

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2021 m. d. nutarimu Nr.

**VALSTYBINIS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO
2021–2027 METŲ PLANAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planas (toliau – Planas) parengtas vadovaujantis 2021–2030 m. Nacionaliniu pažangos planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 m. Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – 2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas), Nacionaline darnaus vystymosi strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (toliau – Nacionalinė darnaus vystymosi strategija), Nacionaline aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“, Nacionaliniu energetikos ir klimato srities veiksmų 2021–2030 m. planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. protokoliniu sprendimu Nr. 52 (toliau – NEKS planas), Nacionaline klimato kaitos valdymo darbotvarke, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu (toliau – Atliekų tvarkymo įstatymas), Komisijos komunikatu Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europinė plastikų žiedinėje ekonomikoje strategija“, 2021 m. kovo 15 d. Komisijos komunikatu Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“.

2. Plano tikslas – išanalizavus esamą atliekų prevencijos ir tvarkymo būklę, nustatyti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetus, tikslus, uždavinius ir priemones, būtinas užsibrėžtiems tikslams pasiekti, valstybines atliekų prevencijos ir tvarkymo užduotis savivaldybėms, nacionalinės ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptis, Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijus, kad praktiškai būtų įgyvendintas atliekų prevencijos ir tvarkymo eiliškumas.

3. Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Atliekų tvarkymo įstatyme, Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatyme, Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme ir kituose atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

4. Planas apima komunalinių, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų prevencijos ir tvarkymo organizavimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, maisto švaistymo, šiukšlinimo ir vienkartinį plastikinių gaminių prevencijos priemones.

5. Planas neapima:

5.1. į atmosferą išmetamų dujų ir anglies dioksido, kuris surenkamas ir transportuojamas saugoti geologiniu būdu ir šiuo būdu jau saugomas pagal anglies dioksido geologinį saugojimą

reglamentuojančius teisės aktus arba kurio mažiau kaip 100 tūkst. t saugoma norint išbandyti naujus produktus, atliekant ir plėtojant mokslinius tyrimus;

5.2. žemės (*in situ*), įskaitant neiškastą užterštą dirvožemį ir nuolat toje žemėje esančius statinius;

5.3. neužteršto dirvožemio ir kitų natūraliai susidarantių medžiagų, iškastų statybos metu, kai jos bus panaudotos statybai teritorijoje, kur buvo iškastos;

5.4. radioaktyviųjų atliekų;

5.5. netinkamų naudoti sprogmenų;

5.6. mėšlo ir srutų, nepriskiriamų Plano 5.7.2 papunktyje nurodytiems šalutiniams gyvūniniams produktams, šiaudų ir kitokių gamtinių nepavojingų žemės ūkio ar miškininkystės medžiagų, naudojamų ūkininkaujant, vykdant miškininkystės veiklą arba gaminant energiją iš šios biomasės procesais ir (ar) būdais, kurie nedaro žalos ir (ar) neigiamo poveikio aplinkai ir nekelia grėsmės visuomenės sveikatai;

5.7. specifinių atliekų srautų ar atliekų kategorijų, atsižvelgiant, kiek joms taikomi kiti Europos Sąjungos teisės aktų nustatyti reikalavimai:

5.7.1. nuotekų;

5.7.2. šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių, kuriems taikomas 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas [\(EB\) Nr. 1069/2009](#), kuriuo nustatomos žmonėms vartoti neskirtų šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių sveikumo taisyklės ir panaikinamas Reglamentas [\(EB\) Nr. 1774/2002](#) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentu [\(ES\) Nr. 1385/2013](#), išskyrus produktus, kurie turi būti sudeginti, pašalinti sąvartyne arba panaudoti biologinių dujų ar komposto gamybos įmonėje;

5.7.3. nepaskerstų gyvūnų gaišenų (įskaitant gyvūnus, sunaikintus siekiant likviduoti epizootines ligas), kurios tvarkomos pagal Reglamento [\(EB\) Nr. 1069/2009](#) reikalavimus;

5.7.4. atliekų, susidarantių žvalgant, išgaunant, apdorojant ir saugant mineralinius išteklius, karjerų eksploatavimo atliekų, kurioms taikoma Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. kovo 15 d. direktyva [Nr. 2006/21/EB](#) dėl kasybos pramonės atliekų tvarkymo, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą [2004/35/EB](#);

5.7.5. gamybos liekanų, kurios susidaro gaminant pagrindinį produktą, tačiau nėra šio gamybos proceso tikslas, ir kurių tiesioginis naudojimas yra žinomas ir teisėtas;

5.7.6. į paviršinius vandenis perkeliamų nepavojingųjų nuosėdų, vandenių ir vandens kelių valdymo arba potvynių prevencijos ar potvynių ir sausrų arba melioracijos padarinių švelninimo tikslais;

5.7.7. medžiagų, kurios skirtos naudoti kaip pašarinės žaliavos, apibrėžtoms 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento [\(EB\) Nr. 767/2009](#) dėl pašarų tiekimo rinkai ir naudojimo, iš dalies keičiančio Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą [\(EB\) Nr. 1831/2003](#) ir panaikinančio Direktyvas [79/373/EEB](#), [80/511/EEB](#), [82/471/EEB](#), [83/228/EEB](#), [93/74/EEB](#), [93/113/EB](#), [96/25/EB](#) ir Sprendimą [2004/217/EB](#), su visais pakeitimais 3 straipsnio 2 dalies g punkte, jei tos medžiagos pagamintos ne iš šalutinių gyvūninių produktų ir jų nėra šiose medžiagose.

6. Detalų komunalinių, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo principų įgyvendinimą valstybėje nustato Planas, regionuose – regioniniai atliekų prevencijos ir tvarkymo planai, savivaldybėse – savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planai ir savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklės.

7. Planą įgyvendinančios institucijos, pasibaigus biudžetiniams metams, iki kitų biudžetinių metų kovo 31 d. teikia Aplinkos apsaugos agentūrai ataskaitas apie 2021–2027 m. plano įgyvendinimo priemones. Ataskaitose pateikiama praėjusių metų informacija, įskaitant testines

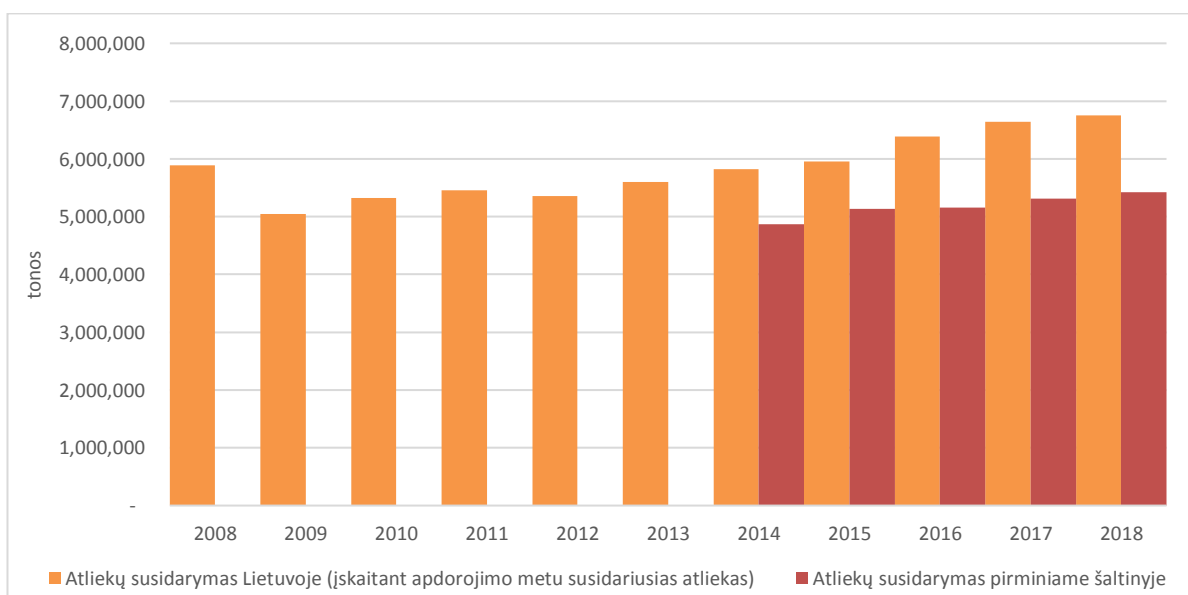
priemonės, nurodomos priežastys, kodėl priemonės neįgyvendintos. Aplinkos apsaugos agentūra kasmet iki birželio 1 d. savo interneto svetainėje skelbia, kaip įgyvendinamos Plano priemonės, papildomai skelbia apibendrintą patvirtintų priemonių poveikio atliekų prevencijos ir tvarkymo sričiai, numatytų prevencijos ir tvarkymo tikslų įgyvendinimo analizę.

8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija kasmet iki birželio 1 d. organizuoja viešą Plano pasiekimų ataskaitos pristatymą valstybinę atliekų prevenciją ir tvarkymą reguliuojančioms institucijoms ir kitiems atliekų valdymo sistemos dalyviams, ir paskelbia ją viešai – visuomenei susipažinti.

II SKYRIUS ESAMOS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO SISTEMOS BŪKLĖS APŽVALGA

PIRMASIS SKIRSNIS SUSIDARANTIS IR TVARKOMAS BENDRAS ATLIEKŲ KIEKIS, ATLIEKŲ ĮVEŽIMAS IR IŠVEŽIMAS

9. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. Lietuvoje susidarė apie 5,4 mln. t atliekų. Vidutinis metinis atliekų susidarymo pirminiame šaltinyje augimas 2014–2018 m. sudarė 2,7 proc.

1 pav. Atliekų susidarymas 2008–2018 m. (šaltinis – Aplinkos apsaugos agentūra)

10. Vadovaujantis 2002 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento [\(EB\) Nr. 2150/2002](#) dėl atliekų statistikos reikalavimais, valstybinės atliekų apskaitos duomenys pagal kilmės šaltinį rengiami kas 2-ejus metus (lyginiais metais). Vertinant atliekų susidarymo šaltinius, nustatyta, kad 2018 m. dauguma (90 proc.) atliekų susidarė 5 pagrindiniuose sektoriuose: cheminių medžiagų ir mišinių, cheminių produktų, farmacinių preparatų, guminių ir plastikinių gaminių gamybos (39,4 proc.), namų ūkių (25 proc.), paslaugų (9,5 proc.), statybos (10,9 proc.), žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (5,2 proc.). Ryškiausi atliekų susidarymo pokyčiai užfiksuoti žemės ūkio sektoriuje – čia jų, palyginti su 2018 m., susidarė 63 proc. mažiau. Pagrindinės priežastys gali būti siejamos su gyvulininkystės sektoriaus veiklos lėtėjimu, ūkių skaičiaus mažėjimu ir stambėjimo tendencijomis. Stambūs ūkiai, turėdami daugiau lėšų, geba lanksčiau prisitaikyti prie aplinkosaugos reikalavimų, vykdant veiklą susidaranti atliekas pakartotinai panaudoja ir (ar)

sutvarko efektyviau nei mažesni ūkiai. Lyginant su 2018 m., atliekų kiekio augimu išsiskyrė statybos sektorius, jų atliekų kiekis siekė 1,05 mln. t. Pagrindinės atliekų susidarymo augimo priežastys gali būti siejamos su statybos sektoriaus augimu.

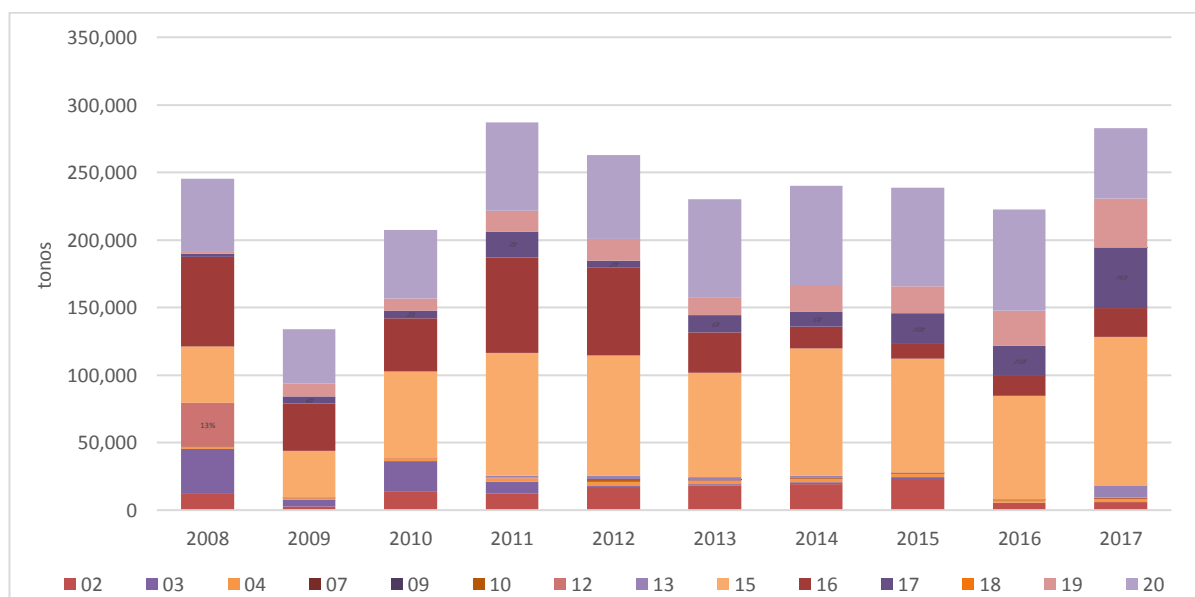
11. Lietuvos sąvartynuose 2019 m. pašalinta 2,5 mln. t atliekų, tačiau dauguma jų (2,196 mln. t) yra fosfogipso atliekos, apie 0,3 mln. t – komunalinės. Kitos atliekos (1,4 mln. t) – perdirbtos ar pakartotinai panaudotos: 277 tūkst. t panaudota energijai gauti, 183 tūkst. t – paruošta pakartotinai naudoti, 825 tūkst. t išvežta tvarkyti į kitas šalis. Pastarųjų metų atliekų tvarkymo pokyčiai pateikti 2 paveiksle.

12. 2008–2017 m. į Lietuvą įvežtų atliekų vidutiniškai buvo apie 235 tūkst. t per metus. Didžiąją dalį nagrinėjamu laikotarpiu visų įvežtų atliekų sudarė žemės ūkio, sodininkystės, miškininkystės, medžioklės ir žūklės, maisto gaminimo, pakuočių, kitaip sąraše neapibrėžtos, statybinės, nuotekų valymo įrenginių, komunalinės atliekos.

13. Valstybinės atliekų apskaitos duomenimis, 2008–2017 m. pagrindinės atliekų įvežimo kryptys buvo iš Latvijos, Estijos, Švedijos, Rusijos, Lenkijos, Vokietijos, Baltarusijos, Kazachstano, Norvegijos. Bendras 2008–2017 m. įvežtų atliekų kiekis iš šių valstybių sudarė 89,4 proc. visų įvežtų atliekų. Pagrindinės įvežimo kryptys pagal 2008–2017 m. atliekų kiekį pasiskirstė taip: 36,7 proc. – Latvija; 20,1 proc. – Estija; 7,9 proc. – Švedija; 7 proc. – Rusija; 6,3 proc. – Lenkija; 5,6 proc. – Vokietija; 4,1 proc. – Baltarusija; 3,7 proc. – Kazachstanas; 3,1 proc. – Norvegija. 2017 m. 73 proc. 15 kodu pažymėtų (pakuočių, kitaip nepažymėtų absorbentų, pašluosčių, filtrų medžiagų ir apsauginių drabužių) atliekų įvežta (įsivežta) iš Latvijos (41,7 tūkst. t), Estijos (28,9 tūkst. t) ir Lenkijos (9,5 tūkst. t) (Plano 22 priedas).

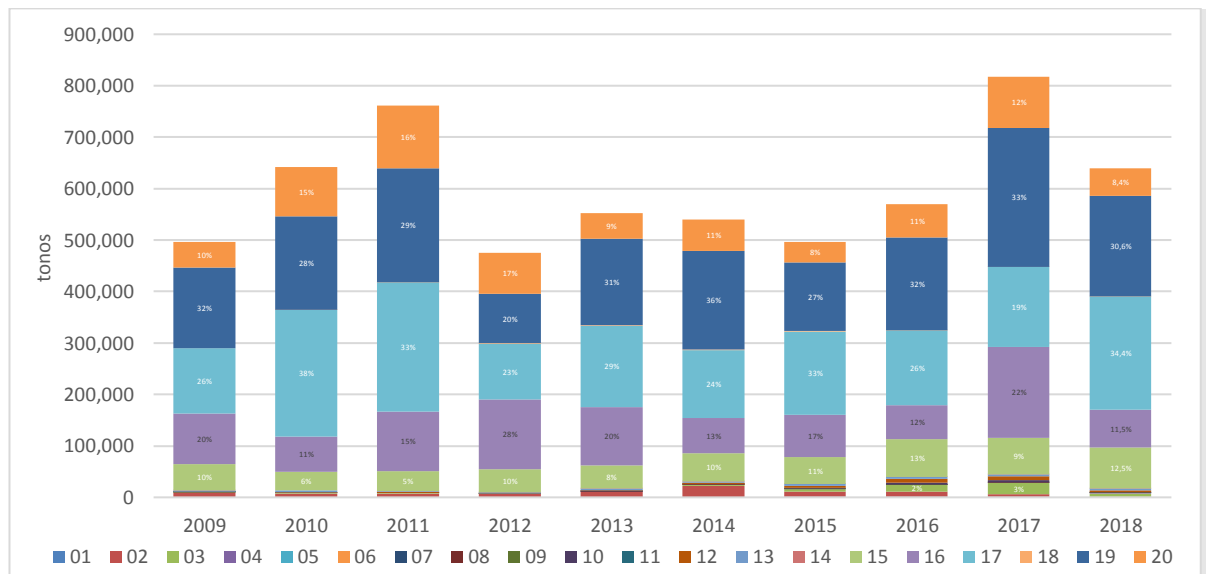
14. Reikšmingą įvežtų (įsivežtų) pakuočių atliekų dalį sudarė popieriaus, kartono ir plastiko pakuočių atliekos. 2017 m. statybinių atliekų įvežta iš Lenkijos (27,9 tūkst. t), Baltarusijos (3,2 tūkst. t) ir Estijos (3,1 tūkst. t). Daugumą įvežtų atliekų sudarė geležis ir plienas, varis, bronzos ir žalvaris. Tvarkymo įrenginių ir nuotekų valymo įrenginių atliekos į Lietuvą 2017 m. atgabentos iš Rusijos (13,7 tūkst. t), Lenkijos (5,1 tūkst. t) ir Danijos (3,3 tūkst. t). Reikšmingą jų dalį sudarė juodieji metalai (kodas 19 12 02). Dauguma komunalinių atliekų (kodas 20) 2017 m. į Lietuvą atvežta iš Latvijos (26 tūkst. t) ir Estijos (11,9 tūkst. t). Popieriaus ir kartono atliekos (kodas 20 01 01) sudarė reikšmingiausią visų įvežtų (įsivežtų) komunalinių atliekų dalį.

15. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, į Lietuvos atliekų tvarkymo sistemą, kaip paskirties vietą, iš užsienio valstybių patenkanti atliekų dalis sudarė tik 0,8 proc. visų Lietuvoje susidarančių atliekų, 15 kodu pažymėtos atliekos (pakuotės, kitaip nepažymėti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai), kurių įvežta daugiausia, sudarė tik 16,6 proc. visų šiuo kodu pažymėtų šalies viduje susidariusių atliekų.

2 pav. Į Lietuvą 2008–2017 m. įvežtų atliekų kiekis

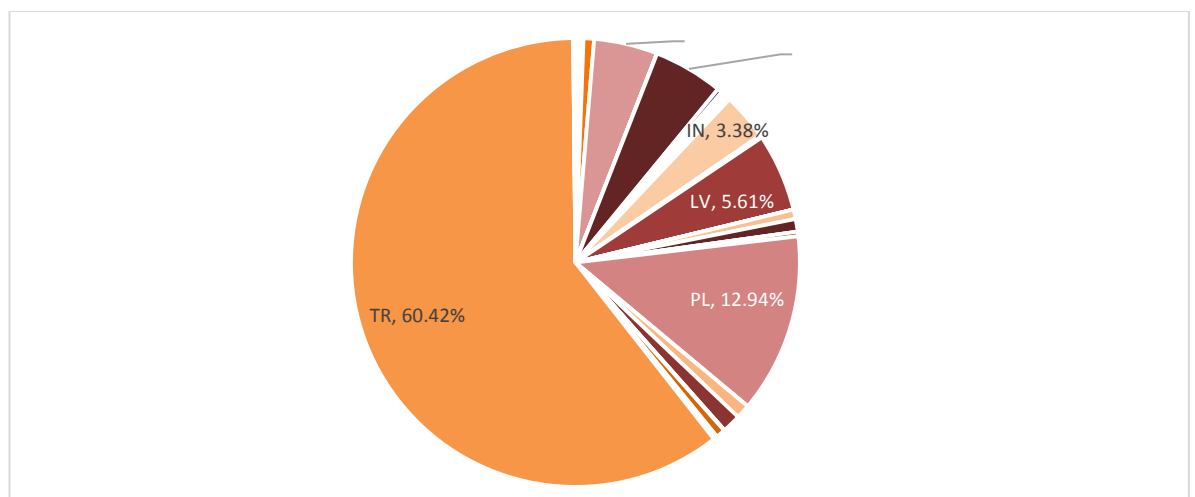
16. 2009–2018 m. Aplinkos apsaugos duomenimis, iš Lietuvos per metus vidutiniškai išvežta 599,2 tūkst. t atliekų, t. y. apie 11,4 proc. visų susidariusių atliekų. Daugiausia išvežta (apie 96,1 proc.) penkių pagrindinių kategorijų (kodai 15, 16, 17, 19, 20) atliekų. Pastaraisiais metais iš Lietuvos išvežtų atliekų kiekis pateiktas 3 paveiksle.

3 pav. Iš Lietuvos 2009–2018 m. išvežtų atliekų kiekis

17. 2018 m. iš Lietuvos išvežta 640,9 tūkst. t šalyje susidariusių atliekų, didžiausią kiekį (34,4 proc.) sudarė statybinės atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą), iš jų daugiausia išvežta geležies ir plieno atliekų (kodas 17 04 05) – 94,2 proc.; 30,5 proc. – atliekų tvarkymo įrenginių ir nuotekų valymo įrenginių atliekos, esančios už jų susidarymo vietos ribų, taip pat žmonėms vartoti ir pramonei skirtu vandens ruošimo atliekos, iš jų daugiausia išvežta juodųjų metalų atliekų (kodas 19 12 02) – 79,5 proc.; 12,5 proc. – pakuočių atliekos, kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai, iš jų daugiausia išvežta plastikinių pakuočių (kodas 15 01 02) – 39 proc., popieriaus ir kartono pakuočių (kodas 15 01 01) – 33,3 proc., stiklo pakuočių (kodas 15 01 07) – 16,5 proc.; 11,6 proc. – kitaip sąraše neapibrėžtos atliekos, iš jų daugiausia išvežta juodųjų metalų (kodas 16 01 17) – 69,5 proc.; 8,3 – komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas (išrūšiuotas) atliekas, iš jų daugiausia išvežta metalų (kodas – 20 01 40) – 53,2 proc., popieriaus ir kartono (kodas 20 01 01) – 43 proc. Likusi dalis, t. y. 2,7 proc., – kitos atliekos.

18. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, daugiausia atliekų išvežta į Turkiją, Latviją, Lenkiją, Vokietiją, Estiją, Ispaniją, Kiprą ir Suomiją (4 paveikslas).

4 pav. Pagrindinės atliekų išvežimo kryptys 2017 m. (šaltinis – Aplinkos apsaugos agentūra)

19. Pagrindiniai atliekų išvežimo iš Lietuvos į užsienio rinkas motyvai ir priežastys – nepakankamai išplėtoti tam tikrų atliekų perdirbimo infrastruktūra ir pajėgumų trūkumas, vidaus rinkoje vyraujančios antrinių žaliavų supirkimo kainos, per mažas atliekų rūšiavimo mastas ir blogesnė žaliavų kokybė šalyse, į kurias išvežamos atliekos.

20. Deginti ir šalinti skirtų komunalinių atliekų ir pavojingųjų atliekų įvežimą riboja Atliekų tvarkymo įstatymas, nes norima sutvarkyti vietoje susidarančias neperdirbamas atliekas, tačiau tikėtina, kad Lietuvoje kitų valstybių atliekos gali būti tvarkomos nelegaliai, nors neužtikrinama, kad būtų sutvarkytos Lietuvoje susidarančios atliekos.

21. Neužtikrinus pakankamo perdirbti tinkamų atliekų kiekio ir kokybės, vietinė perdirbimo rinka plėtosis lėčiau už į šią sritį orientuotų valstybių, todėl perdirbti tinkamų atliekų išvežimo mastas augs. Užtikrinus pakankamą antrinių žaliavų kiekį ir kokybę, įvežamų ir išvežamų atliekų kiekis priklausys nuo prekybos sąlygų.

22. Siekiant efektyviau vykdyti atliekų vežimo kontrolę, užkirsti kelią nelegaliam jų vežimui, griežtinama atliekų vežimo (Lietuvos teritorijoje, tarp Europos Sąjungos valstybių narių, įvežimo į Europos Sąjungos teritoriją ir išvežimo iš jos) kontrolės sistema – Europos Sąjungoje peržiūrimos vežimo reglamento nuostatos, kad problemos nebūtų perkeliamos iš vienos šalies į kitą. Vežimo kontrolę Lietuvoje sustiprino ir 2018 m. pradėjusi veikti Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema (toliau – GPAIS), tačiau siekiant efektyviai vykdyti valstybinę kontrolę svarbu sukurti pakankamą žmogiškųjų išteklių ir kompetencijų potencialą ir, sistemingai taikant Europos Parlamento ir Tarybos reglamento [\(EB\) Nr. 1013/2006](#) dėl atliekų vežimo nuostatas, bendraujant su Lietuvos Respublikos muitine, planuoti ir atlikti tarpvalstybinio atliekų vežimo patikrinimus. Siekiant sustiprinti tarpvalstybinio atliekų vežimo kontrolę, reikia skatinti šalies atsakingas institucijas efektyviau bendradarbiauti tarpusavyje ir su kompetentingomis užsienio šalių institucijomis.

23. GPAIS – vienas iš įrankių, skirtų valstybinei aplinkos apsaugos kontrolei stiprinti, skaidresniems, išsamesniems statistiniams duomenims teikti, o kad būtų galima panaudoti visą šios sistemos potencialą, reikia susieti ją su kitomis valstybinėmis informacinėmis sistemomis, tobulinti funkcionalumą ir užtikrinti prievolę teikti duomenis per GPAIS.

ANTRASIS SKIRSNIS

KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMAS IR TVARKYMAS

Komunalinių atliekų tvarkymo organizavimas

24. Už komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimą, funkcionavimo užtikrinimą, šiukšlių ir atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba jis neegzistuoja, tvarkymo organizavimą ir komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo administravimą atsakingos savivaldybės.

25. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimą savivaldybės teisės aktų nustatyta tvarka gali pavesti komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriui. Dalis savivaldybių šią funkciją kaip privalomą užduotį pavedė kelių savivaldybių įsteigtoms įmonėms – regioniniams atliekų tvarkymo centrams (toliau – RATC). Lietuvoje veikia 10 RATC (Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus). Siekiant suderinti ir plėtoti regionines atliekų tvarkymo sistemas, rengiami regioniniai atliekų prevencijos ir tvarkymo planai, juos rengia kiekviena savivaldybė, atsižvelgdama į savo teritorijos ypatumus ir atliekų tvarkymo taisykles.

26. Pagrindinės komunalinių atliekų tvarkymo problemos:

26.1. 2015 m. pradėjo veikti 9 mechaniniai ir (ar) mechaniniai-biologiniai atliekų apdorojimo įrenginiai (toliau – MA / MBA įrenginiai), kuriais siekiama sumažinti sąvartynuose šalinamų biologiškai skaidžių atliekų (toliau – BSA) kiekį. Kadangi pakartotinis atliekų naudojimas ir

perdirbimas yra brangesnė alternatyva už jų šalinimą sąvartyne arba naudojimą energijai gauti, 17,6 proc. komunalinių atliekų vis dar šalinama sąvartynuose. Atkreiptinas dėmesys, kad komunalinių atliekų šalinimas sąvartynuose labai sumažėjo – nuo 54,01 proc. 2015 m. iki 17,6 proc. 2020 m., tačiau pažymėtina, kad atliekų šalinimas sąvartynuose mažinamas jas deginant ir išgaunant energiją, neieškoma racionalesnių sprendimų, kaip jas perdirbti ar panaudoti, kad BSA nebūtų šalinamos sąvartynuose ar panaudojamos energijai gauti sudeginant;

26.2. MA / MBA įrenginiuose iš mišrių komunalinių atliekų (toliau – MKA) pagamintas techninis kompostas (maždaug 13 proc. susidarančio MKA srauto) naudojamas sąvartynų perdangai – nuo 2027 m. šis kiekis negalės būti skaičiuojamas kaip perdirbtas;

26.3. ne visos atliekos, kurios galėtų būti surenkamos atskirai, surenkamos atskirai, pvz., pakuočių, tekstilės, maisto, statybinių atliekų patenka ir į MKA srautą. Atsižvelgiant į Atliekų tvarkymo įstatymo reikalavimus, būtina diegti ir plėsti maisto, tekstilės, pavojingųjų atliekų surinkimo sistemas, užtikrinti, kad popierius, plastikas, stiklas, metalas, kitos antrinės žaliavos būtų surenkamos efektyviau. Aplinkos apsaugos agentūros skaičiavimais, kasmet atskirai galėtų būti surenkama dar maždaug 150 tūkst. t švarių, perdirbti tinkamų antrinių žaliavų. Ne visose savivaldybėse atliekų turėtojams sudarytos sąlygos rūšiuoti atliekas;

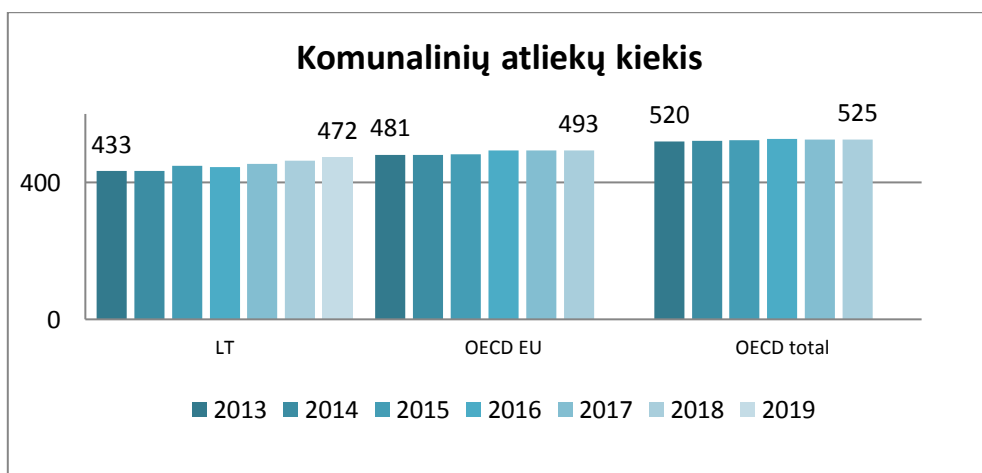
26.4. neefektyvus savivaldybių, gamintojų ir importuotojų organizacijų bendradarbiavimas;

26.5. nepakankamas gyventojų ekologinis švietimas, trūksta susistemintos koncentruotos informacijos apie stambių gabaritų (baldų), elektronikos, baterijų, statybinių, pavojingųjų, tekstilės, padangų, maisto ir žaliųjų atliekų, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių rūšiavimą, surinkimą, infrastruktūrą ir teikiamas paslaugas;

26.6. gyventojai nežino, kokiam srautui priskirti tam tikras atliekas, trūksta informacijos apie antrinių žaliavų rūšiavimą, atliekų išmetimą į joms rūšiuoti skirtus kontenerius, ypač kolektyvinius.

Komunalinių atliekų surinkimas ir tvarkymas

27. Komunalinės atliekos (įskaitant pakuotes, rastas MKA sraute) sudaro apie 24 proc. Lietuvoje surenkamų atliekų. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. Lietuvoje surinkta apie 1,32 mln. t komunalinių atliekų, t. y. 472 kg vienam gyventojui. Eurostato duomenimis, 2019 m. Europos Sąjungoje vidutiniškas komunalinių atliekų susidarymo kiekis vienam gyventojui buvo 502 kg. Informacija apie 2013–2019 m. surinktų komunalinių atliekų kiekį pateikta 5 paveiksle.

5 pav. Komunalinių atliekų susidarymas 2013–2019 m. (šaltinis – Eurostatas)

28. Didžiąją dalį surinktų komunalinių atliekų sudaro MKA (2020 m. – 54 proc.).

29. Komunalinėms atliekoms priskiriamų BSA susidarymas Lietuvoje padidėjo nuo 49,7 tūkst. t, 2014 m. iki 119,4 tūkst. t 2018 m., didžiąją jų dalį (apie 95 proc.) sudarė žaliosios BSA. Santykinai daugiausia žaliųjų BSA surinkta Alytaus (63,6 kg/gyv.), Šiaulių (53,9 kg/gyv.) ir Tauragės (47,1 kg/gyv.) regionuose. Dviejuose jų žaliosios BSA iš individualių namų gyventojų surenkamos atskirai. Maisto (virtuvės) atliekos Lietuvoje surenkamos tik iš mažos dalies atliekų turėtojų. Šių

atliekų pirminio rūšiavimo sistemos trūkumus patvirtina ir MKA srauto sudėties tyrimai, rodantys, kad 2018 m. maisto (virtuvės) atliekos sudarė apie 13 proc. visų MKA sraute susidariusių, t. y. 96 tūkst. t, atliekų.

30. Iš atskirai surenkamų frakcijų komunalinių atliekų (išskyrus pakuotes) (kodas 20 01) per nagrinėjamą laikotarpį dominavo: metalai (kodas 20 01 40), popierius ir kartonas (kodas 20 01 01), kitaip neapibrėžtos atliekos (kodas 20 01 99), stiklas (kodas 20 01 02). Šios atliekos 2014–2018 m. iš viso vidutiniškai sudarė 86,8 proc. visų šiai kategorijai priskiriamų atliekų. Jų kiekis nuo 2014 iki 2018 m. išaugo taip: metalai – 75,9 proc., popierius ir kartonas – 24,8 proc., kitaip neapibrėžtos atliekos – 54,8 proc., stiklas – 27,9 proc. (Plano 24 priedas).

31. 2019 m. atskirai išrūšiuota apie 103 tūkst. t MKA sraute rastų pakuočių atliekų, MKA kiekis buvo apie 751 tūkst. t, kitų komunalinių atliekų – apie 465 tūkst. t.

32. 2019 m. vienam šalies gyventojui vidutiniškai teko 269 kg MKA. Jų vienam gyventojui nuo 2012 m. (328 kg/gyv.) palaipsniui mažėja.

33. 2015 m. pradėjus veikti MA / MBA įrenginiams, komunalinių BSA šalinimo sąvartynuose kiekis sumažėjo. 2016 m. sąvartynuose pašalinta 32,9 tūkst. t BSA, tai sudarė 4,3 proc. nuo jų viso atskirto kiekio – 766 tūkst. t, 2018 m. – 18,6 tūkst. t – 2,4 proc.

34. 2019 m. MA / MBA įrenginiuose išrūšiuota daugiau kaip 1,03 mln. t atliekų. Daugiausia MKA srauto atliekų išrūšiuota Vilniaus (82 proc.) ir Klaipėdos (81 proc.) regionuose. Kituose regionuose buvo panaudota tik iki 65 proc. esamų rūšiavimo pajėgumų.

35. 2019 m. Lietuvos regionuose įrengtos 98 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės (toliau – DGASA) ir 53 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės (toliau – ŽAKA). Daugiausia ŽAKA įrengta Alytaus ir Klaipėdos regionuose (po 7). Daugiausia aikštelių (pagal gyventojų skaičių) įrengta Alytaus (20,2 tūkst. gyv./vnt.), Utenos (21,4 tūkst. gyv./vnt.) regionuose, mažiausia – Kauno (186,1 tūkst. gyv./vnt.) ir Vilniaus (134,6 tūkst. gyv./vnt.) regionuose. Gyventojai ir įmonės žaliąsias atliekas gali pristatyti ir į privačių įmonių kompostavimo įrenginius.

36. Sąvartynuose šalinamų MKA sudėtį pradėta tirti 2012 m. Ji įvairiose savivaldybėse skirtinga, tačiau apibendrinti tyrimų rezultatai rodo, kad 2018 m. BSA sudarė apie 50 proc., antrinės žaliavos – apie 27 proc. visų į MA / MBA įrenginius patekusių MKA. Neišrūšiuotų MKA šalinimas sąvartynuose nutrauktas pradėjus veikti MBA įrenginiams.

37. Iki 2013 m., kol Lietuvoje nebuvo atliekų deginimo jėgainių, netinkamos perdirbti ar pakartotinai naudoti, tačiau energinę vertę turinčios atliekos šalinamos sąvartynuose. 2013 m., Klaipėdoje pradėjus veikti pirmajai UAB „Fortum Lietuva“ (dabar UAB „Gren Lietuva“) įkurtai atliekų deginimo jėgainei, sąvartyne šalinamų komunalinių atliekų kiekis, palyginti su 2012 m., sumažėjo 10,6 proc.; vis daugiau naudojant energijai gauti skirtų atliekų (nuo 7,14 proc. 2013 m. iki 14,75 proc. 2019 m.), sąvartyne šalinamų atliekų kiekis sumažėjo (nuo 62,37 proc. 2013 m. iki 17,6 proc. 2020 m.). Tobulinant atliekų politikos formavimo priemones ir skiriant prioritetą aukštesnėms pagal atliekų tvarkymo hierarchiją veikloms, didėjo perdirbtų ir sukompostuotų atliekų kiekis (nuo 27,81 proc. 2013 m. iki 49,7 proc. 2019 m.).

38. Savivaldybių duomenimis, 2020 m. beveik visiems gyventojams (99,5 proc.) buvo suteikta komunalinių atliekų tvarkymo paslauga.

Maisto atliekų susidarymas, maisto švaistymo problemos ir jų sprendimas

39. Aplinkos apsaugos agentūros ir Regioninių atliekų tvarkymo centrų (toliau – RATC) atliktų MKA sudėties tyrimų duomenimis, Lietuvoje kasmet daugėja maisto atliekų. 2016 m. 1 gyventojui teko beveik 35 kg maisto atliekų, 2017 m. – 36 kg, 2018 m. – 37 kg, 2019 m. – 41 kg.

Metai	Maisto atliekų kiekis MKA sraute, proc.	Maisto atliekų kiekis (atskirai surinktas ir MKA sraute), t (procentas nuo komunalinių atliekų)	Maisto atliekų kiekis vienam gyventojui, kg
2019	14,77	114 539 (8,7)	41,0

2018	12,78	103 744 (7,89)	37,0
2017	13,31	101 591 (7,89)	35,9
2016	13,85	100 572 (7,9)	34,8

40. Pagrindinės maisto švaistymo priežastys:

40.1. nepakankamas apsipirkimo ir patiekalų planavimas;

40.2. apsipirkimo aplinka (pvz., tokie reklaminiai šūkiai kaip: „Pirk vieną ir gauk antrą nemokamai!“ skatina impulsyviai pirkti per daug);

40.3. neteisingai suprantamas maisto produktų žymėjimas „geriausia iki“ ir „tinka vartoti iki“, todėl tinkami vartoti produktai išmetami;

40.4. nepakankami maisto produktų naudojimo ir patiekalų gamybos įgūdžiai (pvz. valgio gaminimas iš turimų maisto produktų, likučių panaudojimas);

40.5. sunkiai ištuštinamos arba per didelės pakuotės;

40.6. dėmesys estetikai (pažeisti, kreivi vaisiai ar daržovės laikomi nepatraukliais);

40.7. standartizuotas porcijų dydis restoranuose, kavinėse ir valgyklose;

40.8. sunku prognozuoti klientų kiekį (maitinimo sektoriaus problema);

40.9. atsargų valdymo iššūkiai gamintojams ir pardavėjams;

40.10. aukšti produktų kokybės standartai (pvz., mažmeninėje prekyboje);

40.11. perteklinė kai kurių produktų gamyba arba paklausos nebuvimas tam tikru metų laiku;

40.12. gamybos klaidos, produktai ir (ar) žymėjimas neatitinka specifikacijų;

40.13. produktų ir pakuočių pažeidimai (žemės ūkyje ir maisto gamybos srityje);

40.14. netinkamas laikymas ar transportavimas (pvz., šaldytuvų temperatūra);

40.15. žinių apie maisto švaistymo socialinį ir finansinį poveikį trūkumas, menkas maisto vertinimas.

41. Lietuvoje sėkmingai veikia labdaros organizacijos „Maisto bankas“, „Caritas“ ir kitos, kurios paskirsto didelius kiekius paaukoto maisto, tačiau vis dar trūksta informacijos apie maisto švaistymo prevenciją.

42. Lietuvoje jau kurį laiką veikia finansinės paskatos aukoti labdarinėms organizacijoms – tokiu atveju taikomas 0 % pridėtinės vertės mokestis labdarai teikiamoms prekėms ir 40 proc. mažesnis pelno mokestis (iki 250 minimalių pragyvenimo lygių). Deja, šios paskatos menkai žinomos.

Didelių gabaritų atliekų susidarymas ir tvarkymas

43. 2014–2018 m. susidariusių didelių gabaritų atliekų (toliau – DGA) Lietuvoje išaugo nuo 25,6 tūkst. t (2014 m.) iki 35,6 tūkst. t (2018 m.), t. y. daugiau kaip 39,1 proc. DGA kiekis vidutiniškai augo 9,4 proc. per metus. Pagrindinį DGA srautą sudaro baldų atliekos. Deja, jos ne visada tvarkomos laikantis eiliškumo, atliekų tvarkymo hierarchijos. Perdirbti tinkamos baldų atliekos kartais panaudojamos energijai gauti, nors turėtų būti perdirbamos ir panaudojamos kaip žaliava kitiems produktams gaminti. Taip tvarkant šias atliekas, pažeidžiami ir aplinkosaugos reikalavimai, todėl svarbu užtikrinti baldų atliekų tvarkymo kontrolę ir eiliškumą.

44. Pagrindinės buityje susidarančių DGA tvarkymo problemos:

44.1. Gyventojai nežino apie atskirą DGA surinkimą, todėl didžioji dalis šių atliekų šalinama MKA sraute, paliekama šalia antrinių žaliavų konteinerių arba jų atsikratoma gamtoje (miškuose);

44.2. ne visa DGA surinkimo infrastruktūra patogi gyventojams – kai kurias DGASA sudėtinga pasiekti;

44.3. gyventojams keliama reikalavimai atvežti tinkamai paruoštas DGA, pvz., išardytus baldus, nes tokios paslaugos vietoje neteikiamos, kitaip atliekos DGASA nepriimamos.

Buities pavojingųjų atliekų susidarymas ir tvarkymas

45. 2019 m. Lietuvoje fiksuota 7,3 tūkst. t buityje susidarančių pavojingųjų atliekų, t. y. 35 proc. daugiau nei 2014 m. (4,7 tūkst. t). Daugiau kaip 91 proc. jų sudarė nebenaudojama įranga, kurioje yra chlorfluorangliavandenilių, ir elektros ir elektroninė įranga (toliau – EEI), kurioje yra pavojingų sudedamųjų dalių.

46. Eurostato duomenimis, Lietuvos namų ūkiuose vienam gyventojui tenka vidutiniškai 12 kg pavojingųjų buitinių atliekų, Europos Sąjungoje – 9 kg.

47. Pagrindinės buityje susidarančių pavojingųjų atliekų tvarkymo problemos:

47.1. gyventojams labai trūksta informacijos apie atskirą buityje susidarančių pavojingųjų atliekų surinkimą, todėl didžioji dalis šių atliekų šalinama MKA sraute arba, jei neteisingai suprantami rūšiavimo reikalavimai, – antrinių žaliavų konteneriuose;

47.2. atskiro pavojingųjų atliekų surinkimo infrastruktūra gyventojams nepatogi – kai kurias DGASA, kur šios atliekos surenkamos, sudėtinga pasiekti;

47.3. gyventojams trūksta motyvacijos atskirai surinkti ir (ar) rūšiuoti pavojingąsias atliekas.

TREČIASIS SKIRSNIS

GAMYBOS IR KITOS ŪKINĖS VEIKLOS ATLIEKŲ SUSIDARYMAS IR TVARKYMAS

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo organizavimas

48. Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos – įmonių veiklos metu susidarančios atliekos, kurios nepriskiriamos komunalinėms atliekoms, pavyzdžiui, pakuočių gamybos atliekos, medienos atliekos, kurios yra baldų gamybos atliekos ir pan. Šios atliekos netvarkomos savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.

49. Užtikrinti, kad gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekos būtų sutvarkytos, – ūkio subjektų pareiga vadovautis bendraisiais atliekų tvarkymo sistemos reikalavimais ir principais, bendradarbiauti su atliekų tvarkytojais.

50. Už gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų surinkimą, rūšiavimą, pakavimą, apskaitą, laikymą ir perdavimą atliekų tvarkytojams atsako šių atliekų darytojai ir (ar) turėtojai, jie pagal principą „teršėjas moka“ turi padengti visas atliekų tvarkymo, reikiamos atliekų tvarkymo infrastruktūros įrengimo išlaidas ir užtikrinti jos eksploatavimą.

51. Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymą įmonės organizuoja įrenginiams eksploatuoti išduotuose leidimuose nustatyta tvarka, atsižvelgdamos į atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, taiko visas galimas ir ekonomiškai pateisinamas priemones atliekų kiekiui sumažinti: rengia aplinkosaugos veiksmų planus, diegia švaresnius gamybos principus, mažaaatliekes ir beatliekes technologijas, skatina žiedinės ekonomikos modelius.

52. Įmonės, kurios ūkinei veiklai ar įrenginiams eksploatuoti neprivalo gauti leidimų, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymą organizuoja atsižvelgdamos į atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, vadovaudamosi aplinkos apsaugos ir kitų teisės aktų reikalavimais, bendradarbiaudamos su atliekų tvarkytojais.

53. Pagrindinės gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymo problemos:

53.1. ūkio subjektai labiau orientuojasi į trumpalaikę naudą, o ne į ilgalaikius rezultatus – žiedinė ekonomika, jos principų taikymas ir diegimas vis dar brangesnė alternatyva, todėl pasirenkamos neperdirbamos ir (ar) sudėtingai perdirbamos medžiagos;

53.2. nenustatyti pagrindiniai gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų srautai, neišanalizuoti šių atliekų tvarkymo pajėgumai ir jų trūkumas, išsamiai neišanalizuotos antrinių žaliavų paklausa ir panaudojimo galimybės;

53.3. neįvertintas gaminio gyvavimo ciklas ir jo poveikis aplinkai – nėra suderintų organizacinių, administracinių, informacinių technologinių, finansinių ir teisinių priemonių, reikalingų siekiant sukurti vieningą modeliavimo sistemą, mažinančią susidarančių atliekų kiekį ir užtikrinančią efektyvų jų tvarkymą;

53.4. nepakankama atliekų susidarymo ir tvarkymo valstybinė kontrolė, kontroliuojamų subjektų konsultavimas, pažeidimų prevencija (ištekliai, kompetencija) neužtikrina tinkamo principų „gamintojo atsakomybė“ ir „teršėjas moka“ laikymosi, todėl kyla sunkumų juos įgyvendinant. Aplinkos kontrolės sistema nukreipta į pranešimus ir (ar) skundus ir jų kontrolę. Sistemą būtina tobulinti, patikras organizuoti ir vykdyti atsižvelgus į galimą pažeidimų riziką;

53.5. iki šiol buvo nepakankamai veiksminga žaliųjų viešųjų pirkimų sistema. Žalieji viešieji pirkimai – vienas svarbiausių įrankių, kuriais būtų galima paskatinti perkančiąsias organizacijas rinktis tvaresnius, ilgiau naudojamus gaminius, taip pat gaminius, kurių sudėtyje būtų antrinių žaliavų. Pažymėtina tai, kad nuo 2021 m. liepos 1 d. žalieji pirkimai Lietuvoje jau turi sudaryti ne mažiau, kaip 10 proc. visų viešųjų pirkimų vertės, nuo 2022 m. – 50 proc., o nuo 2023 m. – 100 proc.

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymas ir tvarkymas

54. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. gamybos ir kitos ūkinės veiklos sektoriuje susidarė apie 5,4 mln. t atliekų (pavojingosios atliekos sudarė apie 3,4 proc.). Maždaug pusė šio sektoriaus atliekų – fosfogipso atliekos. 2019 m. jų susidarė apie 2,2 mln. t. Fosfogipso atliekos šalinamos specialiai įrengtame sąvartyne, nes nėra šių atliekų perdirbimo technologijų ir (ar) realizavimo galimybių. Fosfogipso atliekų kiekis priklauso nuo AB „Lifosa“ gamybos masto.

55. Neorganinių cheminių procesų atliekų kiekis nuo 2014 m. iki 2018 m. išaugo 2,9 proc. Fosforo cheminių medžiagų gamybos, maišymo, tiekimo ir naudojimo (toliau – GMTN) ir fosforo cheminių procesų atliekos (kodas 06 09), azoto cheminių medžiagų GMTN, azoto cheminių procesų ir trąšų gamybos atliekos (kodas 06 10) nagrinėjamu laikotarpiu sudarė daugiau kaip 99,7 proc. visų susidariusių 06 kodu pažymėtų atliekų. Didžioji dalis (99,9 proc.) 06 kodui priskiriamų atliekų susidaro AB „Lifosa“ gaminant fosforo rūgštį. Gaminant fosforo rūgštį, iš fosfatinės žaliavos ir sieros rūgšties susidaro gamybinė atlieka – pushidratinis kalcio sulfatas, vadinamasis fosfogipsas (kodas 06 09 03).

56. Eurostato duomenimis, 2019 m. Lietuvoje žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuose susidarė 265 tūkst. t atliekų, kasybos ir karjerų eksploatavimo įmonėse – 7,4 tūkst. t, apdirbamosios gamybos pramonės įmonėse – 2,653 mln. t, iš jų 16,9 tūkst. t – pavojingųjų atliekų, energetikos sektoriaus įmonėse – 67,6 tūkst. t, vandens ruošimo ir nuotekų tvarkymo įmonėse – 90 tūkst. t, atliekų ir laužo didmeninės prekybos sektoriuje, įskaitant metalo laužą, – 477,6 tūkst. t, paslaugų ir prekybos sektoriuose – 67,7 tūkst. t, statybinių atliekų – 356,8 tūkst. t. Europos Sąjungos valstybėse narėse susidarančių gamybos atliekų vienam šalies gyventojui vidurkis yra didesnis nei Lietuvoje visuose pramonės ir verslo sektoriuose, išskyrus žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, apdirbamosios gamybos pramonės, atliekų ir laužo didmeninės prekybos sektorius. Informacija apie atliekų susidarymą pagal veiklos rūšis pateikta Plano 21 priede.

57. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. daugiausia (52,8 proc.) surinktų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, įskaitant fosfogipso atliekas, apdorota (panaudota ar perdirbta, išvežta, paruošta naudoti ar šalinti), sąvartynuose pašalinta – 42,1 proc., sudeginta – 1,8 proc., kitais būdais pašalinta – 0,2 proc., nesutvarkyta – 3 proc. 2019 m. susidarė 3,3 mln. t gamybos atliekų, išskyrus fosfogipso atliekas. 87,8 proc. jų apdorota (panaudota ar perdirbta, išvežta, paruošta naudoti ar šalinti), 3,8 proc. pašalinta sąvartynuose, 3 proc. – sudeginta, 0,4 proc. – pašalinta kitais būdais.

58. Atliekų rūšiavimo, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, apdorojimo ir perdirbimo įrenginių pajėgumai nurodyti Plano 3–15 prieduose, atliekų deginimo pajėgumai – Plano 16 priede, šalinimo įrenginių pajėgumai – Plano 17 priede.

59. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. surinkta 88 tūkst. t nepavojingųjų medienos pramonės atliekų. 70 tūkst. t jų perdirbta, 5,2 tūkst. t – panaudota energijai gauti, 6,7 tūkst. t – apdorota, 3,8 tūkst. t – išvežta, 1,3 tūkst. t – pašalinta sąvartynuose.

Pavojingųjų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymas ir tvarkymas

60. Lietuvoje kasmet didėja pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo skaičius. 2019 m. surinkta apie 188,2 tūkst. t pavojingųjų atliekų, o 2016 m. – 165,3 tūkst. t. Didžiausią dalį (27 proc.) visų 2019 m. susidariusių pavojingųjų atliekų sudarė gruntas ir akmenys, kuriuose yra pavojingųjų medžiagų, 18 proc. – eksploatuoti netinkamos transporto priemonės, 12 proc. – rūšiavimo atliekos, 9,5 proc. – kitos gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje susidarančios pavojingosios atliekos, 9,4 proc. – statybinės atliekos, turinčios asbesto, 7 proc. – švino akumuliatoriai, 0,18 proc. – pavojingosios medienos pramonės atliekos. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 4 proc. 2019 m. susidariusių pavojingųjų gamybos atliekų pašalinta, 3 proc. – sudeginta, 18 proc. – išvežta tvarkyti į kitas šalis, 47 proc. – perdirbta, 38 proc. – apdorota (atliekos apdorotos D8, D9, D14, R12, S5 būdais, nurodytais Atliekų tvarkymo taisyklėse). Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje sutvarkyta 8,4 tūkst. t komunalinėms atliekoms nepriskiriamų pavojingųjų atliekų. Didžioji dalis jų sutvarkyta Panevėžio (17 proc.), Alytaus (16 proc.), Utenos (12 proc.) ir Klaipėdos (12 proc.) regionuose. Į komunalinių atliekų tvarkymo sistemą daugiausia pateko statybinių medžiagų, turinčių asbesto, atliekų – 78 proc., kitų statybinių atliekų, kuriose yra pavojingųjų medžiagų, – 8 proc.

61. Šiauliuose, UAB „Toksika“ įkurtoje pavojingųjų atliekų deginimo įėgainėje, sudeginama 10 tūkst. t pavojingųjų atliekų.

62. 2020 m. rugpjūčio 3 d. Aplinkos ministerija pradėjo įgyvendinti projektą HAZ–IDENT, kurio tikslas – pagerinti aplinkos apsaugos institucijų ir ūkio subjektų atstovų gebėjimus tinkamai identifikuoti ir klasifikuoti pavojingąsias atliekas, sukurti nacionalinę vieningą pavojingųjų atliekų identifikavimo metodiką, skirtą valstybės, savivaldos institucijoms ir įstaigoms, ūkio subjektams. Metodika padės teisingai vertinti ir taikyti nacionalinius ir Europos Sąjungos teisės aktus klasifikuojant atliekas, kad jos būtų saugiai ir efektyviai surenkamos ir tvarkomos.

Biologiškai skaidžių gamybos atliekų susidarymas ir tvarkymas

63. Valstybinėje atliekų apskaitoje nėra mažų ir vidutinių maisto pramonės įmonių, kurioms nereikia leidimų, duomenų apie BSA susidarymą. Nacionaliniais atliekų apskaitos duomenimis, 2018 m. Lietuvoje susidarė 119,4 tūkst. t virtuvės ir valgyklų BSA, t. y. 140 proc. daugiau nei 2014 m. (49,7 tūkst. t). 2014–2018 m. daugiau kaip 95 proc. visų BSA sudarė žaliosios atliekos. Surinktos BSA 2018 m. sudarė 81 tūkst. t, t. y. apie 68 proc. visų susidariusių BSA.

64. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 99 proc. šių atliekų perdirbta ar kitaip panaudota.

65. Įmonėse, kuriose vykdant ūkinę komercinę veiklą susidaro biologiškai skaidžios gamybos atliekos (toliau – BSGA), įskaitant viešojo maitinimo ir kitose įstaigose susidarančias maisto ruošimo atliekas ir netinkamus vartoti maisto produktus, BSGA išrūšiuojamos ir renkamos atskirai, nemaišant su kitomis atliekomis. Išrūšiuotos BSGA perdirbamos arba kitaip naudojamos vietoje, jei tai įmanoma, aplinkai ir visuomenės sveikatai saugiu būdu arba perduodamos kitiems atliekų tvarkytojams laikantis atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo.

66. Šalutiniai gyvūniniai produktai tvarkomi vadovaujantis Reglamento [\(EB\) Nr. 1069/2009](#) nuostatomis, o šalutiniai gyvūniniai produktai ir jų gaminiai, skirti sudeginti, pašalinti sąvartyne arba panaudoti biologinių dujų ar komposto gamybos įmonėje, – vadovaujantis atliekų tvarkymą reglamentuojančiais teisės aktais.

67. Skystąsias BSGA draudžiama šalinti sąvartynuose. Dauguma maisto pramonės skystųjų atliekų patenka į nuotekas. Į nuotekas patenka aliejaus, smulkios gyvūninės atliekos. Jos laikomos nuotekomis, nusodinta jų frakcija vadinama nuotekų dumbly, o ištirpę teršalai išvalomi nuotekų valyklose arba patenka į gamtinę aplinką.

68. Gyvūninio maisto gamybos ir perdirbimo įmonėse, skerdyklose privaloma turėti riebalų gaudykles arba flotatorius, tačiau kol kas per mažai atskirai surenkama ir perdirbama surinktų riebalų ar flotatų (turinčių iki 30 proc. riebalų).

Statybinių atliekų susidarymas ir tvarkymas

69. 2018 m. statybinių atliekų išaugo nuo 658,4 tūkst. t (2014 m.) iki 1.054,9 tūkst. t. 2018 m. 66,8 proc. jų panaudota. Daugiausia statybinių atliekų susidarė statybos įmonėse – griauinant statinius, mažiau – rekonstruojant, remontuojant ir statant naujus. Didžiąją susidariusių statybinių atliekų dalį (76 proc.) sudarė mineralinės statybinės atliekos, likusią – metalo (19 proc.) ir kitos atliekos (5 proc.). 2018 m. apie 82,6 tūkst. t statybinių atliekų surinkta komunalinių atliekų surinkimo sistemoje. Didžiąją dalį – 90 proc. – sudarė mineralinės statybinės atliekos. 2020 m. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, susidarė 17 tūkst. t asbesto turinčių atliekų.

70. Statybinių atliekų kiekis priklauso nuo šalies ekonomikos būklės ir statybos sektoriaus plėtros. Po ekonomikos krizės, atsigaunant statybos sektoriui ir Aplinkos ministerijai įgyvendinant renovacijos projektus, statybos atliekų daugėja. Nustačius prievolę nuo 2018 m. duomenis apie tvarkomą atliekų apskaitą teikti per GPAIS, deklaruojama daugiau statybinių atliekų. Manoma, kad įtakos tam turėjo sugriežtinta atliekų apskaitos sistema, kurioje atliekų turėtojas ir atliekų tvarkytojas turi deklaruoti informaciją apie atliekų sutvarkymą, būti sudaręs ne tik atliekų vežimo, bet ir atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo sutartis.

71. Statybinių atliekų tvarkymas turėtų būti planuojamas jau projektuojant statinį, tačiau neįvertinamas gaminio gyvavimo ciklas ir poveikis aplinkai. Nėra suderintų organizacinių, administracinių, informacinių technologijų, finansinių ir teisinių priemonių, reikalingų siekiant sukurti vieningą modeliavimo sistemą, mažinančią atliekų kiekį ir užtikrinančią efektyvų jų tvarkymą (pvz., nėra informacijos ir duomenų apie statinių, statybos produktų poveikį, perdirbimo, antrinio panaudojimo galimybes statinio gyvavimo ciklo etapuose).

72. Perdirbus statybines atliekas, sukuriama didelės pridėtinės vertės produktai. Jie naudojami ir pačiame statybų sektoriuje (pvz., remontuojant kelius, įrengiant drenažo sistemas ar kt.). Vertingiausios medžiagos, pvz., metalai, paprastai išrūšiuojamos, perdirbamos ir parduodamos kitoms pramonės šakoms kaip antrinė žaliava. Kitų kategorijų atliekos (pvz., mediena, plastikas, popierius) naudojamos deginimo įrenginiuose energijai gauti. Inertinės ir kitos netinkamos perdirbti atliekos patenka į sąvartynus. Ne visas statybines atliekas tinka perdirbti ir (ar) pakartotinai naudoti. Kai kurios jų yra pavojingos ir netinkamai tvarkomos gali neigiamai paveikti aplinką ir žmonių sveikatą.

73. Statybines atliekas pagal naudojimo būdą galima suskirstyti į atliekas, kurios gali būti naudojamos kaip žaliava kitoms medžiagoms ir (ar) produktams gaminti, ir atliekas, naudojamas kaip užpildas.

74. Perdirbti ar kitaip naudoti statybines atliekas skatinama vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus. Statybos darbų viešiesiems žaliuosius pirkimams nustatyti statybos procesuose susidarantių atliekų mažinimo, pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar kitokio naudojimo aplinkos apsaugos kriterijai, plačiai taikant viešųjų žaliųjų pirkimų vykdymą.

Medicinininių ir farmacinių atliekų susidarymas ir tvarkymas

75. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2019 m. susidarė 3,5 tūkst. t medicininių atliekų. Atskirai surinktų ir atliekas apdorojant susidarantių medicininių atliekų kiekis didėja (2009 m. – 1,34 tūkst. t, 2015 m. – 1,935 tūkst. t, 2018 m. – 2,4 tūkst. t). Jų Lietuvoje 2014–2019 m. išaugo daugiau kaip 27,5 proc. Vertinant pagal atliekų klasifikaciją, didžiausią šių atliekų dalį per nagrinėjamą laikotarpį sudarė 18 01 03* kodu pažymėtos atliekos, kurioms rinkti ir šalinti taikomi specialūs reikalavimai, kad būtų išvengta infekcijos (54 proc.), ir 18 01 04 kodu klasifikuojamos atliekos, kurioms rinkti ir šalinti netaikomi tokie reikalavimai (25 proc.).

76. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2019 m. 52 proc. medicininių atliekų buvo kitaip apdorota, 24,8 proc. – sudeginta, 13,7 proc. – panaudota energijai gauti, 9 proc. – išvežta, 0,14 proc. – perdirbta.

77. Šiauliuose veikiančiame UAB „Toksika“ pavojingųjų atliekų deginimo įrenginyje deginamos ir pavojingosios medicininės atliekos.

78. Sveikatos priežiūros įstaigos, norėdamos sumažinti pavojingųjų medicininių atliekų tvarkymo išlaidas, stengiasi savarankiškai naudoti infekcinių atliekų kenksmingumą šalinančius įrenginius, atsižvelgdamos į Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) leidinyje „Sveikatos priežiūros veikloje susidarančių atliekų saugus tvarkymas“ (WHO, 2014. *Safe management of wastes from health care activities*) nurodytą „artumo“ principą, nustatantį, kad pavojingosios atliekos turi būti apdorojamos ir šalinamos arčiausiai susidarymo šaltinio, kad gabenami nesukeltų pavojaus aplinkai.

79. Vaistinės privalo iš gyventojų nemokamai priimti senus vaistus, tačiau nepriima nepanaudotų ir pasenusių maisto papildų, vitaminų. Į MKA srautą išmetami ne tik pasenę vitaminai ir maisto papildai, bet ir gydantis namuose panaudoti švirkštai, kitos medicininės priemonės. Naikintinų vaistinių preparatų priėmimo iš gyventojų tvarką ir užmokestį už jų tvarkymą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota Sveikatos apsaugos ministerija. Už priimtus iš gyventojų senus ir veterinarinius vaistus mokama iš valstybės biudžete patvirtintų bendrųjų asignavimų.

Nuotekų dumblo susidarymas ir tvarkymas

80. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2018 m. susidarė 45,4 tūkst. t nuotekų dumblo. 42 proc. jo panaudota tręšti, 32 proc. – sukompostuota, 16 proc. – kaupia saugyklose, 10 proc. – kitaip panaudota.

81. Plėtojant miestuose ir urbanizuotose teritorijose susidarančių nuotekų surinkimo sistemas, valant nuotekas susidarančio dumblo daugėja, tačiau nuotekų dumblo kokybė dėl griežtėjančių pavojingųjų medžiagų išleidimo į kanalizacijos tinklus reikalavimų ir taršos kontrolės gerėja. Valant nuotekas susidarančio dumblo tinkamą tvarkymą užtikrina šio dumblo turėtojai, t. y. geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės.

82. Apie 80 proc. Lietuvoje susidarančio dumblo, pritaikius modernias technologijas, tvarkoma pūdymo, džiovavimo ir kompostavimo įrenginiuose.

83. Termiškai išdžiovintas ir granuluotas dumblas deginamas AB „Akmenės cementas“ deginimo įrenginiuose, pelenai iš karto panaudojami cementui gaminti. Tai beatliekės gamybos pavyzdys. Dumblas gali būti naudojamas ir kituose deginimo įrenginiuose, kuriuose pelenai naudojami kaip žaliava kitiems produktams gaminti.

84. Nuotekų dumblo naudojimą laukams tręšti reglamentuoja teisės aktuose nustatyti reikalavimai, tačiau dėl didelės sunkiųjų metalų koncentracijos nuotekų dumblą naudoti kaip trąšą ribojama.

Tekstilės atliekų susidarymas ir tvarkymas

85. Aplinkos apsaugos agentūros apskaitos duomenimis, 2019 m. Lietuvoje atskirai surinkta 13,5 tūkst. t tekstilės atliekų, iš jų 78 proc. (8,5 tūkst. t) – gamybinės, 22 proc. (2,5 tūkst. t) – komunalinės. 6,3 tūkst. t šių atliekų buvo po apdirbimo likusios gamybinės tekstilės atliekos,

1,7 tūkst. t – MBA išrūšiuotos, 3,8 tūkst. t – surinktos ir (ar) susidariusios tvarkant po rūšiavimo. 8,8 proc. tekstilės atliekų perdirbta – sukompostuota, 1 proc. – panaudota pakartotinai, 4,6 proc. – išvežta. Didžiausia dalis – 34,7 proc. – tekstilės atliekų pašalinta sąvartynuose, 30,8 proc. – sudeginta, panaudota energijai gauti.

86. Į Lietuvą iš kitų Europos Sąjungos valstybių intensyviai vežami dėvėti tekstilės gaminiai. Jų, preliminariais Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacijos (toliau – LRATCA) duomenimis, kasmet įvežama apie 70 tūkst. t. Dauguma netinkami pakartotinai naudoti, todėl šalinami sąvartynuose arba sudeginami – panaudojami energijai gauti. Dalis šių tekstilės gaminių reeksportuojami, 18 proc. tenka vietinei Baltijos valstybių antrinio naudojimo rinkai.

87. Dėvėtos tekstilės surinkimo lygis Lietuvoje žemas – atskirai surenkama vos 13 proc. viso Lietuvoje parduoto kiekio, tačiau ne visas likęs kiekis tampa atliekomis – kai kuriais įsigytais tekstilės gaminiais gyventojai mainosi.

88. Didžioji dalis tekstilės atliekų šalinama MKA sraute. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. MKA sraute susidarė 58 tūkst. t tekstilės atliekų.

89. 2019 m. MKA sudėties tyrimo duomenimis, tekstilės atliekos Lietuvoje sudarė 7,84 proc. visų MKA, ES vidurkis – 5 proc. Todėl daroma išvada, kad vienam Lietuvos gyventojui per metus tenka 20 kg į MKA išmetamų tekstilės atliekų.

90. Pagrindinės su tekstilės atliekų surinkimo sistema susijusios problemos:

90.1. neužtikrinta pakankama atskiro tekstilės surinkimo infrastruktūra pagal poreikį (konteineriai labai greitai pripildomi, ne visose savivaldybėse jie pastatyti);

90.2. nepatogi tekstilės surinkimo infrastruktūra regionuose (DGASA labai toli nuo gyventojų);

90.3. gyventojai nemoka teisingai rūšiuoti tekstilės atliekų (pvz., į tekstilės atliekų surinkimo konteinerį įmesta šlapia tekstilės atlieka pradeda pūti ir užteršia kitas);

90.4. gyventojai nemotyvuojami rūšiuoti tekstilę, nes nežino, kas su ja vėliau daroma;

90.5. kartais verslo įmonės gamybines tekstilės atliekas sumaišo su MKA.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

GAMINTOJO ATSAKOMYBĖS PRINCIPO ĮGYVENDINIMAS

Gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo būklė

91. Pagal gamintojo atsakomybės principą, gamintojai ir importuotojai yra atsakingi už atliekų surinkimo infrastruktūros plėtrą, priežiūrą, vežimo, atliekų sutvarkymo organizavimą, visuomenės švietimą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, įskaitant šioms veikloms tenkančių išlaidų finansavimą.

92. Gamintojo atsakomybės principas taikomas tvarkant pakuočių, padangų, baterijų ir akumuliatorių (toliau – BAA), vidaus degimo variklių degalų, tepalų, įsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių, EEĮ, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių (toliau – ENTP), alyvos atliekas. Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, gamintojo atsakomybės principas nuo 2023 m. bus taikomas tabako gaminių plastikiniams filtrams, nuo 2024 m. – vienkartinėms plastikinėms drėgnosios servetėlėms, oro balionėliams ir žvejybos įrankiams, kurių sudėtyje yra plastiko. Nuo 2024 m. papildomai nustatyta pareiga padengti išlaidas, susijusias su šių gaminių šiukšlių, randamų aplinkoje, ir atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, sutvarkymu.

93. Gamintojo atsakomybės principu pagrįsta gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo sistema organizuojama taikant:

93.1. ekonomines priemones (įvestas mokestis už aplinkos teršimą padangų, akumuliatorių, baterijų (galvaninių elementų), vidaus degimo variklių degalų, tepalų, įsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių ir pakuočių atliekomis, suteikiamos subsidijos ir dotacijos atliekoms tvarkyti. Siekiant, kad kuo daugiau pakuočių atliekų būtų perdirbamos, nuo 2022 m. bus taikomi diferencijuoti mokesčio tarifai perdirbamoms ir neperdirbamoms pakuotėms;

93.2. administracines priemones (nustatomos atliekų ar atliekose esančių medžiagų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar naudojimo užduotys, taikoma gėrimų pakuočių užstato sistema, nustatomi draudimai šalinti kai kurias atliekas sąvartyne, taip pat tiekimo rinkai apribojimai dėl pavojingųjų medžiagų pakuotėse ar gaminiuose);

93.3. informacines priemones (numatytas ataskaitų teikimas atsakingoms institucijoms, gaminių ar jų sudedamųjų dalių, pakuočių ženklavimas, vartotojų ir (ar) gyventojų švietimas ir informavimas apie pakuočių ir gaminių atliekų tvarkymo poveikį aplinkai ir (ar) visuomenės sveikatai, apie rūšiuojamojo atliekų surinkimo vietas, atliekų tvarkytojų informavimas apie gaminių

ar jų sudedamųjų dalių sudėtį ir pakartotinio panaudojimo, perdirbimo galimybes) ar nurodytų priemonių derinius;

93.4. susitarimus su atsakingomis institucijomis, verslo, mokslo atstovais, kad būtų užtikrinta gamintojų ir importuotojų atsakomybė visuomenei ir įgyvendintas žiedinės ekonomikos principas. Susitarimai svarbūs siekiant, kad rinkai būtų tiekiami ilgaamžiai, tinkami perdirbti ar pakartotinai naudoti gaminiai (atliekų prevencijos skatinimas) ir kurių sudėtyje būtų antrinių žaliavų (antrinių žaliavų rinkos skatinimas).

94. Gamintojai ir importuotojai nustatytas pareigas gali vykdyti individualiai arba kolektyviai (steigti gamintojų ir importuotojų organizacijas, kurios kolektyviai vykdys gamintojų ir importuotojų jiems pavestas pareigas, ar prisijungti prie veikiančių organizacijų).

95. Siekiant kolektyviai vykdyti nustatytas pareigas, gamintojų ir importuotojų iniciatyva steigiamos licencijuotos gamintojų ir importuotojų organizacijos – pelno nesiekiantys viešieji juridiniai asmenys. Licencijuotų gamintojų ir importuotojų organizacijų sąrašas skelbiamas licencijas išduodančios institucijos funkcijas vykdančios Aplinkos apsaugos agentūros interneto svetainėje.

96. Gamintojų ir importuotojų organizacijos, nustatydamos įmokas už gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą, kurias organizacijoms turi mokėti organizacijos nariai ir pavedimo davėjai, turi jas diferencijuoti atsižvelgdamos į gaminio ar gaminių grupės savybes (pvz., patvarumą, sutaisymą, tinkamumą pakartotinai naudoti ar perdirbti, pavojingų medžiagų kiekį gaminio sudėtyje ir pan.). Aplinkos ministras nustato pagrindinius kriterijus, kuriais remiantis organizacijų įkainių dydžiai diferencijuojami atsižvelgiant į gaminio ar gaminių grupės savybes.

97. EEĮ, baterijų ir akumuliatorių gamintojai ir importuotojai atsakingi už jų tiektų vidaus rinkai EEĮ, BAA surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą. EEĮ gamintojai ir importuotojai taip pat dalyvauja organizuojant EEĮ atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, iš dalies finansuoja DGASA eksploatavimo ir į jas atiduodamų buitinės EEĮ atliekų surinkimo išlaidas. Pramoninių, automobiliams skirtų ar nešiojamųjų BAA gamintojai ir importuotojai atsakingi už atliekų surinkimo sistemos, kuri užtikrintų vartotojams nemokamą šių atliekų grąžinimą, sukūrimą.

98. Gamintojai ir pripildytų pakuočių importuotojai atsakingi už visų pakuočių atliekų, susidariusių naudojant jų tiektus vidaus rinkai supakuotus gaminius, rūšiavimo surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, visuomenės švietimo ir informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą. Gamintojai (pakuočių naudotojai) ir pripildytų pakuočių importuotojai dalyvauja organizuojant pakuočių atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, apmoka komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių atliekų surinkimo sistemos infrastruktūros, jos įrengimo, atnaujinimo ir plėtros, pakuočių atliekų rūšiavimo surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo, DGASA surenkamų pakuočių ir pakuočių atliekų sutvarkymo išlaidas.

99. Gamintojai ir importuotojai ne tik yra atsakingi už gaminių ir pakuočių atliekų sutvarkymą – jie, jei atliekomis virtę gaminiai ar pakuotės trukdo įgyvendinti nustatytus atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo tikslus ir užduotis, turi prisidėti ir prie kitų nustatytų atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo kiekybinių ar kokybinių tikslų ir užduočių (pvz., atliekų prevencijos, komunalinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti, naudojimo, šalinimo sąvartyne) vykdymo ir priemonių, numatytų šiems tikslams ir užduotims pasiekti, įgyvendinimo. Rinką iškraipo nelegaliai į ją patenkančios pakuotės. Nei nelegaliai rinkai tiekiami gaminiai, nei jų pakuotės neįtraukiamos į apskaitą, tačiau tas pakuotes taip pat būtina sutvarkyti. Nelegalių rinkos dalyvių pakuočių tvarkymo našta netiesiogiai tenka legaliems gamintojams ir importuotojams.

100. Transporto priemonių gamintojai ir importuotojai atsakingi už ENTP tvarkymo sistemos sukūrimą, surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo, taip pat visuomenės švietimo, informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą. Transporto priemonių gamintojai ir importuotojai, jų licencijuotos gamintojų ir importuotojų organizacijos ir ENTP tvarkančios įmonės bendradarbiauja su savivaldybėmis, kad iš kiemų ir kitų teritorijų būtų pašalintos paliktos neeksploatuojamos transporto priemonės.

101. Už kitų ENTP, nenurodytų Atliekų tvarkymo įstatyme (pvz., specialios paskirties transporto priemonės, motorinės triratės transporto priemonės su simetriškai išdėstytais ratais, kaimo ir agrarinio sektoriaus transporto priemonės ir kitos), tvarkymą ir tvarkymo finansavimą atsako šių ENTP turėtojai.

102. Transporto priemonių dalių (padangų, vidaus degimo variklių degalų, tepalų, vidaus degimo variklių įsiurbiamo oro filtrų, autotransporto priemonių amortizatorių) gamintojai ir importuotojai atsakingi už šių gaminių atliekų, susidarančių eksploatuojant transporto priemones, surinkimo, vežimo, paruošimo naudoti, naudojimo, taip pat visuomenės švietimo, informavimo organizavimą ir išlaidų apmokėjimą, sistemos organizavimą, kad transporto priemonės turėtojas šias atliekas galėtų atiduoti nemokamai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms.

103. Alyvos gamintojai ir importuotojai atsako už neigiamą vertę turinčių ar vertės neturinčių alyvos atliekų surinkimo ir vežimo tvarkyti išlaidų kompensavimą transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms ar atliekų tvarkytojams.

104. Pakuočių, EEĮ, BAA apmokestinamųjų gaminių gamintojai ir importuotojai, siekdami įvykdyti jiems nustatytas užduotis ir organizuoti visų susidariusių pakuočių, EEĮ, BAA, apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymą, gali diegti savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymo sistemas papildančias sistemas.

Pakuočių atliekų susidarymas ir tvarkymas

105. Pakuočių atliekos sudaro gana didelę komunalinių atliekų dalį, augant ekonomikai, jų gausėja. 2015 m. vidaus rinkai patiekta 351,3 tūkst. t, 2018 m. – 359 tūkst. t., 2019 m. – 369 tūkst. t pakuočių atliekų, 65,9 proc. jų perdirbta.

106. Didelė pakuočių atliekų dalis surenkama per nuo 2016 m. pradėjusią veikti užstato sistemą. 2016–2020 m. per užstato sistemą surenkamų pakuočių atliekų kiekis išaugo 48 proc. – nuo 415 mln. vnt. (2016 m.) iki 613 mln. vnt. (2020 m.). 2020 m. per užstato sistemą surinkta 334 mln. vnt. (92 proc. visų rinkai patiektų) polietileno tereftalato (toliau – PET), 244 mln. vnt. (91 proc.) – metalinių, 35 mln. vnt. (85 proc.) – stiklo pakuočių.

107. Didžiąją dalį – 32 proc. – komunalinėms atliekoms priskiriamų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų 2019 m. sudarė metalai, 31 proc. – popierius ir kartonas, 22 proc. – plastikas.

108. Remiantis ekspertiniais vertinimais, MKA sraute susidaro apie 30 proc. antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas. Todėl darytina prielaida, kad tiekimo rinkai duomenys, kurie pateikti Aplinkos apsaugos agentūrai, gali būti netikslūs, todėl, tikėtina, kad realiai pakuočių ir antrinių žaliavų į Lietuvos Respublikos vidaus rinką patiekama galimai daugiau, nei rodo oficialūs duomenys.

109. Pagrindinės pakuočių atliekų tvarkymo problemos:

109.1. gamintojai ir importuotojai nepakankamai taiko ekologinio projektavimo principus rinkdamiesi gaminių pakuotes, todėl daug Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamų pakuočių neperdirbamos;

109.2. nevyksta konkursai, nepasirašomos ilgalaikės sutartys, atliekos tvarkomos vadovaujantis vienu metų laikinosiomis sutartimis, o tai neskatina investuoti į kokybiškas paruošimo perdirbti ir (ar) perdirbimo technologijas, stabdo kokybinę sistemos plėtrą;

109.3. dėl neskatinančios kainodaros ir nepakankamo visuomenės sąmoningumo neišrūšiuojama visų buityje susidarančių pakuočių atliekų dalis;

109.4. savivaldybėse neveikia kitos atliekas rūšiuoti skatinančios priemonės – trūksta susistemintos informacijos, kaip teisingai rūšiuoti atliekas, kuri būtų pateikta vienoje vietoje, taip pat mažai plėtojamos labiausiai paveikios, efektyviausiai gyventojų įpročius rūšiuoti skatinančios sistemos, neveiksminga rūšiavimo kontrolė;

109.5. gamintojų ir importuotojų organizacijos laiku neatsiskaito su atliekų tvarkytojais, dažnai atsisako finansuoti pakuočių atliekų tvarkymą, jei Vyriausybės nustatytos gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo užduotys jau yra įvykdytos;

- 109.6. vis dar trūksta rūšiavimo kontenerių, jie būna perpildyti, retai ištuštinami;
 109.7. nepakankamai veiksminga gamintojų ir importuotojų organizacijų kontrolė.

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų susidarymas ir tvarkymas

110. Gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje susidarančių EEĮ atliekų 2019 m. buvo 16,1 tūkst. t. 93 proc. visų EEĮ atliekų sudarė nebenaudojama įranga (38 proc.), išimtos iš nebenaudojamos įrangos dalys (51 proc.). 2018 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje surinkta 14 tūkst. t komunalinėms atliekoms nepriskiriamų EEĮ atliekų, iš jų 99 proc. – nebenaudojama įranga, kurioje yra pavojingų sudedamųjų dalių (kodas 16 02 13).

111. 96 proc. surinktos EEĮ apdorota, iš jos 94 proc. apdorota Lietuvoje, likęs kiekis išvežtas į ES ar kitas šalis.

112. Atsižvelgiant į ES atliekų surinkimo tikslus, Lietuvoje kasmet reikia surinkti ne mažiau kaip 4 kg EEĮ atliekų vienam gyventojui. 2016 m. jų vienam gyventojui surinkta 4,2 kg, 2017 m. – 4,3 kg, 2018 m. – 4,7 kg. EEĮ atliekų randama ir MKA sraute, kur jos sudaro vidutiniškai 0,4 proc. visų atliekų.

113. Pagrindinės EEĮ atliekų tvarkymo problemos:

113.1. ne visi gamintojai ir importuotojai registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade ir vykdo su EEĮ atliekų tvarkymu susijusias pareigas, taigi sudaromos nelygios konkurencinės sąlygos pareigas vykdančioms ir nevykdančioms EEĮ gamintojams ir importuotojams;

113.2. gamintojai ir importuotojai nepakankamai taiko ekologinio projektavimo principus, todėl EEĮ sunkiai pataisoma ir perdirbama;

113.3. dėl nepakankamo visuomenės sąmoningumo gyventojai seną ir sugedusią EEĮ laiko namuose, neatiduoda jos atliekų tvarkytojams, sumeta į MKA kontenerius;

113.4. dalį EEĮ atliekų surenka teisės vykdyti tokią veiklą neturintys ūkio subjektai, taip neužtikrinama, kad visos EEĮ atliekos bus tinkamai sutvarkytos ir kad jų tvarkymą finansuotų EEĮ gamintojai ir importuotojai.

114. 2020 m. EEĮ atliekų tvarkymo įrenginių pajėgumai sudarė 248 tūkst. t/m.

Eksplatuoti netinkamų transporto priemonių ir jų dalių tvarkymas

115. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. susidarė 36,4 tūkst. t ENTP. Ekonominę ir socialinę naudą teikia Lietuvoje ypač išplėtotas ENTP ir jų dalių paruošimo pakartotinai naudoti sektorius. 2014–2018 m. ENTP kiekis sumažėjo nuo 34,4 tūkst. t iki 32,3 tūkst. t, t. y. daugiau kaip 6 proc. 2018 m. didžiąją atliekų dalį (85 proc.) sudarė ENTP, likusią (15 proc.) – ENTP, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingų sudedamųjų dalių.

116. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. surinkta apie 28,5 tūkst. t padangų atliekų, tai sudarė 93 proc. visų rinkai patiektų padangų. Iš jų 12 tūkst. t (42 proc.) perdirbta, 9 tūkst. t (32,5 proc.) panaudota ar išvežta, 3,8 tūkst. t (13,3 proc.) panaudota energijai gauti, 1,5 tūkst. t apdorota. Rinkai patiektų padangų kiekis 2014–2019 m. išaugo 26 proc. – nuo 22,3 tūkst. t iki 30,7 tūkst. t. Padangų atliekų 2020 m. surinkta 26 proc. arba vidutiniškai 6 proc. per metus daugiau – t. y. nuo 17,9 tūkst. t iki 28,3 tūkst. t.

117. Lietuvoje vidaus rinkai kasmet patiekama apie 500 t vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrų, apie 300 t vidaus degimo variklių įsiurbimo oro filtrų ir apie 550 t automobilių hidraulinių (tepalinių) amortizatorių.

118. Pagrindinės ENTP ir jų dalių tvarkymo problemos:

118.1. dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai naudotas transporto priemonės ir padangas tiekiantys asmenys registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade, vykdo ENTP apskaitą ir dalyvauja organizuojant atliekų tvarkymą;

118.2. į Lietuvą kasmet įvežama nuo 300 iki 460 tūkst. naudotų transporto priemonių. Dalis jų yra ENTP, tačiau jos įvežamos ne kaip atliekos, o kaip transporto priemonės. Nuo 2021 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Atliekų tvarkymo įstatymo nuostata, kad ENTP pripažįstamos tokios transporto

priemonės, kurios savininkui išduotas ENTP sunaikinimo pažymėjimas arba ji ardoma, arba išardyta taip, kad transporto priemonės eksploatuoti pagal paskirtį negalima. Šiuo pakeitimu siekiama griežtinti į Lietuvą įvežamų transporto priemonių kontrolę;

118.3. dėl nepakankamos ENTP tvarkymo kontrolės ENTP vis dar surenkamos ir apdorojamos neturint leidimo ar pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijos. Vidaus audito ataskaitoje nustatyta, kad dauguma ENTP tvarkymo veiklos vyksta šešėlyje, todėl siūloma atsisakyti leidimų vykdyti šią veiklą. Įvertinus reikalavimus, susijusius su ENTP apdorojimo veiklos pradžia, audito ataskaitoje padaryta išvada, kad tikslinga įvertinti galimybę numatyti kriterijus, kada ENTP apdorojimo veiklai nebūtų taikomas reikalavimas turėti leidimo dalį, susijusią su atliekų apdorojimu. Vykdančių šią veiklą įmonių kontrolė būtų atliekama bendra tvarka.

Alyvos atliekų susidarymas ir tvarkymas

119. 2019 m. Lietuvos rinkai patiekta 21,9 tūkst. t alyvos, surinkta 6,3 tūkst. t alyvos atliekų. Surinktų alyvos atliekų kiekis tesudaro apie 29 proc. viso rinkai patiekto alyvos kiekio. 23,1 proc. surinktos alyvos perdirbta, kita surinkta alyva išvežta į kitas šalis. 2014–2019 m. alyvos atliekų kiekis Lietuvoje išaugo nuo 4,1 iki 6,3 tūkst. t, t. y. 40 proc. arba vidutiniškai 8,6 proc. per metus. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje 2018 m. susidarė 191 t alyvos atliekų, didžioji dalis – Vilniaus (29,8 proc.), Kauno (16,8 proc.) ir Panevėžio (16,8 proc.) regionuose. Santykinai daugiausia alyvos atliekų surinkta Telšių (0,21 kg/gyv.) ir Panevėžio (0,15 kg/gyv.) komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.

120. Pagrindinės alyvos atliekų tvarkymo problemos:

120.1. šių atliekų surenkama per mažai;

120.2. likusi alyvos atliekų dalis naudojama kaip krosnių kuro pakaitalas patalpoms šildyti, kitoms reikmėms ir nelegaliai, teršiant aplinką, deginama įrenginiuose, nepritaikytuose pavojingosioms atliekoms deginti. Tai lemia panaudotos alyvos, kaip pigesnio krosnių kuro, paklausą rinkoje;

120.3. Aplinkos apsaugos departamentas dėl ribotų galimybių patikrinti, ar transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančios įmonės teisingai įtraukia į apskaitą panaudotą alyvą, nepajėgia efektyviai kontroliuoti alyvos atliekų surinkimo, nelegalios prekybos jomis ir neteisėto alyvos atliekų naudojimo;

120.4. dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai alyvą tiekiantys asmenys registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade, vykdo alyvos apskaitą ir dalyvauja organizuojant atliekų tvarkymą.

Baterijų ir akumuliatorių atliekų susidarymas ir tvarkymas

121. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. susidarė apie 11,07 tūkst. t BAA. 10,3 tūkst. t jų apdorota, 0,6 tūkst. t išvežta.

122. 2014–2018 m. gamyboje ir kitoje ūkinėje veikloje BAA susidarė 31 proc. arba vidutiniškai 8 proc. per metus mažiau – nuo 15,6 tūkst. t iki 10,7 tūkst. t.

123. 99 proc. susidariusių BAA sudarė švino akumuliatoriai.

124. 2019 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje surinkta 69 proc. (84 t) buityje susidarančių BAA, daugiausia jų surinkta Kauno (35 proc.), Vilniaus (29 proc.) ir Klaipėdos (13 proc.) regionuose (0,4–0,5 kg/gyv.).

125. 2019 m. Lietuvoje sutvarkyta 46,3 proc. rinkai patiektų baterijų (suplanuota užduotis įvykdyta, nes Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintose apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduotyse nustatyta užduotis sutvarkyti 45 proc. baterijų.

126. Pagrindinės BAA tvarkymo problemos:

126.1. dėl nepakankamai vykdomos valstybinės aplinkos apsaugos kontrolės automobiliams skirtų ir pramoninių BAA vis dar surenkamos ir ardamos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus;

126.2. gyventojai baterijų atliekas dažnai kaupia namuose, dažnai jas išmeta į MKA kontenerius;

126.3. dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo laikymosi kontrolės ne visi vidaus rinkai BAA tiekiantys asmenys registruojasi Gamintojų ir importuotojų sąvade ir dalyvauja organizuojant BAA apskaitą ir jų atliekų tvarkymą.

PENKTASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ SURINKIMO IR TVARKYMO SISTEMOS FINANSAVIMAS

Komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemos finansavimas

127. Atliekų tvarkymo įstatymas nustato bendruosius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodaros reikalavimus. Ši kainodara nustatoma vadovaujantis solidarumo, proporcingumo, nediskriminavimo, sąnaudų susigrąžinimo ir „teršėjas moka“ principais.

128. Komunalinių atliekų tvarkymo sistema, jos kūrimas ir plėtra finansuojama rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lėšomis, savivaldybių, skolintomis, valstybės paramos, Atliekų prevencijos ir tvarkymo programos ar Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo programos, Europos Sąjungos struktūrinės paramos, gamintojų ir importuotojų ir privačiomis atliekų tvarkymo įmonių lėšomis.

129. Komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo infrastruktūra kuriama ir plėtojama daugiausia Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšomis:

129.1. 2000–2006 m. finansavimo periodu finansuota 10 regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimo projektų, kurių bendra vertė – 125,3 mln. eurų, iš jų apie 85,4 mln. eurų sudarė Pasirengimo narystei ES struktūrinės politikos instrumentas (ISPA) arba Sanglaudos fondo parama (paramos intensyvumas – 50–85 proc.), 25,9 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos, apie 14 mln. eurų – paskolos arba savivaldybių lėšos. Šie projektai apėmė senų sąvartynų ir šiukšlynų uždarymą, naujų modernių regioninių nepavojingųjų komunalinių atliekų sąvartynų, DGASA ir kompostavimo aikštelių įrengimą;

129.2. 2007–2013 m. finansavimo periodu finansuoti 28 regioniniai atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektai, kurių bendra vertė – apie 214 mln. eurų, iš jų apie 190 mln. eurų sudarė Sanglaudos fondo parama (paramos intensyvumas – 50–85 proc.), 5,8 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos, 2 mln. eurų – paskolos arba savivaldybių lėšos, 33,4 mln. eurų – projektų vykdytojų ir (ar) partnerių privačios lėšos;

129.3. 2014–2020 m. finansavimo periodo lėšomis finansuojama komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra (atliekų surinkimo priemonės, DGASA, paruošimas naudoti pakartotinai, gyventojų švietimas, maisto (virtuvės) atliekų apdorojimo įrenginiai, komunalinių atliekų deginimo pajėgumų plėtra). Tam suplanuota skirti 140 mln. eurų.

130. 2006–2012 m. Aplinkos ministerija, savivaldybėse įrengiant antrinių žaliavų surinkimo aikšteles, iš Atliekų tvarkymo programos lėšų nupirko antrinių žaliavų surinkimo konteinerių. 2012–2018 m. Atliekų tvarkymo programos lėšomis individualių valdų savininkams nupirkta antrinių žaliavų surinkimo konteinerių.

131. Siekiant pakartotinai naudoti daiktus, diegiamos dalijimosi stotelės. 2019 m. pabaigoje jų veikė 19, 2022 m. – 75 (numatyta įrengti dar 35).

132. Savivaldybės, organizuojančios komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemas, yra atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainos, kuri turi būti pagrįsta būtinosiomis, su komunalinių atliekų tvarkymu susijusiomis sąnaudomis, nustatymą ir turi užtikrinti ilgalaikį komunalinėms atliekoms tvarkyti skirtos infrastruktūros eksploatavimą, jos atnaujinimą, sudaryti komunalinių atliekų turėtojams priimtinas sąlygas dalyvauti komunalinių atliekų tvarkymo procese, mažinti aplinkos taršą.

133. Atliekų tvarkymo įstatymas nustato, kad savivaldybės, pasirinkdamos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos apmokestinimo būdą, t. y. nustatydamos rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydį, turi vadovautis Rinkliavos

ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 711 „Dėl rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklių patvirtinimo“.

134. Pagal savivaldybių pateiktus duomenis, atskirose savivaldybėse būtinųjų sąnaudų dalis skiriasi beveik 6 kartus. Atskirose savivaldybėse vidutinės komunalinių atliekų tvarkymo išlaidos vienam atliekų turėtojui skiriasi 2,5–3,5 karto.

135. Komunalinių atliekų sraute susidarančių pakuočių, padangų ir EEĮ atliekų tvarkymas finansuojamas vadovaujantis sutartimis tarp savivaldybių ir gamintojų ir importuotojų.

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų surinkimo ir tvarkymo finansavimas

136. Už gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų, gamybos ir kitos ūkinės veiklos pakuočių ir gaminių atliekų surinkimą, rūšiavimą, apskaitą, saugojimą ir perdavimą atliekų tvarkytojams atsako šių atliekų darytojai ir (ar) turėtojai, jie pagal principą „teršėjas moka“ turi padengti visas atliekų tvarkymo išlaidas.

137. Pavojingųjų atliekų surinkimo ir tvarkymo infrastruktūra daugiausia finansuota Pasaulio banko, Sanglaudos fondo ar valstybės biudžeto lėšomis:

137.1. 1994–1998 m. Pasaulio banko ir valstybės lėšomis įrengtos 4 regioninės pavojingųjų atliekų surinkimo ir saugojimo aikštelės;

137.2. 2000–2006 m. įgyvendintas pavojingųjų atliekų tvarkymo projektas, kurio vertė – apie 28,8 mln. eurų, iš jų apie 20,9 mln. eurų – Sanglaudos fondo lėšos (73 proc.), apie 7,8 mln. eurų – valstybės biudžeto lėšos. Šiomis lėšomis pastatytas 10 000 t/m. pavojingųjų atliekų sudeginti pajėgus įrenginys.

137.3. 2007–2013 m. Europos Sąjungos Sanglaudos fondo ir valstybės biudžeto lėšomis (santykiu 50:50) įrengtas pavojingųjų atliekų sąvartynas. Projekto vertė – 3,1 mln. eurų (iš jų 1,5 mln. eurų – Europos Sąjungos lėšos).

138. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, didžioji dalis gamybos ir kitos ūkinės veiklos, gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo įrenginių, įskaitant kuriamus, kurių paskirtis – po rūšiavimo likusias ir perdirbti netinkamas energinę vertę turinčias atliekas naudoti energijai gauti, sukurta privataus kapitalo lėšomis.

139. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, pavojingųjų atliekų tvarkymo (surinkimo, laikymo, šalinimo ir (ar) naudojimo) licencijas Lietuvoje turi 43 atliekas tvarkančios įmonės, tik nepavojingųjų atliekų tvarkymu užsiima 1115 įmonių.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS ATLIEKŲ TVARKYMO PAJĖGUMAI

Atliekų rūšiavimo įrenginiai ir jų pajėgumai

140. Lietuvoje MKA rūšiuojamos MBA / MA rūšiavimo įrenginiuose. LRATCA duomenimis, 2020 m. apdorota 750 tūkst. t atliekų. Iš jų atskirta beveik 349 tūkst. t BSA ir pagaminta daugiau kaip 174 tūkst. t degintinų atliekų, antrinių žaliavų atskyrimas šiuose rūšiavimo įrenginiuose ribotas, antrinių žaliavų kokybė nepakankamai gera. Siekiant įvertinti įrenginių panaudojimo pajėgumą įgyvendinant ambicingus ES nustatytus tikslus, būtina plėtoti ir tobulinti iš MKA srauto surinktų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų tinkamą išrūšiavimą ir perdirbimą, apdoroti atskirai surinktas maisto (virtuvės) atliekas.

141. Įgyvendinant Europos Sąjungos lėšomis finansuojamus komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektus, sukurta biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo infrastruktūra. 2015 m. įrengti ir pradėti eksploatuoti 1 MA įrenginys Klaipėdoje ir 8 MBA įrenginiai Alytaus, Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Panevėžio, Telšių, Utenos, Vilniaus regionuose. Alytaus, Panevėžio, Telšių ir Utenos regionuose pastatyti biologinio apdorojimo įrenginiai, išgaunantys biodujas, Vilniuje

BSA apdorojamos biodžiovinimo įrenginyje, Kauno, Marijampolės, Šiaulių regionuose BSA apdorojamos kompostuojant ir (arba) biologiškai džiovinant. Įrenginiuose iš MKA išskiriama ir apdorojama BSA dalis (su priemaišomis), išskiriamos antrinės žaliavos ir perdirbti netinkamos, tačiau energinę vertę turinčios atliekos.

142. Įrenginiai, pritaikyti BSA tvarkyti, galėtų būti pritaikyti įgyvendinant naujus žiedinės ekonomikos tikslus. Pvz., Alytaus ir Šiaulių regionuose šių galimybių nėra dėl įrenginių technologijos, juos modernizuoti galima tik įrengiant papildomas rūšiavimo linijas. Kauno regione rūšiavimo procesas komplikuoatas dėl MBA įrenginio linijos pradžioje atliekamo atliekų smulkinimo, todėl pakuočių atliekos ir antrinės žaliavos rūšiuojamas atsižvelgiant į įrenginių modifikacijas. Klaipėdos, Panevėžio ir Utenos regionuose sukurta tinkama pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiavimo infrastruktūra, tačiau šie regionai maksimalaus pajėgumo nepasiekia dėl kitų priežasčių, pvz., per maža pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rinkos vertė neskatina rūšiuoti jų daugiau, todėl dalis atliekų sudeginama (panaudojama energijai gauti). Vilniaus, Telšių ir Marijampolės regionuose sukurta tinkama pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiavimo infrastruktūra, todėl šiuose regionuose geriausi pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiavimo rezultatai.

Atliekų perdirbimo įmonės ir įrenginiai, jų pajėgumai

143. Europos Sąjungos lėšomis įrengta ir veikia 53 ŽAKA.

144. Lietuvoje sukurti tokie pakuočių atliekų ir kitų antrinių žaliavų perdirbimo pajėgumai (tačiau jų dar nepakanka atliekoms į antrines žaliavas perdirbti):

144.1. popieriaus ir kartono pakuočių atliekas perdirba 10 įmonių, jos iš viso perdirba 260 tūkst. t per metus;

144.2. plastikinių pakuočių atliekas perdirba 24 įmonės – apie 72 tūkst. t per metus, iš jų PET pakuočių atliekų perdirbama apie 4,4 tūkst. t per metus;

144.3. stiklo, įskaitant stiklinių pakuočių, atliekas perdirba 4 įmonės, dar 2 įmonės stiklo atliekas rūšiuoja ir smulkina. Iš viso perdirbama apie 54,7 tūkst. t per metus. Stiklo atliekų automatinio rūšiavimo ir smulkinimo pajėgumai – apie 65 tūkst. t per metus;

144.4. medienos atliekas, įskaitant medinių pakuočių atliekas, perdirba 25 įmonės (iš viso perdirbama apie 434 tūkst. t per metus). Daugiausia jų perdirbama į biokurą, kuris vėliau sudeginamas (panaudojamas energijai gauti);

144.5. kombinuotų pakuočių atliekas perdirba 1 įmonė – 240 t per metus;

144.6. išplėtoti metalo atliekų ir laužo, kitų antrinių žaliavų paruošimo perdirbti ir eksportuoti pajėgumai.

145. Remiantis Aplinkos ministerijos užsakymu parengtų studijų rezultatais, Lietuvoje yra tokie išvardytų gaminių atliekų perdirbimo pajėgumai:

145.1. EEĮ atliekas apdoroja 8 įmonės, pajėgumų pakanka apdoroti 45 tūkst. t šių atliekų per metus, tačiau nėra kineskopų stiklo, naujoviškų EEĮ tvarkymo įrenginių;

145.2. ENTP apdoroja 252 įmonės, pajėgumų apdoroti pakanka, tačiau būtina modernizuoti išmontavimo ir kenksmingumą pašalinančią įrangą. Trūksta presavimo įrangos;

145.3. alyvos atliekas perdirba 8 įmonės, perdirbimo pajėgumai sudaro apie 46,9 tūkst. t per metus. Alyvos atliekų perdirbimo į kurą pajėgumų pakanka, tačiau nėra šių atliekų perdirbimo į alyvą pajėgumų;

145.4. padangų atliekas 2020 m. perdirbo 7 įmonės, pajėgumų visoms tuo metu Lietuvoje susidariusioms padangų atliekoms perdirbti užteko;

145.5. automobiliams skirtų akumuliatorių apdorojimo (perdirbimo) įrenginius eksploatuoja 4 įmonės, perdirbimo pajėgumai – apie 40 tūkst. t per metus, jų pakanka Lietuvoje susidarančioms automobiliams skirtų akumuliatorių atliekoms perdirbti. Lietuvoje nėra nešiojamųjų BAA apdorojimo įrenginių, todėl šios atliekos išvežamos perdirbti į kitas Europos Sąjungos šalis;

145.6. automobilinių filtrų ir amortizatorių perdirbimo įrenginius eksploatuoja 2 įmonės, perdirbimo pajėgumai – apie 1,28 tūkst. t per metus, jų pakanka.

146. Maisto pramonėje susidarančias BSA tvarko pačios įmonės, specializuotos atliekas tvarkančios įmonės arba jos naudojamos žemės ūkyje (pvz., jomis tręšiami laukai ar šeriami gyvūnai), vadovaujantis Reglamento [\(EB\) Nr. 1069/2009](#) reikalavimais. Kai kuriose pieno perdirbimo įmonėse įdiegta įranga (pvz., ultrafiltracijos) tik iš dalies išsprendžia nuotekų tvarkymo problemą. Skystąsias biologiškai skaidžias atliekas gali perdirbti 2 įmonės. Dalis skystųjų BSA išvežama. Iš viso įrengta 10 BSA (įskaitant mėšlą ir nuotekų dumblą) naudojimo biodujoms gaminti įrenginių (bendra elektros galia didesnė kaip 9 MW). Ne visiems BSGA srautams perdirbti pakanka pajėgumų.

147. Aplinkos apsaugos agentūros 2021 m. duomenimis, pavojingąsias atliekas tvarko 943 įmonės. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos registro duomenimis, 2013 m. Lietuvoje šalutinius gyvūninius produktus tvarkė 1 deginimo įmonė, 1 pirmos kategorijos (klasifikacija pagal Reglamentą [\(EB\) Nr. 1069/2009](#)) perdirbimo įmonė, 3 trečios kategorijos perdirbimo įmonės, 1 biodujų gamybos įmonė, 5 kompostavimo įmonės, 7 gyvūnų (augintinių) ėdalo gamybos įmonės, 35 šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių tvarkymo ne pašaro grandinės įmonėje (iš jų 24 šalutinių gyvūninių produktų gaminius naudoja dirvoms tręšti), 135 įmonės, naudojančios šalutinius gyvūninius produktus ir jų gaminius – šerti ir specialiajai paskirčiai, 12 surinkimo centrų, 35 tarpinę veiklą vykdančios ir (ar) šalutinių gyvūninių produktų saugojimo įmonės, 11 šalutinių gyvūninių produktų gaminių saugojimo įmonių, 2 organinių trąšų gamybos įmonės, 19 šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių komercinių vežėjų ir 31 įmonė, prekiaujanti šalutiniais gyvūniniais produktais ir jų gaminiais.

148. Sveikatos priežiūros įstaigose ar atliekų tvarkymo įmonėse privataus kapitalo ir Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo lėšomis sukurti ar kuriami medicininiai atliekų apdorojimo ir kenksmingumo šalinimo įrenginiai, kurių bendras pajėgumas – apie 1,5 tūkst. t šių atliekų per metus.

149. Informacija apie atliekų perdirbimo pajėgumus pagal atskirus srautus pateikta Plano 5–15 prieduose.

Atliekų deginimo įrenginių pajėgumai

150. Klaipėdos kogeneracinėje jėgainėje atliekų per metus sudeginama 255 tūkst. t, Kauno – 200 tūkst. t, Vilniaus – 160 tūkst. t, Šiauliuose esančioje pavojingųjų atliekų deginimo jėgainėje UAB „Toksika“ sudeginama 10 tūkst. t pavojingųjų atliekų, AB „Akmenės cementas“ – 216 tūkst. t atliekų (Plano 16 priedas).

151. Medienos atliekų naudojimas energijai gauti auga ir sudaro 165 tūkst. t per metus.

Atliekų šalinimo įrenginiai ir jų pajėgumai

152. Lietuvoje atliekos šalinamos 11 regioninių nepavojingųjų atliekų sąvartynų, atitinkančių aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimus. Juose pašalinta apie 1,25 mln. t atliekų. 2020 m. pašalinta apie 0,234 mln., tad pajėgumų užtektų dar 15 metų. Išsamesnė informacija pateikta Plano 17 priede.

153. Sąvartyno biodujų surinkimo ir naudojimo energijai gauti įrenginiai eksploatuojami 3 veikiančiuose ir 6 uždarytuose sąvartynuose. 1 sąvartyne biodujos deginamos fakele.

154. Šiaulių regione įrengtame pavojingųjų atliekų sąvartyne pašalinama 9 tūkst. t pavojingųjų atliekų per metus.

155. Lietuvoje veikia fosfogipso sąvartynas, kuriame kaupiamos ir ilgai saugomos fosforo rūgšties gamybos atliekos. Fosfogipso sąvartyne šalinamos ir kitos bendrovės „Lifosa“ gamybinės atliekos: sieros šlamas, neutralizacijos šlamas ir silikagelis. Nepavojingųjų atliekų (fosfogipso) sąvartyne pašalinama 106 mln. t atliekų per metus. Iki 2020 m. sausio 1 d. sąvartyne sukaupta 52,9 mln. t atliekų, laisvos vietos – 53,1 mln. t. Fosfogipso sąvartyne daugiausia pašalinama fosfogipso – 2–2,5 mln. t per metus, kitų gamybinių atliekų – apie 5–8 tūkst. t per metus.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

ADMINISTRACINĖS, EKONOMINĖS IR INFORMACINĖS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRIEMONĖS

156. Pagrindinės taikomos administracinės atliekų tvarkymo priemonės yra žalieji viešieji pirkimai, draudimas sąvartyne šalinti neapdorotas atliekas, draudimas naudoti energijai gauti perdirti tinkamas atliekas, draudimas tiekti rinkai kai kuriuos vienkartinius plastikinius gaminius, reikalavimas taikyti rūšiuojamojo surinkimo priemonės, rūšiuojamojo surinkimo sistemų diegimas, atliekų ar atliekose esančių medžiagų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar naudojimo užduočių nustatymas, antrinių žaliavų naudojimo naujų gaminių sudėtyje kvotų nustatymas, gaminių grąžinimo platinimo vietose taikymas, taikomi produktų ir atliekų tvarkymo standartai, tiekimo vidaus rinkai apribojimai dėl pavojingųjų medžiagų naudojimo produktuose.

157. Pagrindinės ekonominės priemonės, taikomos atliekoms tvarkyti Lietuvoje, yra įmokos už komunalinių atliekų tvarkymą, mokesčiai už aplinkos teršimą apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekomis, užstatas pakartotinio naudojimo stiklo, vienkartinei stiklo, PET, metalinei pakuotei. Svarstyta galimybė plėtoti užstato sistemas, taikyti daugiau atliekas rūšiuoti motyvuojančių priemonių (pvz., grąžinusiems panaudotus elektros ar elektronikos, tekstilės ar kitus produktus suteikti nuolaidą naujiems įsigyti), planuojamos subsidijos ir dotacijos atliekoms tvarkyti, įvertintinas lengvatinio PVM tarifo taikymas daiktų pakartotinio naudojimo veiklai, GPM lengvatos remontuojantiems EEĮ.

158. Pagrindinės atliekų prevencijos ir tvarkymo priemonės yra aplinkosauginis ženklavimas, atliekų surinkimo priemonių ir gaminių ženklavimas nurodant, kaip tvarkyti atliekas, visuomenės švietimas ir informavimas tvaraus vartojimo, atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, vartotojų informavimas apie pakartotinį gaminių naudojimą, atliekų surinkimo organizavimą, atliekose esančias pavojingas medžiagas. Europos Komisija svarsto galimybes įdiegti plastiko ir kitų gaminių (tekstilės, elektronikos) pasus, kuriuose būtų nurodyti produkto perdirbamumas, perdirbimo būdai, perdirbimo įrenginių vietos ir kontaktai.

III SKYRIUS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS STIPRYBĖS

159. Regioninėje komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje sprendimai priimami vadovaujantis aplinkosaugos principais.

160. Tobulinamas atliekų tvarkymo teisinis reglamentavimas – nustatomi nauji nacionaliniai reikalavimai, įgyvendinamos perkeltų į nacionalinę teisę Europos Sąjungos atliekų tvarkymą reglamentuojančių direktyvų nuostatos.

161. Taikant gamintojo atsakomybės principą, sukurtos ekonominės ir teisinės prielaidos mažinti gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai ir plėtoti atliekų surinkimo, perdirbimo ir naudojimo sistemas. Reikia užtikrinti jo įgyvendinimą ir kontrolę. Sudarytos atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose įvardytos prielaidos savivaldybėms bendradarbiauti su gamintojų ir importuotojų organizacijomis siekiant kuo efektyviau tvarkyti pakuočių, EEĮ atliekas, susidaranti komunalinių atliekų sraute, tobulinama komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodara, atliekų turėtojai skatinami rūšiuoti atliekas.

162. Tobulėja atliekų tvarkymo sektoriaus darbuotojų įgūdžiai, jie įgyja vis daugiau patirties, žinių, efektyviau bendradarbiauja sektoriai. Tobulinama ir modernizuojama komunalinių atliekų surinkimo infrastruktūra, gerėja gyventojams teikiamų paslaugų kokybė, sprendžiamos atliekų surinkimo aikštelių problemos.

163. Dėl nuolatinės pirminio atliekų rūšiavimo infrastruktūros ir priemonių plėtros MKA susidaro vis mažiau, o įdiegus plastikinių, stiklinių ir metalinių pakuočių užstato sistemą, pakuočių atliekų kiekvienais metais surenkama vis daugiau. Išspręsta šiukšlinimo pakuotėmis problema – gamtoje pakuočių, priimamų naudojantis užstato sistema, beveik neliko. Nors kai kurie gyventojai tokių pakuočių nerūšiuoja, jas surenka ir į taromatus ar prekybos vietas nuneša kiti. Užstato sistema Lietuvoje tapo sektinu pavyzdžiu kitoms Europos Sąjungos šalims.

164. Sukūrus Lietuvoje dalijimosi daiktais infrastruktūrą – stoteles, populiarėja pakartotinio atliekų panaudojimo tendencija, keičiasi gyventojų vartojimo įpročiai ir kultūra. Šių stotelių sėkmė Lietuvoje taip pat tapo sektinu pavyzdžiu kitoms Europos Sąjungos šalims.

165. Mažėjantis MKA kiekis ir atliekų panaudojimo energijai gauti infrastruktūra lemia tai, kad vis mažiau komunalinių atliekų šalinama sąvartynuose, mažėja ir neigiamas poveikis aplinkai.

166. Visuomenė informuojama ir šviečiama įvairiais atliekų tvarkymo klausimais, vis daugiau gyventojų žino, kaip rūšiuoti atliekas, ir aktyviai tai daro.

ANTRASIS SKIRSNIS SILPNYBĖS

167. Nors visuomenę stengiamasi šviesti ir informuoti, gyventojų vartojimo įpročiai labai smarkiai nesikeičia, komunalinių atliekų Lietuvoje kasmet vis dar susidaro vidutiniškai 2,7 proc. Gerėjant šalies ekonomikos būklei ir sparčiai plėtojantis statybų sektoriui, daugėja statybinių atliekų.

168. Skirtingų subjektų įgyvendinamos pavienės visuomenės švietimo ir informavimo priemonės nesuderintos, trūksta aiškos komunikacijos ir švietimo strategijos.

169. Per mažai atliekama kiekybinių analitinių tyrimų, kodėl įvairiuose ūkinės veiklos sektoriuose vengiama taikyti geriausią atliekų rūšiavimo praktiką. Kai ekonominės paskatos vengti atliekų susidarymo rūšiuojant, perdirbant ir pakartotinai naudojant neturi jokio poveikio visuomenės išlaidoms ar biudžeto įplaukoms, jos yra nepatrauklios.

170. Atsakingos institucijos nesuinteresuotos ieškoti tinkamų sprendimų, kaip įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo uždavinius. Vykdamas viešuosius pirkimus, per mažai dėmesio skiriama produktų medžiagiškumui, gamybos sprendimams ir galimam jų poveikiui aplinkai. Būtina tobulinti viešųjų pirkimų reglamentavimą ir nustatyti prievolę užtikrinti prioritetinių tvarumo, ilgaamžiškumo, suremontavimo, atnaujinimo, pakartotinio naudojimo, perdirbamumo ir antrinių žaliavų naudojimo kriterijų reikalavimus.

171. Kai kurios Europos Sąjungos institucijų rekomendacijos (pvz., dėl taršos mokesčio už sąvartyne šalinamas atliekas didinimo) įgyvendinamos per lėtai.

172. Atliekų apskaitos netikslumai trukdo tinkamai planuoti atliekų tvarkymo sistemą, vertinti jos tobulinimo perspektyvas. Nepasinaudojama visomis duomenų kaupimo, saugojimo, atnaujinimo, rodiklių apskaičiavimo ir prieinamumo visuomenei informacinių technologijų (toliau – IT) infrastruktūros galimybėmis.

173. Per mažai naudojamos IT sistemos, jos nelanksčios, sudėtingai keičiamos ir papildomos naujomis funkcijomis. Būtina jas tobulinti detalizuojant duomenis, siekiant aiškiai įtraukti į apskaitą atliekų perdirbimo ir konkrečių antrinių žaliavų panaudojimo informaciją.

174. Surinktos MKA nesveriamos, todėl nekaupiami duomenys, kuriais būtų galima pasinaudoti kontroliuojant ir prižiūrint atliekų turėtojus, vertinant jų rūšiavimo įgūdžius, įpročius ir atliekų prevencijos priemonių efektyvumą. Reikėtų svarstyti galimybę diegti IT sistemas konkrečaus gyventojo šalinamų atliekų apskaitai fiksuoti.

175. Ne visuose regionuose pakankamai išplėtotą pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų pirminio rūšiavimo infrastruktūrą, trūksta rūšiavimo kontenerių Vilniaus ir Panevėžio regionuose, neužtikrinta atskiro surinkimo galimybė vienkiemiuose, todėl kai kurie gyventojai nerūšiuoja atliekų.

176. Atsakingos institucijos ir organizacijos nesutaria, kas turi finansuoti pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų sraute esančių MKA ir MKA esančių pakuočių atliekų tvarkymą.

177. MKA nemažėja, kadangi daugumoje savivaldybių neįdiegta maisto (virtuvės) atliekų pirminio rūšiavimo ir atskiro jų surinkimo sistema.

178. Problemų kyla dėl teisingo maisto (virtuvės) atliekų surinkimo ir sutvarkymo maisto gamybos ir tiekimo veikla besiverčiančių juridinių asmenų sektoriuje. Pasitaiko atvejų, kai tik sudaromos atliekų tvarkymo sutartys, bet atliekos nerenkamos.

179. Neišplėta tekstilės ir pavojingųjų atliekų surinkimo sistema, daugiausia šių atliekų surenkama DGASA, tokių aikštelių yra per mažai, jos yra per daug toli, gyventojams sunku ir nepatogu jas pasiekti, todėl dauguma šių atliekų patenka į MKA srautą.

180. Palyginti su kitais Lietuvos regionais, Vilniaus ir Kauno regionuose DGASA infrastruktūra išplėta per menkai, todėl jose surenkama mažiau atliekų.

181. Didžiausias trūkumas tekstilės sraute – nėra tekstilės perdirbimo įrenginių, todėl dauguma ne tik DGASA, bet ir rūšiavimo konteineriuose surinktų nebetinkamos pakartotinai naudoti tekstilės atliekų šalinamos sąvartynuose arba deginamos deginimo jėgainėse energijai gauti.

182. Nors Lietuvoje pastaruoju metu visuomenė gana intensyviai šviečiama ir informuojama įvairiais atliekų tvarkymo klausimais, tai nėra sisteminga ir nuosekli veikla, neatliekami jos poveikio tyrimai. Gyventojams trūksta susistemintos informacijos apie DGASA, kitų, ne pakuočių, atliekų surinkimą, todėl buityje susidarančios statybinės, didelių gabaritų, tekstilės, EEĮ atliekos dažnai paliekamos šalia kolektyvinių konteinerių, kai kurios jų sumetamos ir į antrinių žaliavų konteinerius. Dėl to kyla dar daugiau problemų, nes kai į antrinių žaliavų konteinerius patenka daug netinkamų atliekų, juose surinktos antrinės žaliavos tampa nebetinkamos perdirbti. RATC atliktų tyrimų duomenimis, 35 proc. pagal svorį (5 proc. pagal tūrį) antrinių žaliavų rūšiavimo konteineriuose rastų atliekų netinkamos perdirbti, todėl nemaža dalis jų patenka į deginimo jėgaines ar sąvartynus. Sąvartynuose vis dar šalinama 17,6 proc. visų atliekų.

183. MKA sudėties tyrimai nerodo realios situacijos šalies regionuose. Iš sukauptų duomenų apie sukurtos atliekų tvarkymo, perdirbimo ir naudojimo infrastruktūros pajėgumus neįmanoma nustatyti, ar jie išnaudojami efektyviai.

184. Nepakankamai veiksmingai panaudojami resursai planuojant ir kuriant regioninę atliekų tvarkymo infrastruktūrą. Naujausių žiedinės ekonomikos tikslų neatitinka MA ir MBA įrenginiai. Jie neatskiria atliekų pagal medžiagiškumą, jų neišplauna, kad būtų tinkamos perdirbti, todėl dažnai tokios atliekos panaudojamos energijai gauti.

185. Per mažai dėmesio ir lėšų skiriama pavojingųjų atliekų, padangų atliekų, alyvos atliekų, BAA paruošimui perdirbti, jų perdirbimui, antrinių žaliavų gamybai ir konkurencingumui didinti, didelė dalis šių atliekų išvežamos perdirbti į kitas valstybes.

186. Diferencijuotos rinkliavos ar įmokų sistema ne visus skatina mažinti komunalinių atliekų kiekį jų susidarymo vietoje. Nekokybiškai išrūšiuotos atliekos, antrinių žaliavų, išrūšiuotų atliekų perdirbimo ir pakartotinio panaudojimo rinka neplėtojama, nes prastai išrūšiuotos, nuo neperdirbamų neatskirtos atliekos būna netinkamos perdirbti, todėl dauguma komunalinio srauto atliekų naudojamos energijai gauti.

187. Kai kurios ataskaitos ir kiti su atliekų tvarkymu susiję dokumentai dar pateikiami popierine forma, todėl būtina tobulinti GPAIS – suskaitmeninti visus procesus, operacijas ir taip sumažinti administracinę naštą.

188. Per mažai skatinama kurti ir plėtoti perdirbimo įrenginius.

TREČIASIS SKIRSNIS GALIMYBĖS

189. Įgyvendinus Valstybinį atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planą ir atliekų prevencijos priemones, sumažės susidarančių ir nenaudojamų atliekų, racionaliau bus naudojami gamtos ištekliai ir medžiagos, sumažės neigiamas atliekų poveikis visuomenės sveikatai ir aplinkai.

190. 2021–2027 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis bus galima paskatinti atliekų prevencijos, perdirbimo, antrinių žaliavų gamybos procesus diegiant pažangias technologijas, kuriant naujus verslus, naujas darbo vietas, šviečiant visuomenę, didinant jos ekologinį sąmoningumą ir taip spręsti ne tik ekologines, bet ir ekonomines, socialines problemas.

191. Būtina plačiau taikyti gamintojo didesnės atsakomybės principą, užtikrinti jo įgyvendinimą, įteisinti jo taikymą tvarkant tekstilės, baldų atliekų srautus, kuriant teisingas prielaidas mažinti gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai ir plėtoti atliekų prevencijos, surinkimo, perdirbimo sistemas.

192. Dėl besiplečiančios antrinių žaliavų naudojimo rinkos pasaulyje galima geriau įgyvendinti didesnės gamintojo atsakomybės principą, nes Lietuvoje neperdirbamas atliekas galima išvežti naudoti į kitas valstybes.

193. GPAIS generuojamas didelis duomenų srautas. Tinkamai renkant ir pritaikant šiuos duomenis, būtų galima pasinaudoti naujausiomis žiniomis apie atliekų tvarkymo sistemą, esamus ir reikalingus pokyčius, kurios būtų svarbios priimant racionalesnius sprendimus.

194. Visuomenės informavimas skatintų atskiras jos grupes ar teritorijas bendradarbiauti įgyvendinant atliekų tvarkymo sektoriui nustatytus tikslus. Augant visuomenės susidomėjimui aplinkosauga, daugėja galimybių visuomenę įtraukti sprendžiant problemas ir uždavinius. Jeigu atliekų prevencijos ir tvarkymo uždaviniai būtų aiškiai ir suprantamai pristatomi visuomenei, gyventojai galėtų stebėti savo elgesio pokyčių daromą poveikį aplinkai. Tai skatintų juos keisti rūšiavimo ir vartojimo įpročius.

195. Norint paspartinti visuomenės vartojimo įpročių pokyčius, bus tęsiamos įvairios informavimo kampanijos, gyventojai turėtų matyti įgyvendinamų pokyčių rezultatus ir nuolat stebėti valstybinių uždavinių įgyvendinimo eigą (ir kaip įgyvendinami uždaviniai atskirose teritorijose, pvz., miestuose), nuolat gauti informaciją apie atliekų tvarkymą.

196. Daugiausia valstybės lėšų iki šiol skirta atliekų surinkimo, apdorojimo, deginimo ir šalinimo veiklai. Naujuoju finansavimo laikotarpiu išskirtinis valstybės dėmesys bus skiriamas atliekų susidarymo prevencijai, mažinimui, su daiktų taisymu, remontu, pakartotiniu naudojimu ir atliekų perdirbimu susijusiai veiklai, – tai paspartins sektoriaus progresą ir, tikėtina, pareikalaus mažiau lėšų.

197. Siekiant kuo daugiau atliekų perdirbti ir pakartotinai panaudoti, reikia kelti atliekų šalinimo sąvartynuose mokesčius, taikyti skatinimo priemones už atliekų, kurios gali būti perdirbtos, tvarkymą, o surinktas lėšas panaudoti atliekų prevencijai skatinti, priemonėms, skirtoms ekologinėms inovacijoms skatinti, ir priemonėms, kurios skatintų įgyvendinti tvarumo, žiedinės ekonomikos veiksmų plane numatytus tikslus, laikytis atliekų tvarkymo hierarchijos principų.

198. Auganti šalies specialistų kompetencija IT, gyvybės mokslų, aplinkosaugos ir inovacijų srityse (siūlomos naujos universitetų programos, pvz., tvarios gamybos ir dizaino) atveria puikias atliekų prevencijos ir tvarkymo tobulėjimo galimybes.

KETVIRTASIS SKIRSNIS GRĖSMĖS

199. Augant ekonomikai, atliekų, tikėtina, susidarys daugiau. Pakuočių ir antrinių žaliavų rūšiavimo infrastruktūros plėtrą miestuose galima stabdys surinkimo aikštelėms įrengti tinkamų vietų trūkumas. Būtina peržiūrėti komunalinių atliekų surinkimo, tokių vietų įrengimo, eksploatacijos reikalavimus, suteikti galimybę įrengti daugiau komunalinių atliekų (pvz., pavojingųjų, statybinių ir kt.) surinkimo vietų.

200. Trūkstant tekstilės atliekų perdirbimo ir (ar) panaudojimo galimybių, bus sunku plėtoti atskirą surinkimo ir tvarkymo infrastruktūrą ir perdirbimą, dauguma atskirai surinktų atliekų bus deginamos.

201. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos skirtinguose regionuose dėl infrastruktūros ir pajėgumų labai skiriasi. Atotrūkį tarp skirtingų regionų dar labiau gali didinti politinės valios ir pasiryžimo priimti sprendimą, kad būtų atskirai renkamos ir tvarkomos maisto (virtuvės) ir (ar) kitos atliekos, stygius. Atskirai netvarkant maisto (virtuvės) atliekų, nebus įgyvendinti žiedinės ekonomikos tikslai.

202. Biologinio apdorojimo infrastruktūra nepritaikyta biologiškai skaidžioms pakuotėms (tokios gali populiarėti mažiau naudojant vienkartinius plastikinius gaminius) perdirbti. Jei nebus galima jų tinkamai perdirbti, jų naudojimas neatitiks žiedinės ekonomikos tikslo.

203. Naujos investicijos atnaujinant MA / MBA infrastruktūrą, ją modernizuojant ir diegiant tobulesnes technologijas, tikėtina, didins atliekų tvarkymo kaštus. Sumažėjus MKA srautui, galimai padidės ir santykinės MBA / MA įrenginių eksploatavimo išlaidos, o kartu – ir vienos tonos komunalinių atliekų sutvarkymo kaina.

204. Savivaldybėms per mažai dėmesio skiriant regioniniam bendradarbiavimui ir regioninių komunalinių atliekų tvarkymo sistemų plėtrai, neužtikrinant efektyvaus gyventojų švietimo teisingo atliekų rūšiavimo klausimais, neinformuojant jų apie įvairių atliekų srautų surinkimo vietas ir teikiamas paslaugas, nebus užtikrintas ir tinkamas atliekų rūšiavimas.

205. Neužtikrinus gamintojo atsakomybės principo, nebus užtikrintas tinkamas atliekų rūšiavimas ir tvarkymas.

205.1. Neišplėtojus komunalinių atliekų (pakuočių, maisto (virtuvės), pavojingųjų ir kitų atliekų) rūšiuojamojo surinkimo sistemų, nešviečiant gyventojų atliekų tvarkymo klausimais, neinformuojant jų, kaip tinkamai rūšiuoti atliekas, apie atliekų surinkimo specifiką, neužtikrinus gyventojams patogios atliekų surinkimo infrastruktūros, bus sunku pagerinti pirminio rūšiavimo kokybę, atliekų perdirbimo plėtrą, panaudoti jas antrinėms žaliavoms gaminti.

206. Gamintojams ir importuotojams naudojant neperdirbamas pakuotes, apsunkinamas pakuočių atliekų sutvarkymo procesas.

207. Jei nėra galimybės iš MKA srauto tinkamai atskirti antrinių žaliavų ir jų išplauti, tikėtina, kad jos bus sudegintos deginimo įrenginiuose (panaudotos energijai gauti).

IV SKYRIUS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METAIS PLANAVIMAS

208. Atliekų prevencijos ir tvarkymo planavimas vykdomas vadovaujantis šiame plano skyriuje nurodytomis prielaidomis, pagrindiniais atliekų tvarkymo principais, atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumu.

PIRMASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PLANAVIMO PRIELAIDOS IR ATLIEKŲ SUSIDARYMO VERTINIMAS

209. Vadovaujantis stiprybių, silpnų, galimybių ir grėsmių analize, nustatytais pagrindinėmis problemomis ir galimybėmis, atsižvelgiant į Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo projektų įgyvendinimą, 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiu bus išlaikomas esamos atliekų tvarkymo politikos ir atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros tęstinumas ir nuoseklumas, skatinamos naujos prevencijos priemonės.

210. Planuojant komunalinių atliekų tvarkymą, daroma prielaida, kad 2021–2027 m. komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimo administravimo funkcijos nesikeis ir liks priskirtos savivaldybėms. Valstybinės komunalinių atliekų tvarkymo užduotys bus vykdomos per savivaldybių organizuojamas komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ar savivaldybėms bendradarbiaujant per sukurtas regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas.

211. Daroma prielaida, kad maisto (virtuvės) atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo projektai bus įgyvendinti, o, išrūšius visus perdirbti tinkamas atliekas, likusios perdirbti nebetinkamos, bet energinę vertę turinčios atliekos bus naudojamos energijai gauti atliekų deginimo įrenginiuose.

212. Susidarančių atliekų kiekis 2021–2027 m. priklausys nuo daugelio veiksnių, ypač – nuo gyventojų skaičiaus, ekonomikos augimo ir vartojimo įpročių pokyčio. Nors atliekų kasmet daugėja nedaug (apie 1 proc.), pvz., 2017 m. jų, neįskaitant fosfogipso atliekų, susidarė 3,1 mln. t, 2018 m. – 3,2 mln. t, 2019 m. – 3,2 mln. t. Komunalinių atliekų 2020 m. buvo 1,35 mln. t, planuojama, kad jų turėtų mažėti ir 2027 m. būti apie 1,2 mln. t, 2040 m. – 1,1 mln. t. Komunalinių ir gamybinių atliekų susidarymo prognozės pateiktos Plano 18–20 prieduose.

213. Atliekų susidarymo prognozės pagrįstos Lietuvos ekonominiais rodikliais ir gyventojų skaičiaus kitimo prognozėmis:

213.1. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2021 m. kovo mėn. duomenimis, BVP augimo prognozės: 2021 m. – 2,6 proc., 2022 m. – 3,2 proc., 2023 m. – 3,2 proc., 2024 m. – 3,2 proc.;

213.2. atsižvelgiant į gyventojų skaičiaus statistinius duomenis (2020 m. Lietuvoje buvo 2,79 mln. gyventojų) ir pastarųjų metų jo mažėjimo tendencijas, prognozuojama, kad 2021–2027 m. gyventojų Lietuvoje kasmet mažės vidutiniškai 1 proc.;

213.3. įvertinus, kad minėtu laikotarpiu bus tobulinama atliekų rūšiuojamojo surinkimo sistema, užtikrinus gyventojų švietimą ir išplėtojus atliekų srautų atskirą surinkimą, mažės į komunalinių atliekų tvarkymo sistemą patenkančių atliekų.

214. Atsižvelgiant į gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų susidarymo tendencijas, atsižvelgiant ir augant šalies ekonomikai, jei nebūtų imamasi atliekų prevencijos priemonių, bendras šių atliekų kiekis didėtų. Darytina prielaida, kad sparčiausiai šalyje gali didėti statybinių atliekų, pelenų ir šlako kiekis.

215. Tikėtina, kad artimiausiais metais susidarančių gamybos atliekų kiekio ir BVP santykis, augant šalies ekonomikai, bus stabilus arba mažės nedaug, kaip ir pastaraisiais metais.

216. Siekiant, kad kuo mažiau atliekų būtų šalinama sąvartynuose, įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, būtina užtikrinti, kad komunalinių atliekų tvarkymo sistema veiktų efektyviai, plėtoti atskiro atliekų rūšiuojamojo surinkimo sistemą, atliekų kokybišką paruošimą perdirbti, gautų žaliavų gamybos (biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo) pajėgumus, daug dėmesio skirti atliekų pakartotiniam naudojimui ir atliekų susidarymo prevencijai.

217. Diegiant žaliąsias inovacijas, visuomenės, verslo ir institucijų atstovams aktyviau įsitraukiant į žiedinę ekonomiką, plėtojant dalijimosi platformas ir daiktų pakartotinio naudojimo galimybes, augant produktų iš antrinių žaliavų gamybai, jomis vis dažniau keičiant gamtines (iškastines) žaliavas, atliekų kiekis sumažės. Tai lems švaresnę aplinką, išteklių vartojimo efektyvumą ir produktyvumą, mažins žaliavų importą.

218. Siekiama daugiau atliekų tinkamai išrūšiuoti, naudoti pakartotinai, perdirbti ir kuo mažiau šalinti sąvartynuose.

219. Atliekų sektoriuje vyksta daug pokyčių, turinčių sumažinti neigiamą atliekų poveikį aplinkai. 2020 m. sąvartynuose jų pašalinta 17,6 proc., tačiau prognozuojama, kad, įgyvendinant žiedinės ekonomikos tikslus, iki 2030 m. sąvartynuose bus pašalinama ne daugiau kaip 5 proc. atliekų.

220. Siekiant optimaliai ir efektyviai išnaudoti atliekų surinkimo, tvarkymo, perdirbimo, pakartotinio naudojimo infrastruktūrą, svarbu tolygiai investuoti visoje Lietuvos teritorijoje. Infrastruktūros tinklo plėtra taip pat turi būti tolygi visoje šalyje, visi gyventojai, įmonės ar mokslo įstaigos turi gauti pakankamai žinių, kurios padėtų įgyvendinti žiedinės ekonomikos tikslus.

221. 2021–2027 m. išskirtinis dėmesys bus skiriamas atliekų prevencijai: žaliesiems viešiesiems pirkimams, žaliosioms inovacijoms, skaitmenizacijai, mažaatliekėms ir beatliekėms technologijoms, ekologiniam projektavimui, ilgai naudojamiems gaminiams kurti, jiems remontuoti, atnaujinti, taip pat daiktų antrinio panaudojimo galimybėms, atliekoms perdirbti, inovatyviai, moderniai atliekų perdirbimo infrastruktūrai. Bus siekiama įtraukti visuomenę, verslo, mokslo ir viešojo sektoriaus bendruomenes į tvarų produktų kūrimą, vartojimą, tausų išteklių naudojimą.

222. 2021–2027 m. finansavimo periodo lėšas taip pat planuojama investuoti į priemones, skatinančias perdirbti atliekas ir naudoti antrines žaliavas.

ANTRASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRINCIPAI

223. Pagrindiniai atliekų tvarkymo principai – savarankiškumo ir artumo, atsargumo ir tvarumo, techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo, visuotinio, „teršėjas moka“ ir gamintojo atsakomybės principai.

Savarankiškumo ir artumo principai

224. Atliekų tvarkymas turi būti organizuojamas atsižvelgiant į gamtinių išteklių apsaugą, bendrą poveikį aplinkai, visuomenės sveikatai, ekonomikai ir socialinei aplinkai.

225. Atliekų tvarkymo sistemos veiksmingumas priklauso nuo savarankiškumo ir artumo principų taikymo. Vadovaujantis artumo principu, siekiama, kad mišrios komunalinės atliekos būtų tvarkomos artimiausiame pagal atstumą tinkamai įrengtame įrenginyje.

226. Vadovaujantis savarankiškumo principu ir atsižvelgiant į tam tikrų rūšių atliekoms tvarkyti reikalingus įrenginius, kai nėra galimybių atliekas šalinti, o mišrias komunalines atliekas naudoti įrenginiuose Lietuvoje, gali būti svarstoma galimybė atliekas šalinti, o mišrias komunalines atliekas tvarkyti kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

227. Artumo ir savarankiškumo principai nereikalauja, kad Lietuva turėtų visus atliekų galutinio naudojimo ar šalinimo įrenginius.

Atsargumo ir tvarumo principai

228. Atsargumo principas reiškia, kad kai medžiaga ar objektas gali kelti riziką ir nėra tai paneigiančių faktų, būtina imtis priemonių visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugai užtikrinti ir taikyti jas, kol atsiras riziką paneigiančių įrodymų. Vadovaujantis tvarumo principu, tvarkant atliekas turi būti palaikomas stabilumas ir vientisumas.

Techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo principai

229. Vadovaujantis techninio galimumo ir ekonominio gyvybingumo principais, kuriant ir plėtojant atliekų tvarkymo infrastruktūrą turi būti įvertintos valstybės techninės ir ekonominės galimybės.

Visuotinio principas

230. Vadovaujantis visuotinio principu, viešojo komunalinių atliekų tvarkymo paslauga turi būti siūloma, teikiama ir užtikrinama visiems komunalinių atliekų turėtojams.

Principas „teršėjas moka“

231. Efektyviai atliekų tvarkymo sistemai sukurti taikomas principas „teršėjas moka“, reiškiantis, kad atliekų tvarkymo išlaidas, įskaitant išlaidas reikiamai atliekų tvarkymo infrastruktūrai įrengti ir eksploatuoti, turi apmokėti pirminis atliekų darytojas arba dabartinis ar ankstesnis atliekų turėtojas ir (ar) produktų, kuriuos naudojant susidaro atliekos, gamintojas ir (ar) importuotojas.

232. Principas „teršėjas moka“ Lietuvoje taikomas:

232.1. kuriant komunalinių atliekų tvarkymo sistemą;

232.2. tvarkant gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekas;

232.3. organizuojant gamintojo atsakomybės principu pagrįstą gaminių ir pakuočių atliekų, susidarančių komunalinių atliekų sraute, gamyboje ir vykdant kitą ūkinę veiklą, tvarkymą.

Griežtesnės gamintojo atsakomybės principas

233. Siekiant mažinti gaminių ir pakuočių atliekų neigiamą poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai, vadovaujamasi griežtesnės gamintojo atsakomybės principu, pagal kurį gamintojams ir (ar) importuotojams teisės aktuose įtvirtinama atsakomybė už jų vidaus rinkai patiektų gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai per visą būvio ciklą nuo gamybos iki saugaus atliekų sutvarkymo. Tai apima gaminių ar pakuočių atliekų surinkimo, vežimo, atliekų apdorojimo sistemos organizavimą ir (ar) dalyvavimą organizuojant gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, įskaitant šiai veiklai tenkančių išlaidų finansavimą, Vyriausybės nustatytų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo užduočių vykdymą ir (ar) Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo nustatyta tvarka nustatyto mokesčio mokėjimą už aplinkos teršimą gaminių ar pakuočių atliekomis (kai gamintojai ir importuotojai nevykdo LR Vyriausybės nustatytų gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo užduočių), visuomenės švietimą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, informacijos apie gaminius, pakuotes ir jų atliekų tvarkymą šių gaminių naudotojams ir atliekų tvarkytojams teikimą, grąžinamų produktų ir juos panaudojus susidarantių atliekų priėmimą, tvarkymą ir finansinę atsakomybę už tokią veiklą. Gamintojai ir importuotojai papildomai pagal kompetenciją turi prisidėti prie atliekų prevencijos ir (ar) tvarkymo kiekybinių ar kokybinių tikslų ir užduočių (pvz., atliekų prevencijos, komunalinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti, naudojimo, šalinimo sąvartyne) vykdymo ir priemonių, numatytų šiems tikslams ir užduotims pasiekti, įgyvendinimo.

234. Griežtesnės gamintojo atsakomybės principas taikomas siekiant:

- 234.1. išvengti pavojingųjų medžiagų naudojimo produktų gamyboje;
- 234.2. skatinti diegti švaresnės gamybos technologijas;
- 234.3. skatinti kurti ilgalaikius, tinkamus pakartotinai naudoti ir lengvai perdirbamus gaminius, uždarus jų gamybos ciklus;
- 234.4. taikyti ekologinį projektavimą;
- 234.5. užtikrinti efektyvų gaminių ir pakuočių atliekų rūšiuojamąjį surinkimą, perdirbimą ir antrinių žaliavų naudojimą;
- 234.6. mažinti gyventojams tenkančias atliekų tvarkymo išlaidas, jas perkeliant gamintojams;
- 234.7. spręsti šiukšlinimo prevencijos ir šiukšlių sutvarkymo apmokėjimo problemą;
- 234.8. ieškoti racionalių maisto atliekų ir maisto švaistymo prevencijos sprendimų.

TREČIASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO PRIORITETŲ EILIŠKUMAS

235. Atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas:

- 235.1. atliekų prevencija;
- 235.2. paruošimas naudoti pakartotinai, prieš tai atskyrus produktus ar jų sudedamąsias dalis, netinkamus naudoti pakartotinai, jų atnaujinimas, remontas, pakartotinis daiktų naudojimas;
- 235.3. perdirbimas ir antrinių žaliavų gamyba, prieš tai atskyrus netinkamas perdirbti atliekas;
- 235.4. kitoks naudojimas, t. y. tik nebeperdirbamų ir pakartotinai nepanaudojamų atliekų naudojimas energijai gauti, prieš tai atskyrus visas tinkamas perdirbti atliekas;
- 235.5. šalinimas, sąvartynuose šalinti galima tik tas atliekas, kurių negalima sutvarkyti kitais būdais, prieš tai atskyrus visas perdirbti ar kitaip naudoti tinkamas atliekas.

236. Visi atliekų tvarkymo subjektai (valstybinio, regioninio ir savivaldybių reguliavimo, planavimo, organizavimo, kontrolės subjektai, gamybos ir prekybos įmonės, gamintojai ir importuotojai, jų organizacijos, atliekų tvarkytojai, atliekų turėtojai ir darytojai) turi imtis visų priemonių, kad būtų užtikrintas atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas.

237. Atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas taikomas atsižvelgiant į bendruosius aplinkos apsaugos principus – atsargumo, tvarumo, technines galimybes, ekonominį pagrįstumą, išteklių apsaugą, bendrą poveikį aplinkai, visuomenės sveikatai, ekonomikai ir socialinei aplinkai.

238. Aplinkai ir visuomenės sveikatai palankiausi atliekų tvarkymo būdai, atsižvelgiant į jų techninį įgyvendinamumą ir ekonominį gyvybingumą, gali būti taikomi nesilaikant atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, juos pagrindžiant būvio ciklo požiūriu. Šis požiūris reikalauja, kad poveikio aplinkai sumažinimas viename būvio ciklo etape nepadidintų poveikio aplinkai kitame etape. Pvz., Lietuvoje susidarančioms fosfogipso atliekoms (jų per metus susikaupia daugiau kaip 2 mln. t) netaikomas atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumas, nes šių atliekų panaudojimo klausimas neišspręstas ne tik Lietuvoje, bet ir kitose valstybėse, todėl fosfogipso atliekos kol kas tvarkomos vieninteliu būdu – yra šalinamos specialiai įrengtame sąvartyne.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

STRATEGINIAI ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO IKI 2027 METŲ TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR UŽDUOTYS

239. Ilgalaikis strateginis atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslas – mažinti susidarančių atliekų kiekį, užtikrinti žmonių sveikatai ir aplinkai saugų atliekų tvarkymą, racionalų atliekų medžiaginių ir energinių išteklių naudojimą, siekti mažiau naudoti gamtos, kitus išteklius, mažiau atliekų šalinti sąvartynuose, mažinti aplinkos taršą, aprūpinti pramonę vietinėmis žaliavomis.

240. Planu siekiama prisidėti prie NPP 6-ojo strateginio tikslo „Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui“ 8-ojo pažangos uždavinio „Mažinti susidarančių atliekų kiekį ir efektyviai jas sutvarkyti – laikytis atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, didinti pirminį rūšiavimą atliekų susidarymo vietoje, paruošimą pakartotiniam naudojimui, perdirbimą, atliekų pakartotinį naudojimą, taip pat mažinti sąvartyne šalinamų atliekų kiekį“ įgyvendinimo. Taip pat siekiama prisidėti prie NPP 1.4 uždavinio „Perorientuoti pramonę į žiedinę ekonomiką ir skatinti pažangiųjų technologijų ir inovacijų kūrimą, diegimą ir sklaidą“, kurio vienas rodiklių – iki 2030 m. padidinti antrinių žaliavų panaudojimo lygį, kad jis būtų ne mažesnis nei tuometinis ES vidurkis.

241. Numatomi strateginiai atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslai ir uždaviniai iki 2027 m. pagal atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą:

241.1. Atliekų prevencija:

241.1.1. vengti atliekų susidarymo, mažinti susidarančių atliekų ir kenksmingų medžiagų kiekį žaliavose ir produktuose:

241.1.1.1. skatinti vartotojus rinktis daugkartinius gaminius, produktus pakartotinai naudoti, remonto ir (ar) taisymo paslaugas;

241.1.1.2. kovoti su šiukšlinimu, tvarkyti šiukšles;

241.1.1.3. užtikrinti maisto švaistymo prevenciją, skatinti maisto atliekų prevenciją;

241.1.1.4. skatinti ekologinį gaminių ir statinių projektavimą, diegti atliekų prevenciją užtikrinančius verslo modelius.

241.2. Paruošimas naudoti pakartotinai, prieš tai atskyrus produktus ar jų sudedamąsias dalis, netinkamus naudoti pakartotinai:

241.2.1. atskirti susidarymo šaltinyje atliekas, kurias būtų galima paruošti naudoti pakartotinai arba perdirbti:

241.2.1.1. didinti gyventojų aplinkosauginį sąmoningumą ir atsakomybę rūšiuojant atliekas;

241.2.1.2. gerinti atliekų rūšiavimo priemonių ir infrastruktūros prieinamumą.

241.3. Atskirtų pakartotinai naudoti daiktų atnaujinimas, remontas, pakartotinis daiktų naudojimas:

241.3.1. skatinti paruošti atliekas naudoti pakartotinai:

241.3.1.1. tikrinant, valant ar taisant atliekomis tapusius produktus ar jų sudedamąsias dalis paruošti taip, kad jie vėl būtų tinkami naudoti be pradinio apdirbimo.

241.4. Atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, perdirbti, panaudojant jas kaip žaliavas:

- 241.4.1. naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti:
- 241.4.1.1. skatinti paruošti atliekas perdirbti ir jas perdirbti;
 - 241.4.1.2. skatinti naudoti antrines žaliavas.
- 241.5. Kitoks atliekų naudojimas:
- 241.5.1. naudoti netinkamas perdirbti atliekas ir taip mažinti atliekų keliamą grėsmę aplinkai ir visuomenės sveikatai, sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį:
 - 241.5.1.1. užtikrinti, kad mažiau atliekų būtų naudojama energijai gauti.
- 241.6. Atliekų šalinimas:
- 241.6.1. atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti ar kitaip panaudoti, šalinti nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai:
 - 241.6.1.1. užtikrinti, kad saugiai būtų šalinamos asbesto atliekos.
- 241.7. Siekiant stiprinti aplinkos apsaugos sistemą, planuojama įgyvendinti šiuos uždavinius:
- 241.7.1. stiprinti atliekų prevencijos ir tvarkymo kontrolės sistemą:
 - 241.7.1.1. kelti kvalifikaciją renkant ir apdorojant atliekų susidarymo ir tvarkymo duomenis;
 - 241.7.1.2. griežtinti gaminių ir pakuočių gamintojų ir importuotojų organizacijų veiklos kontrolę;
 - 241.7.1.3. kelti aplinkos apsaugos kontrolės sistemos darbuotojų kvalifikaciją.
242. Priemonės strateginiams atliekų tvarkymo iki 2027 m. tikslams ir uždaviniams pasiekti pateiktos Plano 2 priede.
243. Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijai pateikti Plano 1 priede.

PENKTASIS SKIRSNIS

ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO SISTEMOS PLĖTROS KRYPTYS

Atliekų susidarymo prevencija

244. Siekiant įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, ypatingą dėmesį skiriant atliekų prevencijai, planuojama:
- 244.1. parengti teisės aktus dėl mokestinių lengvatų taikymo produktų (elektronikos, baldų, tekstilės gaminių) remonto ir (ar) taisymo paslaugoms, naudotiems produktams (tekstilei, baldams, žaislams, knygoms, sporto prekėms, namų apyvokos daiktams, elektronikai ir kt.) įsigyti (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);
 - 244.2. įvertinti daugkartinį pakuočių naudojimą skatinančias priemones ir prireikus keisti teisės aktus (Plano 2 priedo 1.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);
 - 244.3. organizuoti viešinimo kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);
 - 244.4. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);
 - 244.5. finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas, taikyti skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);
 - 244.6. viešinti gerąją modelių diegimo praktiką (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);
 - 244.7. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti diegiant atliekų prevencijos priemones (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);
 - 244.8. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką (Plano 2 priedo 1.4.4 papunktyje nurodyta priemonė);

244.9. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu naudoti mažiau pirminių ir daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 1.4.5 papunktyje nurodyta priemonė).

Šiukšlinimo prevencija ir šiukšlių tvarkymas

245. Įvertinus, kad gyventojų sąmoningumas ir dėmesys šiukšlinimo problemai ir jos sprendimo būdams daro lemiamą įtaką įmonių, verslo ir gamintojų ir importuotojų sprendimams, planuojamos šios priemonės:

246.1. įgyvendinti visuomenės informavimo ir viešinimo priemonės, siekiant mažinti šiukšlinimą vienkartiniais plastikiniais gaminiais ir taršą žvejybos įrankiais (Plano 2 priedo 1.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

246.2. organizuoti ir skatinti pilietines šiukšlių rinkimo akcijas, iniciatyvas (Plano 2 priedo 1.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

246.3. įtraukti šiukšlių rinkimą miškuose, aplink vandens telkinius, pakelėse į viešųjų darbų programas (Plano 2 priedo 1.2.3 papunktyje nurodyta priemonė);

246.4. įtraukti į švietimo ir ugdymo programas kovos su šiukšlinimu priemonės (Plano 2 priedo 1.2.4 papunktyje nurodyta priemonė);

246.5. pagal galimybes išplėsti antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo priemonių tinklą viešose vietose (parkuose, skveruose, lankytinose, susibūrimo vietose, pagrindinėse gatvėse) (Plano 2 priedo 1.2.5 papunktyje nurodyta priemonė);

246.6. įvertinti galimybę teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirminių maišeliai nebūtų dalinami nemokamai (Plano 2 priedo 1.2.6 papunktyje nurodyta priemonė);

246.7. plėtoti viešųjų geriamojo vandens stotelių tinklą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose (Plano 2 priedo 1.2.7 papunktyje nurodyta priemonė);

246.8. finansuoti padangų atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba kuris neegzistuoja, sutvarkymą (Plano 2 priedo 1.2.8 papunktyje nurodyta priemonė).

Maisto švaistymo prevencija

246. Siekiant prisidėti prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi 12.3 tikslo, kuriuo siekiama iki 2030 m. 50 proc. sumažinti maisto atliekas vienam gyventojui mažmeninės prekybos ir vartotojų lygiu, mažinti maisto nuostolius visoje maisto gamybos ir tiekimo grandinėje, būtina imtis priemonių, skatinančių maisto švaistymo prevenciją. Planuojama įgyvendinti šias priemones:

246.1. suburti bendradarbiavimo platformą, užtikrinančią dalijimąsi gerąja patirtimi ir geriausių maisto švaistymo prevencijos sprendimų paieškas (Plano 2 priedo 1.3.1 papunktyje nurodyta priemonė);

246.2. numatyti mokestines lengvatas ir finansavimo priemones, skatinančias paramą ir labdarą, dalijimosi maistu ar maisto dovanojimo iniciatyvas (Plano 2 priedo 1.3.2 papunktyje nurodyta priemonė);

246.3. finansuoti taupaus maisto vartojimo iniciatyvas viešojo maitinimo įstaigose, mokyklų, darželių, darboviečių valgyklose, skatinant „švediško stalo“ principu grįstą maitinimą (Plano 2 priedo 1.3.3 papunktyje nurodyta priemonė);

246.4. įgyvendinti viešinimo priemones maisto švaistymo mažinimo ir maisto atliekų prevencijos, gyventojų maisto naudojimo įgūdžių ugdymo temomis (Plano 2 priedo 1.3.4 papunktyje nurodyta priemonė);

246.5. finansuoti beatliekių maisto gamybos ir (ar) perdirbimo technologijų kūrimą ir įgyvendinimą (Plano 2 priedo 1.3.5 papunktyje nurodyta priemonė);

246.6. finansuoti prekinę išvaizdą praradusių vaisių ir daržovių panaudojimo aukštesnės pridėtinės vertės produkcijai gaminti technologijų diegimą (Plano 2 priedo 1.3.6 papunktyje nurodyta priemonė);

246.7. finansuoti trumpųjų maisto tiekimo grandinių kūrimą (Plano 2 priedo 1.3.7 papunktyje nurodyta priemonė);

246.8. finansuoti viešojo maitinimo įmonių iniciatyvas, skatinančias darbuotojus ugdyti kompetenciją, įgyvendinant maisto švaistymo prevencijos priemones (Plano 2 priedo 1.3.8 papunktyje nurodyta priemonė).

Rūšiuojamojo atliekų surinkimo plėtra

247. Komunalinių atliekų tvarkymo užduotys vykdomos per savivaldybių organizuojamas komunalinių atliekų tvarkymo sistemas arba savivaldybėms bendradarbiaujant ir bendrai naudojant regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas. Užduotis reikia skirstyti atsižvelgiant į konkrečios savivaldybės specifiką – pagal jų skirtingus vartojimo įpročius ir susidarančius atliekų srautus ir diferencijuoti užduotis miestų ir kaimiškosioms savivaldybėms.

248. Komunalinių atliekų tvarkymo sistema kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje turi būti organizuojama atskirai surenkant atliekas, kad būtų įgyvendintos šios valstybinės užduotys:

248.1. iki 2025 m. padidinti pakartotinai naudoti paruošiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį, kad jis sudarytų ne mažiau kaip 55 proc. susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį);

248.2. iki 2030 m. padidinti pakartotinai naudoti paruošiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį, kad jis sudarytų ne mažiau kaip 60 proc. susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį);

248.3. iki 2030 m. sumažinti sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekį, kad jis sudarytų ne daugiau kaip 5 proc. visų susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį).

249. Komunalinių atliekų tvarkymas turi būti organizuojamas taip, kad skatintų atliekas tinkamai paruošti pakartotinai naudoti ir perdirbti. Savivaldybės visiems komunalinių atliekų turėtojams, neimdamos papildomo mokesčio, išskyrus nustatytą vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų, už atliekų tvarkymą ar kitą įmoką už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir komunalinių atliekų tvarkymą, turi:

249.1. iki 2024 m. aprūpinti namų ūkius biologinių atliekų surinkimo priemonėmis urbanizuotose vietovėse arba užtikrinti kompostavimą šių atliekų susidarymo vietose, taip pat užtikrinti, plėtoti ir skatinti kompostavimo bendruomenių daržuose sistemą. Biologines atliekas kompostuojantiems gyventojams gali būti taikomos nuolaidos už komunalinių atliekų tvarkymą (Plano 2 priedo 2.2.3, 4.1.3–4.1.4 papunkčiuose nurodytos priemonės);

249.2. sudaryti galimybę buityje susidarančioms išrūšiuotoms statybinėms atliekoms surinkti (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

249.3. atskirai surinkti baldų, elektros ir elektroninės įrangos, baterijų ir akumuliatorių, kitas komunalines atliekas. Savivaldybės privalo užtikrinti, kad jų organizuojamos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos neatsisakytų priimti baterijų ir akumuliatorių atliekų iš gyventojų (Plano 2 priedo 2.2.1 papunkčiuose nurodyta priemonė);

249.4. iki 2025 m. aprūpinti gyventojus surinkimo priemonėmis buityje susidarančioms tekstilės atliekoms surinkti (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.4 papunkčiuose nurodytos priemonės);

249.5. iki 2025 m. užtikrinti galimybę atiduoti atskirai surinktas buityje susidarančias pavojingąsias atliekas (išskyrus baterijų ir akumuliatorių atliekas) (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.5 papunkčiuose nurodytos priemonės).

250. Atsižvelgiant į Atliekų tvarkymo įstatymo 26 straipsnio 4 punkte nustatytus kriterijus, kad būtų sukurta efektyviai veikianti komunalinių atliekų tvarkymo sistema, regionų plėtros tarybos ir savivaldybės, siekdamos užtikrinti atliekų surinkimo ir rūšiavimo galimybę ir priemones visiems komunalinių atliekų turėtojams, į regioninius ir savivaldybių atliekų prevencijos ir tvarkymo planus turi įtraukti ir vykdyti šias užduotis:

250.1. susidarymo vietoje sutvarkytų biologinių atliekų ir rūšiuojamuoju būdu surinktų komunalinių atliekų kiekis 2023 m. turi sudaryti ne mažiau kaip 60 proc., 2024 m. – 65 proc., 2025 m. – 70 proc., 2026 m. – 75 proc., 2027 m. – 80 proc. susidariusių komunalinių atliekų kiekio.

250.2. užtikrinti, kad gyventojai būtų aprūpinti tinkamomis priemonėmis atliekoms surinkti pagal šiuos minimalius reikalavimus:

250.2.1. gyvenamuosiuose daugiabučių namų rajonuose, atliekų surinkimo aikštelėse, šalia mišrių komunalinių atliekų konteinerių pastatyti antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) konteinerius vadovaujantis aplinkos ministro nustatyta tvarka;

250.2.2. kolektyviniuose soduose pastatyti, jei trūksta, kolektyvinius antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) konteinerius ir užtikrinti, kad jie būtų ištuštinami laiku;

250.2.3. individualių gyvenamųjų namų gyventojams pastatyti individualius antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalų, įskaitant pakuočių atliekas) surinkimo konteinerius arba užtikrinti kitas gyventojams patogias antrinių žaliavų surinkimo priemones, taip pat užtikrinti, kad konteineriai būtų ištuštinami laiku;

250.2.4. iki 2025 m. pastatyti specialius konteinerius tekstilės, pavojingosioms, statybinėms atliekoms surinkti arba užtikrinti kitas priemones ir būdus tekstilei, buityje susidarančioms statybinėms atliekoms atskirai surinkti (apvažiuojamasis surinkimas ne rečiau kaip 4 kartus per metus, individuali atliekų išvežimo paslauga pagal gyventojų užsakymą ar kita) (Plano 2 priedo 2.2.1, 2.2.4, 2.2.5 papunkčiuose nurodytos priemonės);

250.2.5. iki 2027 m. išplėsti didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių (toliau – DGASA) tinklą – kaimo vietovėse įrengti po vieną DGASA ne didesniu kaip 10 km atstumu nuo gyvenamųjų teritorijų, o miestuose – vieną DGASA, tenkančią bent 40 000 gyventojų (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

250.2.6. nuolat teikti gyventojams aplinkos ministro nustatyta tvarka patvirtintą išsamią informaciją apie visų atliekų srautų atskiro surinkimo galimybes. Informacinėje medžiagoje turi būti aiškiai nurodytos surinkimo vietos, teikiamos paslaugos, surinkėjų kontaktai, paaiškinta teisingo atliekų rūšiavimo nauda, įvardytos sankcijos už neteisingą atliekų rūšiavimą ar šalinimą. Informacija turi būti platinama per seniūnijas, atliekų vežėjus, daugiabučių namų valdytojus – pateikiama kartu su sąskaitomis už komunalinių atliekų tvarkymą ir (ar) suteiktas kitas daugiabučių bendrojo naudojimo patalpų priežiūros paslaugas, daugiabučių laiptinių ir (ar) seniūnijų skelbimų lentose (Plano 2 priedo 2.1.1, 2.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

Paruošimas naudoti pakartotinai

251. Paruošimo naudoti pakartotinai tikslas – nebenaudojamus gaminius ar jų sudedamąsias dalis sutvarkyti taip, kad jie netaptų atliekomis, būtų tinkami naudoti be pradinio apdirbimo. Siekiant daugiau naudoti tokių produktų ir jų sudedamųjų dalių, finansinėmis priemonėmis skatinti jų paruošimo naudoti pakartotinai veiklą.

252. Siekiant, kad atliekos taptų produktais ir kad jie būtų tinkami naudoti be pradinio apdirbimo, planuojama:

252.1. parengti naudotos EEJ, baldų ir tekstilės tinkamumo naudoti pakartotinai kriterijus, optimizuoti reikalavimus jų prekybai (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

252.2. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

252.3. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

252.4. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus medžiagų likučius (statybines medžiagas, baldus, tekstilę ir kitas medžiagas), o kitiems – jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė).

Atliekų perdirbimas

253. Atliekų perdirbimo tikslas – naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti ir taip sumažinti gamtinių, kitų išteklių naudojimą, užtikrinant apsirūpinimą

vietinėmis antrinėmis žaliavomis, kartu taip palaipsniui sumažinti ir priklausomybę nuo pirminių žaliavų rinkų ir kainų svyravimo.

254. Skatinant žiedinę ekonomiką, turi būti ieškoma būdų ir priemonių, kad kuo daugiau atliekų būtų tinkamos perdirbti ir perdirbamos.

255. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme nustatyta, kad nuo 2022 m. sausio 1 d. bus taikomi diferencijuoti mokesčio už aplinkos teršimą pakuočių atliekomis tarifai perdirbamoms ir neperdirbamoms pakuotėms.

256. Skatinimo perdirbti atliekas būdai:

256.1. finansuojami maisto (virtuvės), žaliųjų, tekstilės, plastiko, kombinuotų, augalų apsaugos produktų pakuočių ir kitų atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimas, plėtra, naujų įrenginių diegimas Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

256.2. griežtinama atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolė, kad juose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos (Plano 2 priedo 4.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

256.3. parengiami teisės aktai, nustatantys higienos, saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimų urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose, ir numatomos finansinės skatinimo priemonės joms įrengti (Plano 2 priedo 4.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

256.4. parengiamos teisės aktų pataisos, nustatančios, kad gyventojams, kompostuojantiems namų ūkiuose susidarantį maisto (virtuvės) atliekas, būtų skaičiuojamas mažesnis mokestis už atliekų tvarkymą (Plano 2 priedo 4.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

256.5. nustatyti gamintojo atsakomybės principo, taikomą baldų, tekstilės gaminiams (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

256.6. peržiūrėti reikalavimai taikant gamintojų atsakomybės principą, taikomą alyvos transporto priemonių, EEĮ, padangų srautams (Plano 2 priedo 4.1.6. papunktyje nurodyta priemonė);

256.7. įvertinamos fosfogipso atliekų mažinimo ir sutvarkymo galimybės, ekonominių priemonių taikymas (Plano 2 priedo 4.1.7 papunktyje nurodyta priemonė);

256.8. parengiami papildomi aplinkosaugos reikalavimai užpildymo atliekomis veiklai (Plano 2 priedo 4.1.8 papunktyje nurodyta priemonė);

256.9. mažinama administracinė našta verslams, nedarantiems reikšmingo poveikio aplinkai, nustatant išimtis turėti taršos ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus, griežtinama atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolė (Plano 2 priedo 4.1.9 papunktyje nurodyta priemonė).

257. Skatinant naudoti antrines žaliavas planuojama:

257.1. finansuoti technologijas, užtikrinančias galimybę gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

257.2. parengti atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus (Plano 2 priedo 4.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

257.3. tobulinti žaliams pirkimams keliamus aplinkosaugos reikalavimus, įtraukiant produktų ilgaamžiškumo, sutaisymo, atnaujinimo, perdirbamumo reikalavimus, nustatant reikalavimą panaudoti konkrečius antrinių žaliavų kiekius konkretiems produktams gaminti (Plano 2 priedo 4.2.3 papunktyje nurodyta priemonė).

Kitoks atliekų tvarkymas

258. Atliekos, kurios nebetinkamos perdirbti, jų dalys ar medžiagos, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti, naudojamos energijai gauti, taip siekiama sumažinti atliekų keliamą pavojų aplinkai ir visuomenės sveikatai, sąvartynuose šalinamų atliekų kieki.

259. Energijai gauti gali būti naudojamos tik tos atliekos, kurių nebepavyksta pakartotinai panaudoti ir jos yra nebetinkamos perdirbti. Todėl būtina ieškoti sprendimų, kaip kuo daugiau atliekų sutvarkyti pagal jų tvarkymo hierarchijos prioritetus, ir palaipsniui mažinti energijai gauti naudojamų atliekų kieki.

260. Siekiant kuo daugiau naudoti antrinių žaliavų, siūloma apsvaistyti galimybę įvesti ekonomines priemones, užkertančias kelią tinkamas perdirbti atliekas naudoti energijai gauti, ir

sugriežtinti šių priemonių įgyvendinimo kontrolę (Plano 2 priedo 5.1.1–5.1.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

261. Energinę vertę turinčias, perdirbti nebetinkamas atliekas reikia tvarkyti vadovaujantis artumo, įrenginių pajėgumų planavimo, „teršėjas moka“ ir solidarumo principais (Plano 2 priedo 5.1.3 papunktyje nurodyta priemonė):

261.1. siekiant sąnaudų efektyvumo, gabenti į artimiausius atliekų panaudojimo energijai gauti įrenginius;

261.2. atliekų priėmimo į deginimo įrenginius tvarkymo išlaidas dėl nepalankių sąlygų (pvz., skirtingo atstumo nuo MBA / MA įrenginių iki deginimo įrenginių) skaičiuoti taikant solidarumo principą.

Atliekų šalinimas

262. Atliekos, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagos, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, vėliau – perdirbti ar kitaip panaudoti, leidžiama šalinti tik atliekų šalinimo įrenginiuose, įrengtuose ir eksploatuojamuose pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

263. Atliekų šalinimas turi nekelti pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai, todėl:

263.1. atliekų šalinimo įrenginiai turi atitikti aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimus;

263.2. draudžiama atliekas šalinti sąvartynuose, neatitinkančiuose aplinkos apsaugos ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų;

263.3. diegiamos efektyvios stebėsenos priemonės sąvartyno veiklos metu ir po sąvartyno uždarymo;

263.4. atliekos apdorojamos, kad atitiktų atliekų priėmimo į sąvartynus kriterijus ir ribines vertes;

263.5. nesuteikiama galimybė įrengti naujų sąvartynų – taip skatinama ieškoti galimybių atliekas tvarkyti pagal jų tvarkymo prioritetus.

264. Tinkamai neišrūšiuotos atliekos, neatskyrus iš jų tinkamų pakartotinai naudoti ir (ar) perdirbti atliekų, negali būti naudojamos energijai gauti arba šalinamos sąvartynuose. Sąvartynuose negali būti šalinamos ir atliekos, iš kurių neatskirtos energinę vertę turinčios ir energijai gauti tinkamos atliekos. Išimtis taikoma atliekoms, kurios susidaro apdorojant atskirai surinktas atliekas ir kurias, atsižvelgus į bendruosius aplinkos apsaugos principus, technologines galimybes, poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, saugiausia ir aplinkosaugos požiūriu geriausia, veiksmingiausia tvarkyti šalinant sąvartyne.

265. Siekiama mažinti nepavojingųjų atliekų sąvartynuose šalinamų atliekų kiekį, todėl reikia tobulinti Mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos apraše pateiktą mišrių komunalinių atliekų sudėties metodiką, kuri parodytų tikslesnius MKA duomenis (Plano 2 priedo 7.1.5 papunktyje nurodyta priemonė).

Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymas

266. Siekiant užtikrinti komunaliniame sraute susidarančių pakuočių atliekų tvarkymą, galimi tokie sprendimai: veikiančio sistemos modelio, paremto savivaldybių ir gamintojų ir importuotojų organizacijų bendradarbiavimu, tobulinimas, aiškiau apibrėžtas savivaldybių ir gamintojų ir (ar) importuotojų organizacijų bendradarbiavimas, konkrečių kokybiškos pakuočių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo reikalavimų nustatymas, teisiškai reglamentuotas gamintojų ir importuotojų organizacijų finansinio stabilumo užtikrinimas siekiant pakuočių atliekų tvarkymo, infrastruktūros plėtros ir eksploatavimo išlaidų apmokėjimo laiku, griežtesni gamintojų ir importuotojų organizacijų steigimo, licencijavimo reikalavimai.

267. Numatoma peržiūrėti ir tobulinti pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išdavimo tvarką, peržiūrėti ir supaprastinti atliekų tvarkytojų, turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar)

pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus, sąrašo sudarymo tvarką, tobulinti pakuočių apskaitos reikalavimus mažinant administracinę naštą ūkio subjektams.

268. Siekiant pakuočių atliekų prevencijos, tobulinti pakuočių atliekų tvarkymo sistemą ir vykdyti pakuočių atliekų tvarkymo užduotis, planuojama:

268.1. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

268.2. įvertinti daugkartinių pakuočių naudojimą skatinančias priemones ir prireikus keisti teisės aktus (Plano 2 priedo 1.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

268.3. organizuoti viešinimo kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

268.4. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą, naujų maisto (virtuvės), žaliųjų, tekstilės, plastiko, kombinuotų, augalų apsaugos produktų pakuočių ir kitų atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo įrenginių diegimą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

268.5. įvertinti galimybę teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkinių maišeliai nebūtų dalinami nemokamai (Plano 2 priedo 1.2.6 papunktyje nurodyta priemonė);

268.6. plėtoti geriamojo vandens stotelių tinklą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose (Plano 2 priedo 1.2.7 papunktyje nurodyta priemonė);

268.7. finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas, taikyti skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas

269. Siekiant sumažinti sąvartynuose šalinamų EEĮ atliekų kiekį ir įgyvendinti EEĮ atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, vykdyti EEĮ atliekų surinkimo, perdirbimo ir paruošimo naudoti pakartotinai užduotis, tobulinti EEĮ atliekų prevencijos ir tvarkymo sistemą, skatinti EEĮ mainų platformas, planuojama:

269.1. parengti teisės aktus dėl mokestinių lengvatų taikymo produktų (elektronikos, baldų, tekstilės gaminių) remonto ir (ar) taisymo paslaugoms, naudotiems produktams (tekstilei, baldams, žaislams, knygoms, sporto prekėms, namų apyvokos daiktams, elektronikai ir kt.) įsigyti (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

269.2. organizuoti viešinimo kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

269.3. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

269.4. finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas, skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

269.5. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

269.6. plėsti trūkstančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

269.7. parengti naudotos EEĮ tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

269.8. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

269.9. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

269.10. įvertinti EEĮ gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų

gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė).

Eksplloatuoti netinkamų transporto priemonių ir jų dalių tvarkymas

270. Siekiant sumažinti sąvartynuose šalinamų transporto priemonių dalių atliekų kiekį ir įgyvendinti ENTP ar jų dalių atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, planuojama:

270.1. įvertinti transporto priemonių gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

270.2. šviesti visuomenę ENTP ir jų dalių netinkamo tvarkymo klausimais (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

270.3. griežtinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta ENTP tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

270.4. užtikrinti visų surinktų ENTP ir jų dalių perdirbimą ar kitokį naudojimą, kad kasmet:

271.4.1. pakartotinio naudojimo ir naudojimo procentas (pagal vienos transporto priemonės vidutinį svorį) būtų 95;

271.4.2. pakartotinio naudojimo ir perdirbimo procentas (pagal vienos transporto priemonės vidutinį svorį) būtų 85.

Alyvos atliekų tvarkymas

271. Siekiant kuo daugiau surinkti ir sutvarkyti alyvos atliekų pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus, nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai, planuojama:

272.1. įvertinti alyvos gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

272.2. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias tvarkyti alyvos atliekas (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

272.3. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).

272. Planuojamas alyvos atliekų surinkimo ir tinkamo tvarkymo tolygus didėjimas procentais, skaičiuojant pagal visą vidaus rinkai patiektą kiekį (sistemos efektyvumo rodiklis): 2022 metais – 32 proc., 2023 metais – 35 proc., 2024 metais – 38 proc., 2025 metais – 39 proc., 2026 metais – 42 proc.; 2027 metais – 45 proc.

Baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymas

273. Siekiant įgyvendinti BAA prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, reikia tobulinti BAA tvarkymo sistemą, vykdyti nešiojamųjų BAA surinkimo, perdirbimo efektyvumo užduotis, todėl planuojama:

273.1. griežčiau kontroliuoti BAA tvarkymo įmones ir įmones, įvežančias ir (ar) išvežančias BAA (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

273.2. informuoti visuomenę atskiro BAA surinkimo, jo naudos klausimais (Plano 2 priedo 2.1.1, 2.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės);

273.3. finansuoti BAA paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Padangų atliekų tvarkymas

274. Siekiant įgyvendinti padangų atliekų prevencijos, tvarkymo ir perdirbimo priemones, planuojama:

274.1. informuoti gyventojus apie visų atliekų rūšiavimą, komunalinių atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybę ir numatyti šios informacijos sklaidą skatinant grąžinti padangų atliekas į padangų atliekų surinkimo vietas (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

274.2. plėsti trūkstančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

274.3. nustatyti padangų atliekų nebelaikymo atliekomis kriterijus (Plano 2 priedo 4.2.2 papunktyje nurodyta priemonė);

274.4. skatinti pažangias perdirbimo technologijas, leidžiančias perdirbti padangų atliekas į kokybiškas žaliavas ir naujus produktus (Plano 2 priedo 1.4.5 papunktyje nurodyta priemonė);

274.5. finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybes gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų, diegimą (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

274.6. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

274.7. įvertinti gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus (Plano 2 priedo 4.1.6 papunktyje nurodyta priemonė);

274.8. griežtinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gaminių ir pakuočių gamintojų ir (ar) importuotojų, atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

275. užtikrinti susidariusias padangų atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma ar kuris neegzistuoja, sutvarkymą (Plano 2 priedo 1.2.8 papunktyje nurodyta priemonė).

Žvejbos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, tvarkymas

276. Žvejbos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, tvarkymo sistema turi būti organizuojama taip, kad būtų imtasi visų įmanomų priemonių, užtikrinančių rinkai patiektų žvejbos įrankių ir jų dalių surinkimą perdirbti. Žvejbos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, turi būti surinkta:

276.1. 2024 m. – 50 proc.;

276.2. 2025 m. – 60 proc.;

276.3. 2026 m. – 70 proc.;

276.4. nuo 2027 m. kasmet – 80 proc.

277. Siekiant įgyvendinti užduotis, planuojama organizuoti viešinio kampanijas ir pilietines šiukšlių rinkimo akcijas, iniciatyvas, kad būtų sumažinta tarša žvejbos įrankiais (Plano 2 priedo 1.2.1 ir 1.2.2 papunkčiuose nurodytos priemonės).

Tekstilės atliekų tvarkymas

278. Siekiant užtikrinti sklandų žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimą tekstilės sektoriuje, būtina taikyti tokias priemones:

278.1. parengti teisės aktus dėl mokestinių lengvatų taikymo tekstilės gaminių taisymo paslaugoms, naudojamiems gaminiams įsigyti (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

278.2. organizuoti viešinio kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

278.3. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

278.4. viešinti gerąją modelių diegimo praktiką (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

278.5. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą siekiant mokslo žinias pritaikyti diegiant atliekų prevencijos priemones (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);

278.6. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu naudoti mažiau pirminių žaliavų, bet daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 1.4.5 papunktyje nurodyta priemonė);

278.7. vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

278.8. griežtinti atliekų rūšiuojamojo surinkimo kokybės kontrolę, taikyti nuobaudas už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus (Plano 2 priedo 2.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

278.9. plėsti trūkstančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

278.10. plėsti buityje susidarančių tekstilės atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą (Plano 2 priedo 2.2.4 papunktyje nurodyta priemonė);

278.11. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus, optimizuoti reikalavimus pakartotinai naudojamų daiktų prekybai (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

278.12. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

278.13. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

278.14. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus tekstilės gaminius ir jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

278.15. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

278.16. nustatyti gamintojo atsakomybės taikymą (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);

278.17. finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybes gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Baldų atliekų tvarkymas

279. Siekiant užtikrinti sklandų žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimą, būtina taikyti tokias priemones:

279.1. parengti teisės aktus dėl mokestinių lengvatų taikymo baldų remonto ir (ar) taisymo paslaugoms, naudotiems baldams įsigyti (Plano 2 priedo 1.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

279.2. organizuoti viešinio kampaniją, skatinančią rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus (Plano 2 priedo 1.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

279.3. skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą (Plano 2 priedo 1.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

279.4. finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas, taikyti skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

279.5. viešinti gerąją ekologinio projektavimo ir modelių diegimo praktiką (Plano 2 priedo 1.4.2 papunktyje nurodyta priemonė);

279.6. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą siekiant mokslo žinias pritaikyti diegiant atliekų prevencijos priemones (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);

279.7. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnę išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu sunaudoti mažiau pirminių žaliavų, bet daugiau antrinių žaliavų (Plano 2 priedo 1.4.5 papunktyje nurodyta priemonė);

279.8. vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

279.9. griežtinti atliekų rūšiuojamojo surinkimo kokybės kontrolę, taikyti nuobaudas už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus (Plano 2 priedo 2.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

- 279.10. plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);
- 279.11. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus, optimizuoti reikalavimus pakartotinai naudojamų daiktų prekybai (Plano 2 priedo 3.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);
- 279.12. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai (Plano 2 priedo 3.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);
- 279.13. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą (Plano 2 priedo 3.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);
- 279.14. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus baldus ir jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);
- 279.15. nustatyti gamintojo atsakomybės taikymą (Plano 2 priedo 4.1.5 papunktyje nurodyta priemonė);
- 279.16. finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybę gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų, diegimą (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Pavojingųjų atliekų tvarkymas

280. Mažinant susikaupusių asbesto atliekų kiekį, turi būti tęsiamos asbesto gaminių saugaus pašalinimo iš statinių finansavimo priemonės (Plano 2 priedo 6.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).
281. Išanalizavus Lietuvoje ir užsienio valstybėse taikomus pavojingųjų atliekų identifikavimo metodus ir kaip nustatomi Lietuvoje pavojingųjų atliekų šaltiniai ir apdorojamos atliekos, parengti nacionalinę vieningą pavojingųjų atliekų identifikavimo metodiką, kurią naudojant būtų galima tiksliau klasifikuoti pavojingąsias atliekas. Pagal parengtą metodiką sukurti elektroninę mokomąją medžiagą (vaizdo paskaitos) apie pavojingųjų atliekų identifikavimą (Plano 2 priedo 7.1.4 papunktyje nurodyta priemonė).
282. Vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė).
283. Plėsti buityje susidarančių pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą (Plano 2 priedo 2.2.5 papunktyje nurodyta priemonė).
284. Plėsti trūkstamų didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).
285. Reikia nustatyti reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės teiktų gyventojams susistemintą informaciją apie visų atliekų rūšiavimą, komunalinių atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybę, ir numatyti šios informacijos sklaidą (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).
286. Būtina stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta pavojingųjų atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų tvarkymas

287. Planuojama ekonominėmis priemonėmis skatinti ūkio subjektus, kurių gamybos ir kitos ūkinės veiklos metu susidaro atliekos, pasirinkusius laikytis nustatyto atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, mažinti gamybos atliekų susidarymą, kuo daugiau gamybos atliekų perdirbti. Siekiant šio tikslo planuojama:
- 287.1. finansuoti beatliekių maisto gamybos ir (ar) perdirbimo technologijų kūrimą ir įgyvendinimą (Plano 2 priedo 1.3.5 papunktyje nurodyta priemonė);
- 287.2. finansuoti ekologinį projektavimą, mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas, taikyti skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);
- 287.3. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą siekiant mokslo žinias pritaikyti diegiant atliekų prevencijos priemones (Plano 2 priedo 1.4.3 papunktyje nurodyta priemonė);

287.4. tobulinant BSGA tvarkymo sistemą, parengti teisės aktus, nustatančius higienos, saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimų urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose ir numatyti finansines skatinimo priemones joms įrengti (Plano 2 priedo 4.1.3 papunktyje nurodyta priemonė);

287.5. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gamybos atliekų tvarkymo kontrolė (Plano 2 priedo 7.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

Statybinių atliekų tvarkymas

288. Statybinių atliekų tvarkymo sistema turi būti organizuota taip, kad mažiausiai 70 proc. (vertinant pagal atliekų kiekį) nepavojingųjų statybinių atliekų, išskyrus Atliekų tvarkymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, 1 priedo „Atliekų sąrašas“ 17 05 04 kategorijoje (gruntas ir akmenys, nenurodyti 17 05 03 kategorijoje) įvardytas atliekas, būtų atskirai išrūšiuota pagal medžiagas, paruošta naudoti pakartotinai, perdirbta ir kitaip panaudota. Turi būti užtikrintas patogus šių atliekų surinkimas ir iš gyventojų, plečiant didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių (Plano 2 priedo 2.2.1 papunktyje nurodyta priemonė).

289. Siekiant įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą ir vykdyti statybinių atliekų paruošimo pakartotinai naudoti, perdirbimo ir kitokio naudojimo užduotis, planuojama:

289.1. finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas, taikyti skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą (Plano 2 priedo 1.4.1 papunktyje nurodyta priemonė);

289.2. vykdyti viešinimo kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (Plano 2 priedo 2.1.1 papunktyje nurodyta priemonė);

289.3. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką (Plano 2 priedo 1.4.4 papunktyje nurodyta priemonė);

289.4. griežtinti atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolę, kad juose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos (Plano 2 priedo 4.1.2 papunktyje nurodyta priemonė);

289.5. įvertinti galimybę prekybos vietose grąžinti nepanaudotus medžiagų likučius ir jų įsigyti (Plano 2 priedo 3.1.4 papunktyje nurodyta priemonė);

289.6. užtikrinti antrinių žaliavų naudojimą gamyboje, pvz., statybines atliekas naudoti kaip užpildus statyboje, tiesiant kelius ir kitose srityse (Plano 2 priedo 4.2.1 papunktyje nurodyta priemonė);

289.7. parengti statybinių atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus (Plano 2 priedo 4.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).

Medicininų atliekų tvarkymas

290. Plėtojant sveikatos priežiūros paslaugas ir gerinant jų kokybę, naudojama vis daugiau vienkartinų priemonių, todėl daugėja medicininių atliekų. Siekiant, kad šios atliekos būtų tvarkomos nepertraukiamai, saugiai, nekeliant pavojaus aplinkai ir visuomenės sveikatai, jų turėtojams ekonomiškai priimtiniu būdu, planuojama plėtoti ilgalaikę, vieningą ir stabiliai veikiančią medicininių atliekų tvarkymo sistemą, kad nacionalinėmis, Europos Sąjungos ir privačiomis lėšomis finansuojami įrenginiai (medicininių atliekų kenksmingumo šalinimo įranga asmens sveikatos priežiūros įstaigose, pavojingųjų atliekų deginimo gamykloje UAB „Toksika“) būtų racionaliai panaudojami.

291. Norint tinkamai tvarkyti iš gyventojų priimtus vaistus, įskaitant veterinarinius, kurių tinkamumo naudoti laikas pasibaigęs, numatoma įgyvendinti visuomenės informavimo apie tinkamą naikintinų vaistų surinkimą (atidavimą vaistinėms), netinkamo tvarkymo neigiamą poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai priemones. Tuo tikslu planuojama nustatyti reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės teiktų gyventojams susistemintą informaciją apie visų atliekų rūšiavimą, komunalinių

atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybę, ir numatyti šios informacijos sklaidą (Plano 2 priedo 2.2.2 papunktyje nurodyta priemonė).

292. Įvertinti poreikį įdiegti atskirą buityje naudotų medicininių priemonių surinkimo sistemą (Plano 2 priedo 2.2.6 papunktyje nurodyta priemonė).

Nuotekų dumblo tvarkymas

293. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės turi organizuoti nuotekų dumblo apdorojimą taip, kad apdorotas dumblas būtų saugus ir tinkamas kuo įvairiau naudoti. Pasirenkant komunalinių nuotekų valymo metu susidarančio dumblo tvarkymo būdą, turi būti siekiama efektyviai išnaudoti Europos Sąjungos ir valstybės lėšomis sukurtus dumblo tvarkymo pajėgumus, maksimaliai panaudojant dumblo energinį potencialą ir jame esančias maistines medžiagas.

294. Ieškoti galimybių apdorotą nuotekų dumblą naudoti miškininkystėje (miškams tręšti, ypač įveistiems naujiems plantaciniams miško želdiniams mažiau palankiose ūkininkauti žemėse). Planuojama įvertinti poreikį keisti teisės aktus, kad būtų užtikrinta daugiau dumblo panaudojimo galimybių (Plano 2 priedo 4.1.10 papunktyje nurodyta priemonė).

295. Parenkant nuotekų dumblo apdorojimo būdą ir procesus, pirmenybę teikti tiems, kurie leidžia dumblą kompostuoti, jei tai neblogins gyventojų gerbūvio dėl kvapų, biodujų gamyboje, ne vienoje, bet keliose srityse.

V SKYRIUS PLANO ĮGYVENDINIMAS, PERŽIŪRA IR ATSKAITOMYBĖ

296. Planą įgyvendina ir už priemonių vykdymą pagal kompetenciją atsako Aplinkos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Žemės ūkio ministerija, kitos institucijos ir organizacijos. Aplinkos ministerija atsakinga už Plano įgyvendinimo koordinavimą, savivaldybės – už Plane joms nustatytų užduočių vykdymą.

297. Būtina užtikrinti darnios atliekų tvarkymo sistemos plėtros tęstinumą kitu planavimo laikotarpiu įvertinant atliekų sektoriaus situaciją, Europos Bendrijos šalių gerąją praktiką, Europos Sąjungos žiedinės ekonomikos ir kitų strateginių planų kryptis Europos Bendrijoje.

298. Plano įgyvendinimo priemonės finansuojamos iš bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų, numatytų jas įgyvendinančioms institucijoms, Europos Sąjungos paramos ir kitų teisėtai gautų lėšų. Rekomenduojama savivaldybėms įgyvendinant Planą naudoti savivaldybių biudžetų lėšas.

299. Už Plano priemonių įgyvendinimo ataskaitų rinkimą ir viešinimą aplinkos ministro nustatyta tvarka atsakinga aplinkos ministro įgaliota institucija.

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
1 priedas

**VALSTYBINIO ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METŲ PLANO ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJŲ IR
JŲ SIEKIAMŲ REIKŠMIŲ SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Kriterijus	Atsakinga institucija	Matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (metai)*	Siektina 2025 m. reikšmė*	Siektina 2027 m. reikšmė	Duomenų šaltinis
1.	Antrinių žaliavų panaudojimo (žiediškumo) indeksas	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija	procentai	4 (2019)	nemažiau nei ES vidurkis	ne mažiau nei ES vidurkis	Eurostatas
2.	Bendras atliekų kiekis bendrojo vidaus produkto vienetai	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau – AM)	tonos/mln. eurų	105 (2018)	100	90	Eurostatas
3.	Komunalinių atliekų, tenkančių vienam gyventojui, kiekis (kg/m.), palyginti su ES vidurkiu	AM	procentai	94,02 (2018)	< 100	< 100	Eurostatas
4.	Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis	AM	procentai	21,5 (2019)	15	8	Eurostatas
5.	Paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbtų komunalinių atliekų dalis	AM	procentai	49,73 (2019)	55	57	Eurostatas
6.	Atliekų sektoriuje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu	AM	procentai	–37,2 (2016–2018)	–50,9	–61,0	Nacionalinė išmetamųjų ŠESD apskaitos ataskaita

* Reikšmė nustatyta 2021–2030 m. Nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 m. Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 1 priede.

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
2 priedas

VALSTYBINIO ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021–2027 METŲ PLANO ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAS

Tikslai	Uždaviniai	Priemonės	Įvykdymo terminas	Vykdytojai	Finansavimo šaltinis	Priemonės tipas
1. Vengti atliekų susidarymo, mažinti rinktis daugkartinius susidarančių atliekų gaminius, naudoti produktus pakartotinai, remonto ir (ar) taisymo paslaugas ir medžiagų žaliavose ir produktuose	1.1. Skatinti vartotojus rinktis daugkartinius gaminius, naudoti produktus pakartotinai, remonto ir (ar) taisymo paslaugas	1.1.1. parengti teisės aktus dėl mokestinių lengvatų taikymo produktų (elektronikos, baldų, tekstilės gaminių) remonto ir (ar) taisymo paslaugoms, naudotiems produktams (tekstilei, baldams, žaislams, knygoms, sporto prekėms, namų apyvokos daiktams, elektronikai ir kt.) įsigyti	2022–2023	FM, EIM, AM	–	Reguliuojamoji
		1.1.2. įvertinti galimybę taikyti daugkartinių pakuočių naudojimą skatinančias priemones ir prireikus keisti teisės aktus	2023–2024	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Analitinė
		1.1.3. organizuoti viešinimo kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus	2023–2027	AM, RATC, savivaldybės	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Komunikacinė
		1.1.4. skatinti ir finansuoti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą	2023–2025	AM, EIM, Savivaldybės	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė

	1.2. Kovoti su šiukšlinimu, tvarkyti šiukšles	1.2.1. įgyvendinti visuomenės informavimo ir viešinimo priemonės, siekiant mažinti šiukšlinimą vienkartiniais plastikiniais gaminiais ir taršą žvejybos įrankiais	2024–2027	Savivaldybės, GI	Savivaldybių biudžetų, GI, kitos lėšos	Komunikacinė
		1.2.2. organizuoti ir skatinti pilietines šiukšlių rinkimo iniciatyvas	2022–2027	Savivaldybės, GI	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Komunikacinė
		1.2.3. įtraukti šiukšlių rinkimą miškuose, aplink vandens telkinius, pakelėse į viešųjų darbų programas	2023–2027	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM), AM, savivaldybės	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Reguliuojamoji
		1.2.4. įtraukti į švietimo ir ugdymo programas kovos su šiukšlinimu priemonės	2022–2027	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM)	–	Reguliuojamoji
		1.2.5. pagal galimybes išplėsti antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo priemonių tinklą viešose vietose (parkuose, skveruose, lankytinose vietose, pagrindinėse gatvėse)	2023–2027	Savivaldybės, GI	Savivaldybių biudžetų, GI lėšos	Investicinė
		1.2.6. įvertinti galimybę teisės aktuose nustatyti reikalavimus, kad vienkartiniai labai lengvi plastikiniai pirkinių maišeliai nebūtų dalinami nemokamai	2023	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Analitinė
		1.2.7. plėtoti viešųjų geriamojo vandens stotelių tinklą savivaldybių traukos centruose, viešose sporto aikštelėse, aikštynuose ir parkuose	2023–2027	Savivaldybės	Savivaldybių lėšos, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė

		1.2.8. finansuoti padangų atliekų, kurių turėtojų nustatyti neįmanoma arba kuris neegzistuoja, sutvarkymą	2022–2023	Savivaldybės, AM	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
1.3. Užtikrinti maisto švaistymo prevenciją, skatinti maisto atliekų prevenciją	1.3.1. suburti bendradarbiavimo platformą, užtikrinančią dalijimąsi gerąja patirtimi ir geriausių maisto švaistymo prevencijos sprendimų paieškas	2022	AM, ŽŪM, EIM, SAM, VMVT, ŠMSM, FM	-	Analitinė	
	1.3.2. numatyti mokestines lengvatas ir finansavimo priemones, skatinančias paramą ir labdarą, dalijimosi maistu ar maisto dovanojimo iniciatyvas	2022–2027	FM, Sveikatos apsaugos ministerija (toliau – SAM), SADM, ŽŪM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Reguliuojamoji	
	1.3.3. finansuoti taupaus maisto vartojimo iniciatyvas viešojo maitinimo įstaigose, mokyklų, darželių, darboviečių valgyklose, skatinant „švediško stalo“ principu grįstą maitinimą	2022–2027	Savivaldybės, SAM, ŠMSM	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Investicinė	
	1.3.4. įgyvendinti viešinio priemonės maisto švaistymo mažinimo ir maisto atliekų prevencijos, gyventojų maisto vartojimo įgūdžių ugdymo temomis	2023–2027	AM, ŽŪM, SAM, VMVT, EIM, savivaldybės	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Komunikacinė	
	1.3.5. finansuoti beatliekių maisto gamybos ir (ar) perdirbimo technologijų kūrimą ir įgyvendinimą	2024–2025	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė	
	1.3.6. finansuoti prekinę išvaizdą praradusių vaisių ir daržovių	2022–2025	AM, ŽŪM		Investicinė	

		panaudojimo aukštesnės pridėtinės vertės tekste produkcijai gaminti technologijų diegimą			Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	
		1.3.7. finansuoti trumpųjų maisto tiekimo grandinių kūrimą	2022–2027	ŽŪM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
		1.3.8. finansuoti viešojo maitinimo įmonių iniciatyvas, skatinančias darbuotojus ugdyti kompetenciją įgyvendinant maisto švaistymo prevencijos priemones	2025–2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto,	Investicinė
	1.4. Skatinti ekologinį gaminių ir statinių projektavimą, diegti atliekų prevenciją užtikrinančius verslo modelius	1.4.1. finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti mažiau naudoti pavojingas chemines medžiagas, taikyti skaitmeninius ir pažangius sprendimus siekiant mažinti atliekų susidarymą	2022–2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
		1.4.2. vykdyti ekologinio projektavimo gerosios praktikos modelių diegimo viešinimą	2024	EIM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė
		1.4.3. skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, siekiant mokslo žinias pritaikyti diegiant atliekų prevencijos priemones	2021–2024	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
		1.4.4. parengti statinių gyvavimo ciklo modeliavimo metodiką	2023–2024	AM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Reguliuojamoji

		1.4.5. finansuoti įmonių technologinius sprendimus, užtikrinančius taupesnių išteklių naudojimą, produkto ar paslaugų teikimo metu naudoti mažiau pirminių, bet daugiau antrinių žaliavų	2022–2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
2. Atskirti susidarymo šaltinyje atliekas, kurias būtų galima paruošti pakartotinai naudoti arba perdirbti	2.1. Didinti gyventojų aplinkosauginį sąmoningumą ir atsakomybę atliekų rūšiavimo srityje	2.1.1. vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą (ypač maisto, tekstilės, statybinių, baldų, pakuočių, padangų, pavojingųjų atliekų)	2022–2026	Savivaldybės, GI	Europos Sąjungos fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Komunikacinė
		2.1.2. griežčiau kontroliuoti atliekų rūšiuojamąjį surinkimą, taikyti nuobaudas už savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimus	2022–2027	Savivaldybės	–	Reguliuojamoji
	2.2. Gerinti atliekų rūšiavimo priemonių ir infrastruktūros prieinamumą	2.2.1. plėsti trūkstantį didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą	2023–2027	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		2.2.2. nustatyti reikalavimus, užtikrinančius, kad savivaldybės teiktų susistemintą informaciją gyventojams apie visų atliekų rūšiavimą, komunalinių atliekų surinkimo paslaugas, atsakomybę, numatyti šios informacijos sklaidą	2022	AM	–	Reguliuojamoji
		2.2.3. plėsti maisto (virtuvės) atliekų rūšiavimo surinkimo infrastruktūrą, aprūpinant gyventojus atskirais rūšiavimo konteneriais ar kitomis	2022–2025	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė

		priemonėmis, arba užtikrinti kompostavimą vietoje				
		2.2.4. plėsti buityje susidarančios tekstilės atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą	2022–2027	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		2.2.5. plėsti buityje susidarančiųjų pavojingųjų atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūrą	2022–2027	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		2.2.6. įvertinti poreikį įdiegti atskirą buityje naudotų higienos priemonių surinkimo sistemą	2023–2024	SAM, AM	–	Analitinė
3. Skatinti paruošti atliekas naudoti pakartotinai	3.1. Tikrinant, valant ar taisant atliekomis tapusius produktus ar jų sudedamąsias dalis paruošti taip, kad jie būtų vėl tinkami naudoti be pradinio apdirbimo	3.1.1. parengti tinkamumo pakartotinai naudoti kriterijus naudotai EEI, baldams ir tekstilei, optimizuoti reikalavimus jų prekybai	2022–2023	EIM	–	Reguliuojamoji
		3.1.2. sukurti kontrolės sistemą, kad į vidaus rinką patektų saugūs, paruošti pakartotinai naudoti, produktai	2023–2027	EIM, FM, Muitinės departamentas	–	Reguliacinė
		3.1.3. plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą	2023–2025	Savivaldybės, RATC	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		3.1.4. įvertinti galimybes prekybos vietose grąžinti, o kitiems įsigyti nepanaudotus medžiagų likučius	2024–2025	EIM	–	Analitinė

		(statybines medžiagas, baldus, tekstilę ir kitas medžiagas)				
4. Naudoti atliekas tos pačios arba kitos paskirties produktams ar medžiagoms gaminti	4.1. Skatinti paruošti atliekas perdirbti ir jas perdirbti	4.1.1. finansuoti atliekų paruošimo perdirbti ir perdirbimo infrastruktūros modernizavimą, plėtrą, naujų įrenginių, skirtų maisto (virtuvės), žaliųjų, tekstilės, plastiko, kombinuotųjų, augalų apsaugos produktų pakuočių ir kitoms atliekoms, diegimą	2023–2027	AM, ŽŪM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų, kitos lėšos	Investicinė
		4.1.2. griežtinti atliekų šalinimo sąvartynuose kontrolę, užtikrinant, kad sąvartynuose nebūtų šalinamos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos	2022–2027	AAD	–	Reguliuojamoji
		4.1.3. parengti teisės aktus, numatančius higienos, saugos reikalavimus atitinkančių kompostinių įrengimų urbanizuotų vietovių bendruomenių daržuose ir numatyti finansines skatinimo priemones joms įrengti	2023	ŽŪM, SAM, VMVT, savivaldybės	–	Reguliuojamoji
		4.1.4. parengti teisės aktų pataisas, numatančius, kad gyventojams, kompostuojantiems namų ūkiuose susidarantiems maisto (virtuvės) atliekas, būtų skaičiuojamas mažesnis mokestis už atliekų tvarkymą	2023	AM	–	Reguliuojamoji
		4.1.5. nustatyti gamintojo atsakomybę, taikomą baldų, tekstilės gaminams	2024–2026	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Reguliuojamoji
			2023	AM		Reguliuojamoji

		4.1.6. įvertinti padangų, alyvos, transporto priemonių, EEĮ gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje, projektus			Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	
		4.1.7. įvertinti fosfogipso atliekų mažinimo ir sutvarkymo galimybes, ekonominių priemonių taikymą	2023–2024	EIM, AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Analitinė
		4.1.8. parengti papildomus aplinkosauginius reikalavimus užpildymo atliekomis veiklai	2023	AM	-	Reguliuojamoji
		4.1.9. mažinti administracinę naštą verslams, nedarantiems reikšmingo poveikio aplinkai, nustatant išimtis turėti taršos ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus	2023	AM	-	Reguliuojamoji
		4.1.10 įvertinti poreikį keisti teisės aktus, kad būtų užtikrinta daugiau dumblo panaudojimo galimybių	2022	AM	-	Reguliuojamoji
	4.2. Skatinti naudoti antrines žaliavas	4.2.1. finansuoti technologijų, užtikrinančių galimybes gamyboje naudoti daugiau antrinių žaliavų	2022–2027	EIM	Europos Sąjungos struktūrinių fondų, kitos lėšos	Investicinė
		4.2.2. parengti statybinių atliekų nelaikymo atliekomis kriterijus	2022	AM	-	Reguliuojamoji
		4.2.3. tobulinti žaliams pirkimams keliamus aplinkosaugos reikalavimus, įtraukiant produktų ilgaamžiškumo, sutaisymo,	2022	AM	-	Reguliuojamoji

		atnaujinimo, perdirbamumo reikalavimus, nustatant reikalavimą panaudoti konkrečius antrinių žaliavų kiekius tam tikruose produktuose				
5. Kitoks atliekų naudojimas: naudoti netinkamas perdirbti atliekas taip mažinant atliekų keliamą grėsmę aplinkai ir visuomenės sveikatai, sąvartynuose šalinamų atliekų kieki	5.1. Užtikrinti, kad mažiaus atliekų būtų naudojama energijai gauti	5.1.1. griežtinti kontrolę užtikrinant, kad tinkamos perdirbti atliekos nebūtų naudojamos energijai gauti	2023	AAD, AM	-	Reguliuojamoji
		5.1.2. parengti teisės aktus, sugriežtinančius atliekų naudojimo energijai gauti reikalavimus, numatant reikalavimus naudojamoms energijai gauti atliekoms ir kriterijus, apibrėžiančius atliekų tinkamumą perdirbi	2024	AM	-	Reguliuojamoji
6. Atliekų šalinimas: atliekas, kurių nepavyksta išvengti, jų dalis ar medžiagas, kurių nepavyksta pakartotinai panaudoti, o vėliau – perdirbti ar kitaip panaudoti, šalinti nekeliant pavojaus visuomenės sveikatai ir aplinkai	6.1. Užtikrinti saugų asbesto atliekų šalinimą	6.1.1. finansuoti namų ūkiuose susidarantių asbesto atliekų šalinimą	2022–2027	AM, savivaldybės	Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšos	Investicinė
7. Stiprinti atliekų prevencijos ir tvarkymo kontrolės sistemą	7.1. Kelti kvalifikaciją renkanti ir apdorojanti atliekų susidarymo ir tvarkymo duomenis	7.1.1. parengti metodinę informaciją ir organizuoti atliekų apskaitos vykdymo mokymus ūkio subjektams ir kontroliuojančioms institucijoms	2023–2027	AM, AAD, AAA	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Reguliuojamoji

		7.1.2. parengti teisės aktų pakeitimus, susijusius su tinkamu duomenų ir informacijos rinkimu	2023	AM	–	Reguliuojamoji
		7.1.3. finansuoti informacinių apskaitos ir kontrolės sistemų palaikymą ir tobulinimą. Diegti technologiškai pažangias priemones, užtikrinant patikimą duomenų gavimą	2022–2027	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
		7.1.4. sukurti elektroninę mokymų medžiagą apie pavojingųjų atliekų identifikavimą	2022–2023	AM	Norvegijos finansinio mechanizmo , kitos lėšos	Investicinė
		7.1.5 tobulinti mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo, komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekio vertinimo tvarkos aprašą, mišrių komunalinių atliekų sudėties nustatymo metodiką.	2023	AM	-	Reguliuojamoji
	7.2. Griežtinti gaminių ir pakuočių gamintojų ir importuotojų veiklos kontrolę	7.2.1. stiprinti kontrolės institucijų pajėgumus, kad būtų užtikrinta gaminių ir pakuočių gamintojų ir (ar) importuotojų, atliekų tvarkytojų veiklos kontrolė	2022–2027	AM	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Investicinė
	7.3. Kelti aplinkos apsaugos kontrolės sistemos darbuotojų kvalifikaciją	7.3.1. finansuoti aplinkos apsaugos kontrolės institucijų darbuotojų kompetencijos tobulinimo mokymus	2023–2027	AM, AAA, AD	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, kitos lėšos	Investicinė

MAISTO ATLIEKŲ APDOROJIMO PAJĖGUMAI MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO ĮRENGINIUOSE

Regionas	Apdorojimo būdas	Našumas, tūkst. t/m.	Apdorojamas BSA kiekis, t/m	Apribojimai	Tobulinimo galimybės
Alytaus	Anaerobinis	20,154	11,309	–	–
Kauno	Aerobinis	100,000	69,324	Įrenginiai nepritaikyti maisto (virtuvės) atliekoms tvarkyti	Tobulinimo galimybės ribotos, reikėtų didelių investicijų
Marijampolės	Aerobinis	23,400	23,394	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų
Panevėžio	Anaerobinis	22,000	28,688	Apdorojimo įrenginiai išnaudojami maksimaliai	–
Šiaulių	Aerobinis	–	26392	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų
Telšių	Anaerobinis	–	10,702	–	–
Utenos	Anaerobinis	15,000	9,988	–	–
Vilniaus	Aerobinis	144,000	129,020	–	Tobulinimo galimybės reikalautų reikšmingų investicijų

PAKUOČIŲ ATLIEKŲ IR ANTRINIŲ ŽALIAVŲ RŪŠIAVIMAS MECHANINIO IR MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO ĮRENGINIUOSE

Regionas	Procesas	Atskirtų pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų dalis ¹	Apribojimai	Tobulinimo galimybės
Alytaus	Automatizuotas ²	2,3 proc.	NIR separatorių atskiriamas mišrus pakuočių ir antrinių žaliavų srautas rinkoje turi mažą vertę, todėl šį srautą išrūšiuoti, medžiagų kokybei užtikrinti reikalingas rūšiavimas rankomis	Tobulinimo ir plėtros galimybės ribotos.
Kauno	Mišrus ³ , atliekos prieš rūšiavimą susmulkinamos	1,0 proc.	Rūšiuojamos susmulkintos atliekos, tai apsunkina rūšiavimo procesą	MA įrenginys turėtų būti modifikuojamas PA ir AŽ rankinio rūšiavimo tašką įterpiančią prieš atliekų smulkinimą
Klaipėdos	Mišrus, atliekos dozuojamos	2,8 proc.	Nepakankamai išrūšiuojama dėl kitų priežasčių	–
Marijampolės	Mišrus	4,7 proc.	NIR separatorius įrengtas už rankinio rūšiavimo linijos, todėl išrūšiuotos iš MKA srauto atskirtos PA ir AŽ atliekos yra prastesnės kokybės ir dėl to turi mažesnę vertę rinkoje	–
Panevėžio	Mišrus, atliekos dozuojamos	2,6 proc.	Rūšiavimo potencialas neišnaudojamas dėl kitų priežasčių	–
Šiaulių	–	0,2 proc.	Įrenginiai nepritaikyti PA ir AŽ tinkamai rūšiuoti	Reikalingos didelės investicijos kurti naują infrastruktūrą
Telšių	Mišrus, atliekos dozuojamos	4,7 proc.	–	–
Utenos	Mišrus	1,4 proc.	Rūšiavimo potencialas neišnaudojamas dėl kitų priežasčių	–
Vilniaus	Mišrus	5,1 proc.	–	–

¹ Palyginti su atliekų kiekiu, kuris pateko į MA / MBA įrenginius 2018–2019 m.

² PA ir AŽ atskiriamos separatoriuose

³ PA ir AŽ atskiriamos separatoriausose ir rankomis

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
5 priedas

PAKUOČIŲ ATLIEKŲ IR ANTRINIŲ ŽALIAVŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Atliekų rūšis	Pajėgumai, tūkst. t/m	Įrenginių apkrovimas, tūkst. t/m
Rūšiavimo pajėgumai			
Vilniaus	Antrinės žaliavos–pakuotė, kt.	594,413	258,92
	Plastikas–PET	3,000	–
	Popierius ir kartonas	2,640	–
	Plastikas	12,600	–
	Popieriaus ir kartono pakuotės	10,490	–
	Medinės pakuotės	862,000	–
	Metalai	10,035	–
Utenos	Antrinės žaliavos–pakuotė, kt.	34,600	5,000
Tauragės	Antrinės žaliavos – pakuotės, kt.	64,400	23,000
	Metalai, plastikas	8,500	–
Šiaulių	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	146,937	8,070
	Popierius ir kartonas	6,460	–
	Plastikas	10,000	2,400
	Metalai	2,000	–
Panevėžio	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	79,880	7,000
	Metalai	3,040	–
	Plastikas	0,650	–
Marijampolės	Antrinės žaliavos–pakuotės	43,400	22,250
	Metalai	8,500	–
Klaipėdos	Antrinės žaliavos–pakuotės	66,555	11,599
Kauno	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	61,152	8,200
	Mediena	33,000	–
	Metalai	1,971	–
	Stiklas	69,700	–

	Pakuotės	20,500	–
	Metalai	35,260	–
	Metalinė pakuotė	27,686	–
	Plastikinė pakuotė	4,320	–
Alytaus	Antrinės žaliavos–pakuotės	52,077	18,912
	Metalai	5,500	–
Perdirbimo pajėgumai			
Vilniaus	Antrinės žaliavos–pakuotės	480,380	91,400
	Plastikas, PET	43,800	–
	Popierius ir kartonas	33,000	–
	Medinės pakuotės	27,420	–
Telšių	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	1,940	–
Tauragės	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	3,200	–
Šiaulių	Plastikas	10,000	2,400
	Popierius ir kartonas	6,400	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	15,953	–
Panevėžio	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	7,000	5,000
Klaipėdos	Popierius ir kartonas	154,130	–
	Popierius ir kartonas, mediena, kt.	24,000	–
	Mediena	2,000	–
	Plastikas ir kt.	1,500	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	11,850	–
Kauno	Mediena	33,000	–
	Stiklas	85,000	–
	Antrinės žaliavos–pakuotės, kt.	5,820	–

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
6 priedas

**BATERIJŲ IR AKUMULIATORIŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI,
2020 M.**

Regionas	Įrenginių pajėgumas, tūkst. t/m.
Vilniaus	18,335
Utenos	8,800
Telšių	2,298
Tauragės	1,380
Šiaulių	0,798
Panevėžio	1,500
Kauno	41,535
Utenos	8,300
Telšių	1,500
Panevėžio	1,500
Kauno	25,500

DIDELIŲ GABARITŲ ATLIEKŲ SURINKIMO AIKŠTELIŲ PAJĖGUMAI 2018 M.

Regionas	DGASA skaičius, vnt.	DGASA pajėgumai, tūkst. t/m.
Alytaus regionas	19	14,200
Kauno regionas	11	22,000
Klaipėdos regionas	10	
Marijampolės regionas	9	30,168
Panevėžio regionas	10	14,043
Šiaulių regionas	20	11,775
Tauragės regionas	4	
Telšių regionas	4	1,077
Utenos regionas	6	
Vilniaus regionas	17	17,046
Iš viso	110	>110,309

**BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIOS FRAKCIJOS APDOROJIMAS MECHANINIO BIOLOGINIO APDOROJIMO
ĮRENGINIUOSE 2018 M.**

Regionas	Pagaminta komposto, tūkst. t	Pagaminta stabilato, tūkst. t	Drėgmės nuostolis, tūkst. t	Kitos priemaišos ar degiosios atliekos, tūkst. t
Alytaus	1,129	2,027	9,716	
Kauno	18,232		12,297	25,367
Klaipėdos				
Marijampolės		13,311	3,774	
Panevėžio		24,690	2,830	
Šiaulių	9,865	11,884	1,099	
Tauragės		3,891	3,658	
Telšių		13,454	1,856	
Utenos		5,947	4,694	
Vilniaus	27,678		35,627	65,715
Iš viso	56,904	75,204	82,346	91,082

BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ ATLIEKŲ PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Pajėgumai, tūkst. t/m.	
	Gyvūninės BSA	Augalinės BSA
Vilniaus	83,370	89,600
Kauno	37,530	
Klaipėdos	2,000 – 3,000	
Panevėžio	97,066	
Šiaulių	0,250	
Kauno	37,530	
Klaipėdos	10,000	
Panevėžio	73,706	

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

**STATYBINIŲ ATLIEKŲ RŪŠIAVIMO IR PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI
2020 M.**

Regionas	Rūšiavimo pajėgumai, tūkst. t/m.	Perdirbimo pajėgumai, tūkst. t/m.
Vilniaus	585,504	97,325
Utenos	5,000	35,880
Šiaulių	99,205	95,000
Klaipėdos	253,555	7,000
Kauno	383,933	0,500
Alytaus	118,528	40,679

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
11 priedas

**PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI
2020 M.**

Regionas	Rūšiavimo pajėgumai, tūkst. t/m.	Perdirbimo pajėgumai, tūkst. t/m.
Vilniaus	59,335	55,000
Telšių	4,845	3,995
Tauragės	5,695	1,500
Utenos	8,800	3,800
Šiaulių	4,698	7,000
Panevėžio	9,238	1,500
Marijampolės	8,700	–
Klaipėdos	3,800	–
Kauno	53,381	–

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
12 priedas

**EKSPLOATUOTI NETINKAMŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ
PAJĖGUMAI 2020 M.**

Regionas	Pajėgumai, tūkst. t/m.
Vilniaus	133,310
Utenos	5,172
Telšių	2,319
Tauragės	7,075
Šiaulių	1,400
Panevėžio	12,775
Marijampolės	7,900
Klaipėdos	1,200
Kauno	287,095
Alytaus	2,485
Kauno	135,010
Klaipėdos	–

Šaltiniai: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
13 priedas

PADANGŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Atliekų tvarkymo būdas	Pajėgumai t/m
Utenos	R3	15 000
Klaipėdos	R3	3 000
Šiaulių	R3	26016
Tauragės	R3	8000
Kauno	R3	36 192
Vilniaus	R3	10310
Alytaus	R3	4000

Šaltinis: Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys, padangos

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
14 priedas

ALYVOS ATLIEKŲ PERDIRBIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M.

Regionas	Pajėgumai, t/m.	Įrenginių apkrovimas, t/m.
Rūšiavimo pajėgumai		
Kauno	4515	4515
Perdirbimo pajėgumai		
Vilniaus	15800	15800

MEDICININIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI 2020 M. T/M.

Regionas	Įrenginių pajėgumai
Vilniaus	500
Kauno	4 000
Šiaulių	10 000
Klaipėdos	255 000

Šaltinis: ATVR, TIPK, taršos leidimai, atliekų tvarkytojų duomenys

ATLIEKŲ NAUDOJIMO ENERGIJAI GAUTI IR ATLIEKŲ DEGINIMO PAJĖGUMAI (TŪKST.T/M.)

Įrenginio pavadinimas	Įrenginių	Įrenginio operatorius	Apdorojamos atliekos	Tvarkymo veiklos rūšis	Įrenginių pajėgumai
Kogeneracinė jėgainė	Vilniaus m.	UAB Vilniaus kogeneracinė jėgainė	Komunalinės atliekos	R1	160,000
	Kauno r.	UAB Kauno kogeneracinė jėgainė	Gamybos ir kitos ūkinės veiklos, komunalinės atliekos	R1	200,000
	Klaipėdos r.	UAB „Gren Klaipėda“	Gamybos ir kitos ūkinės veiklos, komunalinės atliekos, nepavojingosios medicininės atliekos	R1	25,000
Pavojingųjų atliekų deginimo įrenginys	Šiaulių r.	UAB „Toksika“	Pavojingosios atliekos	R1, D10	10,000
Cemento gamybos įrenginys	Akmenės r.	AB „Akmenės cementas“	Padangų atliekos, džiovinamas nuotekų dumblas, degiosios atliekos (iš atliekų gautas kuras), kietasis atgautasis kuras	R1	216,000

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
17 priedas

NEPAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ ŠALINIMO ĮRENGINIŲ PAJĖGUMAI (TŪKST. T)

Įrenginio pavadinimas	Įrenginio vieta	Įrenginio projektinis pajėgumas	2019 m. išnaudoti įrenginio pajėgumai	Neišnaudoti pajėgumai 2019 m.	Metinis pašalintų atliekų kiekis 2019 m.
Alytaus regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Alytaus r.	1050,000	584,070	465,930	18,897
Lapių regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Kauno r.	2528,000	1423,329	1104,671	143,230
Zabališkio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Kėdainių r.	482,400	381,342	101,058	
Klaipėdos regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Klaipėdos r.	2450,000	1356,172	1093,828	40,044
Marijampolės regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Marijampolės r.	750,000	469,191	280,809	13,312
Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Panevėžio r.	2656,548	883,646	1772,902	75,362
Šiaulių regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Šiaulių r.	2199,490	1225,945	973,545	43,269
Tauragės regiono nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Tauragės r.	–	–	–	15,454
Telšių regiono nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Plungės r.	727,251	576,225	151,026	6,603
Utenos regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Utenos r.	686,950	408,694	278,256	18,876
Vilniaus regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas	Elektrėnų r.	6000,000	2442,512	1557,488	60,769

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027
metų plano
18 priedas

KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ KIEKIŲ PROGNOZĖ 2025–2040 M. (TŪKST.T)

Atliekų rūšis	2025 m.	2027 m.	2030 m.	2040 m.
Popieriaus ir kartono, įskaitant pakuotes, atliekos	130,070	124,769	120,342	118,367
Žaliosios atliekos	145,557	139,625	134,670	132,460
Medienos, įskaitant pakuotes, atliekos	8,189	7,855	7,577	7,452
Biologiškai skaidžios maisto (virtuvės) atliekos	102,696	98,511	95,015	93,455
Tekstilės atliekos	58,965	56,562	54,555	53,660
Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos	107,483	103,103	99,444	97,812
Komunalinės biologiškai skaidžios atliekos	552,959	530,425	511,603	503,206
Plastikų, įskaitant pakuotes, atliekos	117,979	113,171	109,155	107,363
PET pakuočių atliekos	4,935	4,733	4,565	4,491
Kombinuotų pakuočių atliekos	5,815	5,578	5,380	5,292
Metalų, įskaitant pakuotes, atliekos	152,064	145,867	140,691	138,382
Stiklo, įskaitant pakuotes, atliekos	59,508	57,083	55,058	54,154
Pakuotės, pakuočių atliekos ir antrinės žaliavos	340,301	326,433	314,849	309,682
Inertinės atliekos (keramika, betonas, akmenys ir panašiai)	106,626	102,281	98,651	97,032
Kitos nepavojingosios atliekos	58,755	56,361	54,361	53,469
Elektros ir elektroninės įrangos atliekos	14,566	13,972	13,476	13,255
Baterijų ir akumuliatorių atliekos	94	90	87	86
Pavojingosios atliekos	967	928	895	880
Kitos komunalinės atliekos (pavyzdžiui, higienos atliekos, avalynė, guma)	163,974	157,292	151,710	149,220
Kitos komunalinės atliekos	344,983	330,924	319,181	313,942
Komunaliniu atliekų kiekis iš viso	1238,279	1218,229	1187,817	1126,863

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
19 priedas

GAMYBOS ATLIEKŲ RŪŠIŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖ 2021–2040 M. TŪKST.T

Atliekų rūšis	2021	2025	2027	2030	2040
Statybinės atliekos	1185,560	1531,953	1672,138	1874,514	2306,438
ENTP	29,692	35,052	37,093	39,933	45,640
ENTP, kuriose nebėra nei skysčių, nei kitų pavojingųjų sudedamųjų dalių	5,161	6,093	6,448	6,941	7,934
EEĮ atliekos	3,363	3,970	4,202	4,523	5,170
BAA	11,484	13,557	14,346	15,445	17,652
Naudoti nebetinkamos padangos	23,932	28,251	29,896	32,185	36,785

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
20 priedas

ATLIEKŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖ PAGAL ATLIEKŲ KODUS 2021–2040 M. TŪKST.T

Atliekų sąrašo skyrius	2021	2025	2027	2030	2040
1	10,895	16,379	18,832	22,601	31,513
2	52,348	21,614	15,837	10,536	5,087
3	25,736	11,675	8,964	6,376	3,495
4	9,028	15,092	17,999	22,666	34,543
5	1,328	3,053	3,970	5,657	10,828
6	2230,132	2290,908	2311,972	2339,678	2390,494
7	0,826	0,826	0,826	0,826	0,826
8	5,979	19,472	29,293	50,171	136,606
9	0,112	0,112	0,112	0,112	0,112
10	69,476	119,491	143,919	183,590	286,583
11	3,302	4,374	4,793	5,397	6,691
12	40,687	84,031	107,836	149,562	272,881
13	40,522	42,181	41,846	41,029	38,944
14	0,111	0,111	0,111	0,111	0,111
15	198,371	198,511	198,512	198,512	198,512
16	253,131	298,818	316,219	340,433	389,086
17	1185,560	1531,953	1672,138	1874,514	2306,438
18	2,638	3,605	4,011	4,608	5,932
19	157,618	157,618	157,618	157,618	157,618
20	1262,259	1238,279	1218,229	1187,817	1126,863
Iš viso	5550,056	6058,102	6273,037	6601,812	7403,163

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
21 priedas

ATLIEKŲ SUSIDARYMAS PAGAL SRAUTUS 2017 M.

Ekonominė veikla (NACE 2)	Atliekų dalis, tenkanti sektoriu, proc.	Nr.	Atliekų rūšis	Susidaręs atliekų kiekis tūkst. t	Susidariusių atliekų dalis atitinkamame sektoriuje, proc.
1. Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (A)	5,2	1.1	Augalinės kilmės atliekos	230,477	78
		1.2	Gyvūnų išmatos, šlapimas ir mėšlas	20,95	7
		1.3	Medienos atliekos	13,486	5
2. Kasyba ir karjerų eksploatavimas (B)	1,4	2.1	Medienos atliekos	64,551	81
		2.2	Statybinės atliekos	12,237	15
3. Maisto produktų, gėrimų ir tabako gaminių gamyba (C10–C12)	1,0	3.1	Gyvulinės kilmės ir mišrios maisto atliekos	14,432	26
		3.2	Popieriaus ir kartono atliekos	8,913	16
		3.3	MKA	7,428	13
		3.4	MKA	7,292	13
4. Tekstilės gaminių, drabužių, odos ir odos dirbinių gamyba (C13–C15)	0,2	4.1	Tekstilės atliekos	5,314	48
		4.2	Buitinės ir panašios atliekos	1,539	14

		4.3	Popieriaus ir kartono atliekos	1,248	11
		4.4	Juodųjų metalų atliekos	0,881	8
		4.5	Plastiko atliekos	0,736	7
5. Medienos, medienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba (C16)	0,8	5.1	Medienos atliekos	32,908	75
		5.2	Pramoninis nuotekų dumblas	3,842	9
		5.3	Deginimo procesų atliekos	1,474	3
6. Popieriaus gaminių gamyba, spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas (C17–C18)	1,0	6.1	Popieriaus ir kartono atliekos	30,380	54
		6.2	Mišrios kitos atliekos	17,281	31
7. Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba (C19)	0,2	7.1	Statybinės atliekos	6,113	48
		7.2	Cheminės atliekos	2,278	18
		7.3	Juodųjų metalų atliekos	2,314	18
8. Chemikalų produktų, farmacinių preparatų, guminių, plastikinių gaminių gamyba (C20–C22)	39,4	8.1	Kitos mineralinės atliekos	2196,701	98
		8.2	Plastiko atliekos	15,433	1
9. Kitų ne metalo, mineralinių produktų gamyba (C23)	1,4	9.1	Mišrios kitos atliekos	31,975	42
		9.2	Statybinės atliekos	22,152	29
10. Pagrindinių metalų, metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba (C24–C25)	0,9	10.1	Juodųjų metalų atliekos	37,366	75
		10.2	Rūgštinės, šarminės arba druskos atliekos	2,761	6
		10.3	Statybinės atliekos	2,591	5
11. Elektroninių ir optinių gaminių, elektros įrangos, niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos, variklinių ir kitų transporto priemonių gamyba (C26–C30)	0,4	11.1	Juodųjų metalų atliekos	12,958	53
		11.2	Metalų atliekos, sumaišytos	2,830	12
		11.3	Buitinės atliekos	1,893	8
		11.4	Statybinės atliekos	0,919	4
12. Baldų ir kita gamyba (C31–C33)	1,0	12.1	Medienos atliekos	17,936	32
		12.2	Juodųjų metalų atliekos	13,309	24

		12.3	Mišrios kitos atliekos	5,940	11
		12.4	Mišrios komunalinės atliekos	3,114	6
13. Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas (D)	0,8	13.1	Deginimo procesų atliekos	20,703	48
		13.2	Juodųjų metalų atliekos	12,076	28
		13.3	Metallų atliekos (maišytos)	2,466	6
14. Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas, nuotekų valymas, regeneravimas ir kita atliekų tvarkyba (E36–E37, E39)	1.1	14.1	Paprastasis dumblas	43,652	71
		14.2	Kitos mineralinės atliekos	5,897	10
		14.3	Žemės, gruntas	3,652	6
15. Statyba (F)	10,9	15.1	Statybinės atliekos	505,336	81
		15.2	Kitos mineralinės atliekos	65,150	11
		15.3	Žemės, gruntas	14,676	2
16. Paslaugos (išskyrus atliekų didmeninę prekybą) (G-U_ X_G4677)	9,5	16.1	Statybinės atliekos	130,529	24
		16.2	Buitinės ir panašios atliekos	77,060	14
		16.3	Juodųjų metalų atliekos	63,977	12
		16.4	Popieriaus ir kartono atliekos	64,817	12
		16.5	Augalinės kilmės atliekos	30,836	6
17. Namų ūkiai (EP_HH)	25,0	17.1	Buitinės ir panašios atliekos	721,621	51
		17.2	Metallų atliekos	342,527	24
		17.3	Augalinės kilmės atliekos	89,463	6
		17.4	Statybinės atliekos	61,372	4

Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo
2021–2027 metų plano
22 priedas

ATLIEKŲ ĮVEŽIMAS PAGAL VALSTYBES IR ATLIEKŲ KODUS 2017 M.(T)

Valstybės kodas	2	4	7	10	12	13	15	16	17	18	19	20
AD												0.005
AE								9.4				
AG						465,8	1,9	0,1				36.6
AM									25			
AT							48,8					
BA											65,9	
BB						58,6	0,1					3,9
BE	13,12	214,2				59	4037,7	1,6	1			97,4
BG							10,9	30,9				6,5
BM						30,8	0,1	0,03				1,5
BS						234,4	1,5	0,6				79,7
BY	20,2	227,3					732,5	254,3	3155,6		1101,9	67,6
BZ						80,95	0,03					3,4
CA								476,4				
CH							0,019				0,02	0,9
CI												2,2
CK						20,7	0,004					0,2
CL							0,1	0.1				0,03
CN						3	0,02					0,8

CW						8,4	0,2					2,5
CY						230,6	18	28,9	1233,3		23,1	26,6
CZ				2			189,3	46,6	45,8		50,4	27
DE	15,9	49,5			46,6	55,8	6063,6	767,7	40,6		1003	171,2
DK	25	18,5				194,7	696	357,6		0,3	3361,4	636,5
DM						155	0,01					0,072
DO							0,001					
EE	43,3	44,4			234,9	41,81	28996	7021,4	3149,8		2153,7	11918,3
ES	5,7						71,1	169,3				0,7
FI						700,58	263,4	570,9	1297,4			1589,1
FO						46,28	0,05					3,5
FR						2,5	9,5	173,6	20,1		27,1	17,4
GB	239,6	5,4				22	5077,5	152,4	2306,5		408,3	2,4
GE								30.865	338,5		219,4	
GI						231,6	2,181	0,09				28,2
GR	5,3					9,5	1,429	1,9			0,012	7,9
GY							0,001					
HK						129,5	0,439	0,15	239,1		0,01	5,4
HM												0,04
HR							0,045					1,1
HU		26,1						15,1	68,6			21,6
IE						7	0,08	0,09				1,7
IL							14,9	18,3	44			
IS	32	387,6										
IT						409,4	3,2	24,8	27,6			51,1
JO								2,5	1,6			31,5
KE								7,06				

KG								463,7	80		215	238,5
KM						0.8	0.09	0,002				1,4
KN						10	0.06	0,02				2
KY						26.5	0.2					1,7
KZ								1707,6	717.1		3079,7	246,4
LB						30						
LR						434,2	2.8	0,6			0,06	41,6
LU						5,7	0,002					0,1
LV	15,4	39,8	159,6		30,6	15,9	41741,2	4608,5	909,4		3104,4	26067,8
MA		18,4										
MD								64,9				
MH						360,4	3,2	0,5			0,1	26,6
MT						1189,8	4,6	76.639			0,04	70,5
NA												0,01
NL		27,3				619,3	4183,6	4	115		79,6	288,7
NO	5530,7	149,4				195,2	1760,6	0,2			492,2	5216,2
NU												0,02
OM												3
PA						758.1	2	0,635	52,4			38,2
PH							0,1					0,4
PL	48	397		113,3	461,6	4	9536,6	1461,2	27956,7		5069,5	3970,8
PT						221.5	29,1	0,04			0,01	224,5
RO		368										
RU	68	137,3				408,4	1019,1	238,6	197,5		13694,2	1007,6
RW						10						
SA						145	0,03					0,04
SC							0,02					1,2

SE							5128,7	169,7	385,0		2000	16, 8
SG						1378	9,6	1,4	542,6		0,04	30,0
SI								3				
SK							48,3	1688.2	45,7			
SZ								265				
TH							0,004					0,05
TJ								54	41,8			
TN							0,002					0,3
TR						24,5	0,2		0,8			2,1
UA	79,4			66,97				293	1076,4		21,7	32,7
US						27	0,2	0.1	42,5		0,04	6,09
UY									25,1			
UZ								39.7	209		144	
VC						22,1	0,5					8,3
VG								278				
VU						16.4	0,1					0,1
XS							0,01					0,6
ZA									18,682			
Iš viso	6,1	2,1	160	182	774	9,1	109,7	21,581	44,4	0	36,3	52,4